

AMAPED

BENEDEK ELEK MESÉI

FELADATOKKAL

Szerzők: Kis-Bocz Erika, Koleszár Ildikó, Mentsik Szilvia, Pintér Szabina,
Sági Zsuzsanna, Szabó Veronika

Illusztráció/ Grafika: Bettina Eigner, Fodor Orsolya Katalin

Interaktív feladatok: Tevan Ildikó

Web: Mentsik Gergely

Lektorálta: Fodor Orsolya Katalin

Verein Ungarische PädagogInnen in Österreich

Ausztriai Magyar Pedagógusok Egyesülete

Mariahilfer Straße 1C HT/ 2Sou/ II 1060 Wien

www.amaped.at

office@amaped.at

© **AMAPED, 2021.**

Második, javított kiadás, 2026, Bécs.

Előszó

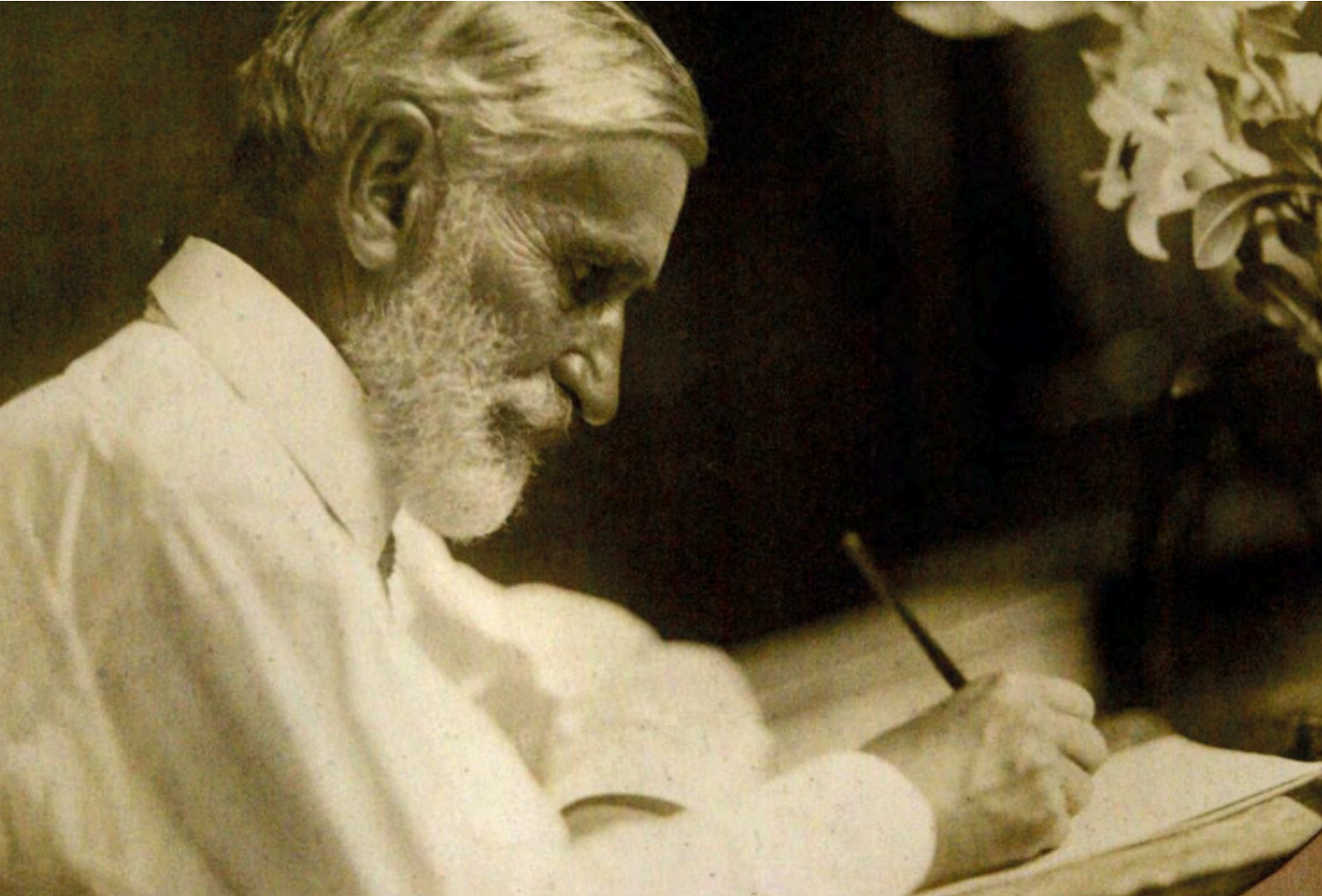
Kedves Olvasó! Egy olyan munkafüzetet tartasz a kezvedben, amelyben többek között Benedek Elek által gyűjtött és feldolgozott mesékhez találsz feladatokat. Benedek Elek 1859-ben született Kisbaconban, és ott is hunyt el 1929-ben. A neve a magyar kultúrában összefonódott a népmesével, úgy is emlegetik, „a nagy mesemondó”. Már fiatal korában kötelességének érezte, hogy felkutassa a népi értékeket, és a talált meseszövegeket átdolgozva a fiatal olvasók számára is elérhetővé és érthetővé tegye. Generációk ismerkedtek a magyar mesevilággal az Arany mesekönyv vagy a Magyar mesék és mondák sokszor mulatságos, tanulságos történetein keresztül. Ezek közül néhány most eljutott a határon túli magyar gyerekekhez és felnőttekhez, így hozzád is, még hozzá Bardócz Orsolyának, Benedek Elek ükunokájának a jóvoltából, aki megadta az engedélyt a szövegek felhasználására. Összesen négy témát dolgoztunk fel, ezek mind az iskolai tanév első félévéhez köthető ünnepek. 2005 óta Benedek Elek születésnapján, azaz szeptember 30-án ünnepeljük a magyar népmese napját. Az első téma tehát maga a népmese, itt három állatmesével ismerkedhetsz meg. A következő két mese a Márton-naphoz kapcsolódik, a harmadik fejezet a karácsonyi ünnepkör feldolgozását segíti, a negyedik pedig már a farsangi időszakba vezet be. A munkafüzetben egy-egy szöveghez különböző nehézségi szintű feladatok kapcsolódnak, így mindenki megtalálhatja a kedvére valót: akkor is, ha keveset beszél magyarul, de akkor is, ha otthon a szüleivel mindig magyarul beszélgetnek. A témakörök végén található játékos, csoportos feladatokat pedig nemcsak gyerekeknek, hanem tanáraiknak is szeretettel ajánljuk!

Jó olvasást kívánnak:

a szerzők

BENEDEK ELEK

(1859 – 1929)

Mit írsz, kedves Nagyapó?

Személyesen az íróról

Riport Bardócz Orsolyával, Benedek Elek ükunokájával
ezen az oldalon:

TARTALOM

A MAGYAR NÉPMESE NAPJA

A LÓ MEG AZ EGÉR	10
AZ EGERECSKE	24
A CSUDAÁLLATOK	37

MÁRTON-NAP

SZENT MÁRTON, A SEGÍTŐ	54
HÁNY LÁBA VAN A LÚDNAK?	70

KARÁCSONY

KARÁCSONYI HAGYOMÁNYOK, NÉPSZOKÁSOK.....	86
A MEGFELEZETT AJÁNDÉK.....	102
GYERMEKKORI EMLÉK	120
A KARÁCSONYFA	121
MELLÉKLET.....	131

FARSANG

A FARSANG	138
A PAPUCS SZAGGATÓ KIRÁLYKISASSZONYOK.....	144
FARSANGI TRÉFA	158
AZ ÖRDÖGBARÁZDÁK.....	170
MELLÉKLET.....	177

A kiadvány bővített, online anyaga, a hozzá kapcsolódó hanganyagok és online feladatok elérhetőek itt:

<https://amaped.at/p/online-anyagok/benedek-elek/>

JELMAGYARÁZAT

NEHÉZSÉGI FOKOZAT

kezdő

haladó

felsőfok

FELADAT TÍPUSA

olvasás utáni
szövegértés

hallás utáni
szövegértés

helyesírás

rajz

ének

játék

szókincsbővítés

MUNKATÍPUS

egyéni munka

páros munka

csoportos munka

A MAGYAR NÉPMESE NAPJA

Benedek Elek 1859. szeptember 30-án született, 2005 óta e-zen a napon ünnepeljük a magyar népmese napját. Ebben a fejezetben Benedek Elek által gyűjtött és átdolgozott állatmesékkel találkozhatok. Tudod-e, milyen egy hencegő kis-egér? Vajon mit vett egy másik kiséger a krajcárjából, és kit választott magának feleségül? Szerinted van olyan ökör, amelyik nagyobb egy elefántnál? A kérdésekre a választ megtudod, ha elolvasod a fejezet meséit.

Jó olvasást!

! A következőkben állatokról fogunk olvasni. Mindenki készítsen elő egy lapot, és egy perc alatt írjon annyi állatot, amennyi eszébe jut! Ki gyűjtötte a legtöbbet? Válasszatok ki egy állatot a saját listátokból! Írjátok le, milyen ez az állat! A többiek találják ki, melyik állatról lehet szó!

A LÓ MEG AZ EGÉR

Egyszer egy ló megunta a gazdáját,
s elbujdosott.

Kötőfék¹ volt a fejében, s annak a szára
vonszolódt² a földön. Meglátta ezt egy
kis egerecske, s hopp, a szájacskájával
megfogta a kötőfék szarának a végét!
Aztán hirtelen a ló elébe futott, s ment
előtte, mintha ő vezette volna a lovat.
– Na lám - cincogott az egerecske -,
milyen erős vagyok!

Vezetem a lovat!

A ló semmit sem szólt,
csak mosolygott magában.

Ment, mendegélt szép csendesen
a hengegő³ egerecske után.

Az meg csak cincogott tovább:

– Szép, szép, ó de szép,
én vezetem a gebét!⁴

Így cincogott, hengegett az egerecske, de
egyszerre torkán akadt a csúfolódó nóta.

Torkán akadt bizony, mert egy nagy
folyó partjára értek. Nosza, egerecske,
vezesd át ezen a folyón a lovat!

– Előre! Előre! - szólalt meg most a ló.

– Mit álldogálsz, hős egér?

Vezess át a folyón, hisz csak térdig ér!

Mondta az egerecske:

– Van eszem, hogy nem teszem,
mély ez a víz énnekem!

¹ *kötőfék*: A ló fejét átfogó kötélből vagy bőrszíjból készült szerszám. Ennek segítségével vezetik vagy kötik meg a lovat.

² *vonszolódt*: húzódt.

³ *hengegő*: dicsekvő.

⁴ *gebe*: sovány, gondozatlan ló.

– Na, mindjárt megmutatom, hogy nem mély - mondta a ló. Szépen bement a folyóba, s megállott a közepén.

– Látod-e, te kis egér, a folyó csak térdig ér! -

– Az ám, neked, de nem nekem! - válaszolt az egerecske.

– Ami neked térdig ér, megfúl abban az egér! - így cincogott az egerecske, aztán könyörögve kérte a lovat:

– Jere vissza, végy hátadra, vigy által a túlsó partra! -

– Jól van - mondta a ló -, általviszlek, ha megfogadod, hogy nem henegeksz többet.

Most már ezt cincogta az egerecske: – Esküszóval fogadom,

magam többre nem adom, mint amennyit ér egy kicsi egér.-

– Úgy legyen - mondta a ló, s általvitte a folyón az egerecskét.

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

1. Keresd meg a szövegben és húzd alá a mese szereplőit!

2. Keresd meg a szövegben a következő mondatokat és írd le, hogyan végződnek!

Meglátta ezt egy kis egerecske, s _____

Torkán akadt bizony, mert _____

Szépen bement a folyóba, s _____

3. Pótold a szövegrészletet a hiányzó szavakkal!

A ló _____ sem szólott, csak _____ magában. Ment, _____

szép csendesen a _____ egerecske után. Az meg csak _____

tovább: *Szép, szép, ó de szép, én vezetem a _____!*

4. Pótold a múlt idő hiányzó -t illetve -tt jelét!

Egyszer egy ló megun__a a gazdáját, s elbujdoso__.

Kötőfék vol__ a fejében, s annak a szára vonszolódo__ a földön.

Meglá__a ezt egy kis egerecske, s hopp, a szájacskájával megfog__a a kötőfék szárának a végét!

Aztán hirtelen a ló elébe futo__, s men__előtte, mintha ő veze__e volna a lovat.

– Na lám - cincogo__ az egerecske -, milyen erős vagyok! Vezetem a lovat!

5.

Kösd össze a megfelelő tulajdonságokkal a két főszereplőt!

bölcs

eszes

hencegő

LÓ

higgadt

nagyképű

EGÉR

megfontolt

okos

dicsekvő

6.

Egészítsd ki a rajzot a három hiányzó elemmel!

csiga
a ló kalapja
az egér virágja

7.

Írj a téglalapokba olyan szavakat, szókapcsolatokat, amelyek segítenek, hogy elmeséld a társadnak, mi történt a mesében!

8. **Rajzold le azt a részt a meséből, ami neked a legjobban tetszett!
Adj címet a képednek!**

CÍM: _____

9. **Hallgasd meg a mesét, és válaszolj a következő kérdésekre!**

Mit tett az egér, miután meglátta a lovat?

Mit csinált a ló, miután látta, mire készül az egér?

Mitől és miért rettent meg az egér?

Segített a ló az egéren?

Mit gondolsz, mi a mese tanulsága?

10. Alkoss szópárokat a példa szerint!

egyél - *enni*

vegyél - _____ vigyél - _____ legyél - _____

gyere - _____ igyál - _____ tegyél - _____

11. Alkoss szópárokat a példa szerint!

a) *mendegélni* - *mendegélj*

mosolyogni - _____

szólni - _____

cincogni - _____

b) Alkoss további szópárokat!

12. Hogyan mondanád másképpen? Gyűjts rokon értelmű szavakat!

henceg _____

vonszolódik _____

mendegél _____

elbujdosott _____

megfogadod _____

eskü _____

13. Pótold cselekvésekkel a következő szóláshasonlatokat!

Pl. Áll, mint szamár a hegyen.

_____, mint borjú az új kapura.

_____, mint kiskutya az ugatásba.

_____, mint macska a forró kását.

_____, mint a nyúl.

_____, mint kacska a nokedlit.

_____, mint szürke szamár a ködben.

Állva _____, mint a ló.

bámul nyeli

kerüli alszik

belejön fut

eltűnik

14. Írd körül, mit jelent a következő mondat!

Torkán akadt a nóta. _____

15. Melyik közmondás vagy szólás illik leginkább a mesére? Húzd alá!

- a) Gyáva, mint egy egér.
Aki fél a víztől, nem eszik halat.
Veri a mellét.
A lónak is négy lába van, mégis megbotlik.

b) Rajzold le a neked leginkább tetsző szólást, illetve közmondást!

16. Keresd meg, húzd alá és írd le a következő igék megfelelő alakjait a szövegből!

megun, elbujdosik, meglát, megfog, átvezet, megszólal, megmutat, megáll, általvisz

Mit gondolsz, mikor válik el az igekötő az igétől? Mikor írjuk egybe és mikor külön?

17. Írj mondatokat a következő szavakkal!

Pl.: Az egér meglátta a folyót.

meglát _____

átlát _____

kilát _____

belát _____

lelát _____

18. **Mi a különbség a két alak között?**

Hogyan fordítanád ezeket a mondatokat arra a nyelvre, amit a magyaron kívül még naponta használsz?

a) Lát egy folyót. _____

Meglát egy folyót. _____

b) Fogja a kötőféket. _____

Megfogja a kötőféket. _____

c) Vezeti a lovat. _____

Átvezeti a lovat. _____

d) Áll a vízben. _____

Megáll a vízben. _____

e) Fogja a kezét. _____

Megfogja a kezét. _____

Megjegyzés:

Az igekötős igék gyakorlásához használható énekek:

- Általmennék én a Tiszán ladikon.....
- Megfogtam egy szúnyogot...
- Megkötöm lovamat

Az énekek szövegét megtalálhatod következő linken:

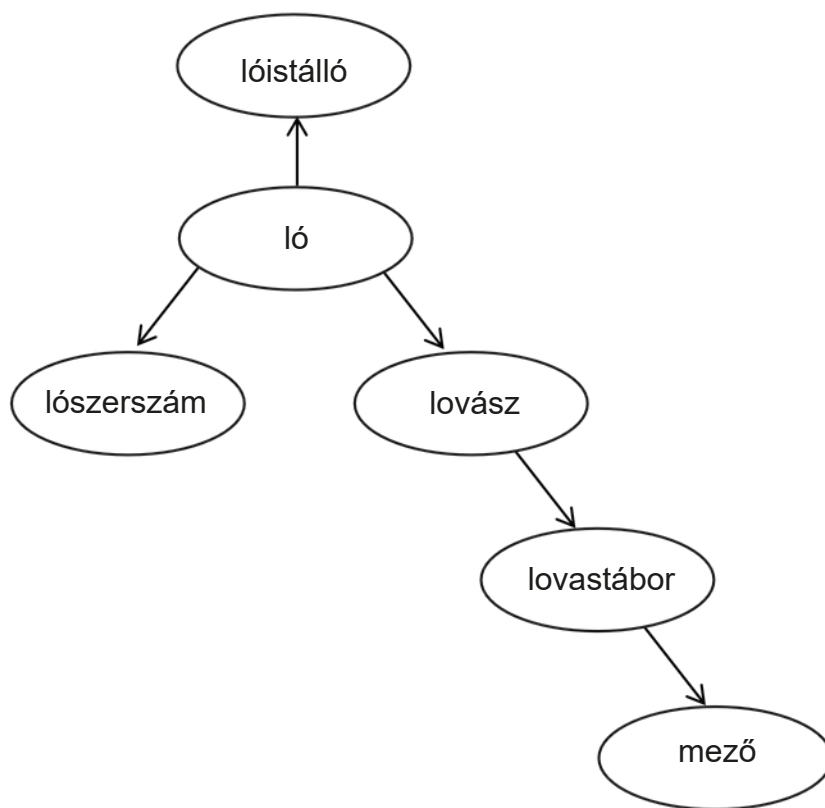

19. Szóláncfűzés: Alkoss egy legalább 8 szóból álló szóláncot a háziállatokból és a velük kapcsolatos szavakból úgy, hogy az új szó az előző szó utolsó betűjével kezdődjön (pl. *ló - ól - liba - alom...*)!

20. Gyűjts szavakat, melyek a ló szó fogalmkörébe tartoznak!
Készíts gondolattérképet annak alapján, hogy miről mi jutott eszedbe!

Pl.:

21. Keresd meg a betűrácsban a szavakat! A kimaradt betűket összeolvasva egy, a mesével kapcsolatos ritka szólást találsz.

R	A	K	E	J	L	A	A
G	K	S	Z	S	Ó	É	N
O	H	Ö	P	E	K	T	Ó
C	E	M	T	I	N	Ü	T
N	N	T	Ó	Ő	A	B	Á
I	C	É	C	S	F	I	K
C	E	K	U	E	G	É	R
T	G	E	B	E	Y	A	K

KÖTŐFÉK
EGÉR
LÓ
HENCEG
GEBE
CINCOG
NÓTÁK
TÓ
ESKÜ

MEGFEJTÉS: _____

22. Melyik állatnevek bújtak el a következő mondatokban? Húzd alá és írd a vonalra!

Valahol elkallódott a zoknim. _____

Végre ő is megértette a feladatot. _____

Tegnap Irma Lacinak is segített a feladatok megoldásában. _____

A róka csalafinta állat. _____

23. Válaszolj a kérdésekre! Beszélgetsetek a meséről!

Milyenek ismertétek meg a figurákat?

Milyen a ló? Milyen a kiséger? Mutassátok be!

Beszéljete a jó és a rossz tulajdonságaikról is!

Milyen tanácsot adnátok a kiségernek?

Melyik tulajdonságain kellene változtatnia? Miért?

24. Szerepjáték

a) Meséld el a történetet a képek segítségével!

b) Képzeld magad előbb a ló, majd az egér helyébe és úgy meséld el a történetet!

Megjegyzés: Ebben a játékban arra nyílik lehetőség, hogy a gyerekek beleképzeljék magukat egy-egy szereplő helyzetébe. A lényeg, hogy egy adott szereplő nevében egyes szám első személyben szólaljanak meg, például:

Nagyon féltem, amikor megláttam a nagy vizet. Olyan erős volt a sodrás, és én olyan nagyon kicsi lettem hirtelen.

Morajló hangokat hallottam, mintha gúnyolódva beszélt volna hozzám a folyó:

– No most légy bátor, kiséger! - mondtam magamnak.

25. Vicces szójáték

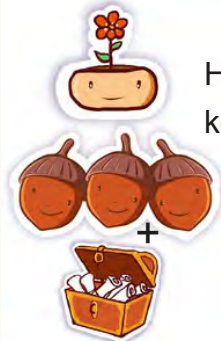

Gyűjtsetek olyan szavakat, amelyek a *ló* szóban végződnek, pl. nyara*ló*, kapcsol*ó*...!

Tegyetek fel egymásnak találós kérdéseket:

- Melyik ló varázsolja a gyűrött ruhát simára?
- Milyen ló lobog a szélben?
- Melyik ló csapja be a másik embert furfanggal?

26. Ének a fenti szójátékhoz

Ha több mondatot kitaláltok, együtt megtanulhatjátok és elénekelhetitek a következő tábori dallamra:

Ó, Zsuzsanna, ó Zsuzsanna...

Ó, Zsuzsanna, Ó Zsuzsanna!

Jaj de éhes már a banda.

Ó Zsuzsanna, ó Zsuzsanna!

Jaj, de éhes már a banda.

Minden ember ember, csak a hóember nem ember.
Minden várban laknak, csak a lekvárban nem laknak.
Minden tóban van hal, csak a tolltartóban nincs hal.
Minden dió dió, csak a rádió nem dió.

Minden ló egy állat, csak a vasaló nem állat.
Minden ló tud futni, csak a padló nem tud futni.
Minden ló egy emlős, csak a kandalló nem emlős. stb.

27. A következő játékok a mese részletesebb feldolgozását szolgálják:

a) Szoborjáték

A mese vagy a történet egy jelenetét mutatják be a gyerekek. Lehet választani rendezőt, aki beállítja a tanulókat, vagyis különféle utasításokat ad: hogyan álljanak, milyen legyen a testtartásuk, a gesztusaik, a mimikájuk, a köztük lévő távolság stb. Ha például azt a jelenetet játsszák el, amikor a ló megleckézteti a folyóparton az egeret, az egér ijedt arcot vág, megfeszülnek arcizmai, a ló pedig türelmes, közben nyugodtan, bölcsen figyel és kedvesen mosolyog.

b) Következményjáték

Ennél a játéknál a mese, a történet továbbgondolása a feladat: mi történhetett másnap, egy hét múlva, öt év múlva? A kitalált folytatást, következményt természetesen el is lehet játszani.

c) Hangaláfestés

A gyerekek, míg olvassuk vagy elmondjuk a mesét, valóságos hanghatásokkal kísérik a cselekményt! Például utánozzák az erdő hangjait madárcsiripeléssel, a folyó zúgását morajló hanggal, vagy az egyes állatok hangját hangutánzó szavakkal, stb.! Természetesen különféle hangszereket is felhasználhatnak.

28. Rajzoljátok le a kedvenc állatokat, és küldjétek el az AMAPEDNEK az office@amaped.at e-mail-címre!

A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén (június 15.) jutalomban részesülnek.

Súgj egy állatot a párod fülébe! A párodnak utánoznia kell az állat hangját. Vajon kitalálják a többiek, melyik állatra gondoltál?

AZ EGERECSCKE

Volt egyszer egy egerecske. Ez az egerecske elment országot-világot látni, szerencsét próbálni, s amint ment, mendegélt, talált egy krajcárkát.

Hej, megörült az egerecske a krajcárkának!¹

– Na - mondogatta magában -, most mit vegyek ezen a krajcárkán?

Mogyorót? Nem, azt nem veszek.

A mogyorónak el kellene dobnia a héját. Diót?

Annak is el kellene dobnia a héját. Talán mandulát veszek? Ugyan minek?

A héját annak is el kellene dobnia.

Eh, veszek káposztafejet. Az ám, káposztafejet. A káposztából házat építek magamnak. Az ám, házat. A nagy leveleiből építek falakat meg födelet.

A kicsi leveleiből jó puha ágyacskát csinállok. Még paplanocska is telik belőle.

Ó, de jó lesz, ó, de jó!

Hát vett egy káposztafejet, s abból olyan szép házat épített, hogy aki látta, megcsodálta.

¹ krajcárka: A 19. század elején használt fizetőeszköz becézve.

Na, telt-múlt az idő, egyszer az egerecske kihajolt az ablakon, hadd lássa, mi újság odakint. Ihol jött éppen a bárányka, s amint meglátta a szép házacskát, ablakocskában az egerecskét, felszólt hozzá:

- Hé, egerecske, nem vennél feleségül engem?
- Vennélek biz én, ha szépen énekelnél.
- Be-e-e, be-e-e - bégetett a bárányka.
- Juj, de csúnyán énekelsz - sipított² az egerecske. Menj csak tovább egy házzal!

Alig ment el a bárányka, jött egy kis kacsa. Az is megkívánta a szép házacskát, s felszólt az ablakba:

- Hallod-e, egerecske, nem vennél-e feleségül engem?
- Vennélek biz én, ha szépen énekelsz.
- Háp, háp, háp - hápogott a kacsa.
- Juj, juj, elég, elég - cincogott az egerecske, s bedugta a fülét, hogy ne hallja az éktelen³ csúf hápogást.

²sipít: Kellemetlenül magas hangon beszél.

³éktelen: Feltűnően csúnya, dísztelen.

– Fel is út, le is út! Nem kellesz te nékem!
Elment a kacsza nagy szégyenkezve, s mindjárt jött
egy tyúkocsksa. Bezzeg hogy az is szeretett volna
ott lakni a káposztaházacskában.

– Kot, kot, egerecske, elvennél-e feleségül?

– El, ha szépen énekelnél.

– Kot, kot, kot, kot, kotkodács!

Három likba hat tojás! -

énekelt a tyúkocsksa.

– Elég, elég, ne tovább! -

ájuldozott az egerecske.

– Még a házacskám is összedűl,
olyan csúnyán énekelsz.

Nem kellesz feleségnek!

Elment a tyúkocsksa, s nyomban
jött utána egy cirmos cicácska.

A bajuszát pödörgette,⁴ magát illegette-
billegette, s felszólt az egerecskének:

– Egerecske, kedves egerecske,
elvennél-e engem feleségül?

– El bizony, pedig bajuszkád van,
ha szépen énekelnél.

Miáu, miáu, miáu!

énekelt a cirmos cica.

– Ó, de szép, ó, de szép! -

cincogott az egerecske.

– Jere a házacskámba, szép cirmos
cicácska, feleségül veszek.

Egyszeribe megesküdtek,

nagy lakodalmat csaptak.

Hét nap és hét éjjel

mind ettek-ittak, táncoltak.

Addig ettek, addig ittak, hogy

egyszerre csak minden elfogyott.

Jaj, istenkém, mi lesz most?!

⁴pödörget: csavar, sodor.

– Na, ne búsulj, édes cicácskám
- mondotta az egerecske -,
majd hozok én neked ételt is,
italt is elegendőt.
Csak te maradj itthon,
őrizd a mi házacskánkat!

Ment, mendegélt az egerecske,
addig ment, addig mendegélt,
hogy egy kutacskához ért.

– Na, ebből iszom egyet -
mondotta az egerecske, s hopp,
beleszökött a kutacskába.

Az ám, beleszökött,
de most hogy jó ki onnét?
Hej, úszkált az egerecske jobbra-balra,
de nem tudott kimászni a kutacskából.

Na, most itt hal meg szörnyű
halálnak halálával. Itt bizony!

Dehogy hal, dehogy hal!

A cirmos cicácska nyugtalankodott,
hogy olyan sokáig elmaradt az ő uracskája,
s utánament.

Addig ment, mendegélt, hogy éppen a kutacskához ért.

– Ó, ó, édes kicsi uracskám - nyávogott a cicácska -,
mármost hogyan húzzalak ki?
Mefoghatom a fülecskédet?

– Ne, ne - sikoltozott az egerecske -, az fájna!

- Hát talán a lábacskádat fogjam meg?
- Ne, ne, azt se! Az is fájna!
- Talán a farkacskádnál fogva húzzalak ki?
- Jó lesz, jó lesz, édes feleségecském.

Fogd meg a farkincámat!

Megfogta a cicácska az egerecske farkincáját, szépen kihúzta, aztán elmentek egy diófa alá, ott leültek, s várták, hogy az egerecske ruhája megszáradjon.

Ó, jaj, de mi történt! Egyszerre csak leesett egy dió, s éppen az egerecskének a fejére esett!

Egerecske fejét betörte a dió, s akkora púpot ütött rajta, mint az öklöm.

– Ó, ó, mit csináljak, mit csináljak! - jajgatott, nyávogott keservesen a cicácska.

– Nyalogasd a fejem búbját, hogy ne fájjon! - nyöszörgött az egerecske.

Nosza, a cicácska nyalni kezdte az egerecske feje búbját, nyalta, nyalta, s közben nagyokat csettintett a nyelvével:

– Ó, de pompás, ó, de jó!

Addig nyalta, nyalogatta, míg egyszerre csak - hamma! - bekapta az egerecskét egészen.

Azóta eszi meg a macska az egeret. Aki nem hiszi, járjon utána!

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

1. Írd le, kik a főszereplők a mesében!

2. Milyen állatokkal talákoztál még a mese elolvasásakor?

a) Nevezd meg őket!

b) Milyen hangokat adnak ki ezek az állatok? Írd le a hangutánzó szavakat!

3. Tedd az eseményeket időrendi sorrendben!

- beleesett a kútba
- nagy lakodalmat csaptak
- kihúzta a farkánál fogva
- nyalogatta, majd - hamm! - bekapta
- káposztából házat épített
- elment szerencsét próbálni

4. Lásd el a megfelelő toldalékkal a kutacska szót!

Odaért a kutacska _____

Iszik a kutacska _____

Beszökött a kutacska _____

Kimászik a kutacska _____

Benmaradt a kutacska _____

Kihúzta a kutacska _____

5. Válaszolj a kérdésekre egy mondatban!

Mit talált az egerecske?

Mit vett rajta?

Mit épített magának?

Ki jött arrafelé először?

Kik jöttek még arra?

Mit kérdeztek az állatok?

Ki énekelt a legszebben?

Miért esett a kútba az egerecske?

Hogy húzta ki a macska?

Mi történt az egérrel?

6. Toldalékold a következő szavakat a példa alapján!

ajándék, hír, válasz

Megörült a krajcárnak.

Megörült az ajándék... _____

7. Ír ki a szövegből legalább öt szót, amelyben kicsinyítő képző (-ka, -ke, -cska, -cske) található! pl. bárányka, egerecske

8. Mely szavak kicsinyítő képzős alakjai a következők?

a) egerecske - _____

könyvecske - _____

majmocska - _____

csigácska - _____

tyúkocska - _____

kezecske - _____

libácska - _____

fejecske - _____

halacska - _____

lábacska - _____

gyerekecske - _____

lovacska - _____

emberecske - _____

tavacska - _____

virágocska - _____

békácska - _____

tehenecske - _____

hangyácska - _____

házacska - _____

csillagocska - _____

madaracska - _____

felhőcske - _____

b) Beszéljétek meg, mit vettetek észre a helyesírással kapcsolatban!

9. Néhány szónál így is lehet: anya ⇔ anyuka, kenyér ⇔ kenyérke

Keress olyan szavakat, amelyeknél a -ka/-ke toldalék nem működik!

lány - _____ asztal - _____ egér - _____

cicus - _____ kutyas - _____ madár - _____

mókus - _____ néni - _____ bácsi - _____

10. Hogy hívják a barátodat? Mondjátok el egymás nevét kicsinyítő képzős alakokkal!

Ádám – Ádámka, Andrea – _____

Játsszátok el a *Lánc, lánc, eszterlánc* című játékot a kicsinyítő képzős nevekkel

(pl. forduljon ki Katika)!

11. Miből mit épített az egerecske? Keresd ki a szövegből és írd le!

12. Keresd ki a szövegben a *kell* alakjait, a hozzájuk kapcsolódó szavakkal írd meg a mondatokat!

13. Alkoss mondatokat!

Pl.: egér – kell – elmenni – étel : Az egérnek el kell mennie ételért.

a) báránka – kell – énekel – ének

b) tyúkocska – kell – befejezni – éneklés

c) cicuska – otthon – kell – maradni

d) cicuska – kell – kihúzni – egerecske – kút

e) cicuska – kell – segíteni – sebesült – egerecske

f) én – kell – gyakorolni – az ének

g) ti – kell – elolvasni – mese

14. Mit jelent az, hogy: *Nem vennél feleségül engem?*

Hogyan mondanád ezt egy másik nyelven?

15. Hány helyre teheted ebben a mondatban a NEM szót?

Minden mondatban csak egyszer használd a NEM szót!

Az egerecske épített a káposztából egy szép házacskát.

16. Melyik kérdőszót tudod mindegyik mondatnál használni?

országot-világot lát _____

szerencsét próbál _____

talált egy krajcárkát _____

el kellene dobni a héját _____

mandulát veszek _____

veszek káposztafejet _____

17. Keress a szótagokból állatneveket! Próbáld minél többet találni!

Egy szótagot többször is felhasználhatsz.

MA	LI	RI	KECS	CI	PA
BÉ	HÉN	KAS	LAC	PU	BO
CSI	KÓ	BA	CA	BE	KA
CSIR	BI	TE	KO	KAN	KE

18. Nálam van a...

Használjátok a mellékletet a 177. oldalon!

Mindenki kap egy kártyát, és azok elárulják, mit kell tennetek!

19. Pantomim

A mellékletben található képkártyák segítségével (181. oldal) játsszatok mutogatós játékot! Mindenki válasszon egy párt magának, és húzzatok egy kártyát! 60 másodperc alatt kell a társatoknak kitalálni az adott szót. Ha ez sikerül, kaptok egy pontot. Ha nem, a többiek is találgathatnak.

20. Élő memory (páratlan számú játékos számára)

Játsszatok a 181. oldalon található mellékletben szereplő szó- és képkártyák segítségével! Egy játékosnak el kell hagynia a termet. A teremben maradt játékosok kártyát húznak, és ezzel egy állat szerepét öltik magukra. Fontos, hogy egy állatot 2 játékosnak kell kihúznia. Amikor a kiküldött játékos visszaérkezik a terembe, mindenki csendben és szétszóródva áll. A találgató odamegy valakihez, és megérinti a vállát. A megérintett személy állathangot ad ki, méghozzá azét az állatét, amit húzott, majd gyorsan ismét elhallgat. A találgató továbbmegy, és egyenként érinti meg a játékosokat, míg a párokat meg nem találta.

21. a) Tervezz plakátot, melyen ezt a mesét ajánlod a többieknek!

Gyűjts hozzá képeket, információkat! Jó munkát!

b) Olvasd el az A mi cicánk férjhez akar menni kezdetű népdalt és találd ki további versszakokat!

*A mi cicánk férjhez akar menni,
szomszéd kandúr el akarja venni.
Kedves cicánk, ne hagyj itt bennünket,
ki fogja meg a mi egerünket?*

22. Hol a macska?

Elkóborolt a macska, keressük meg! Szétrakunk mindenfelé a teremben székeket, de eggyel kevesebbet, mint amennyien vagyunk. A gyerekek helyet foglalnak. Az álló játékos odamegy valakihez, s megkérdezi:

– Komámasszony/ komámuram, hol a macska?

Ő válaszol, mond egy nevet a jelenlévők közül: pl.

– Annánál. Ekkor mindenki feláll, és helyet cserél. A kérdező játékos viszont csak Anna helyére ülhet le. Ha nem sikerül neki, tovább próbálkozhat, ha igen, akkor az lesz a kérdező, akinek nem jutott szék.

23. Cicás játék

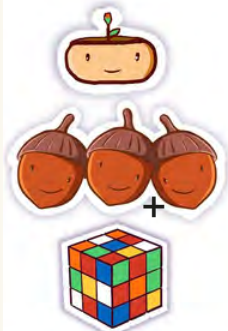

Körben állnak a gyerekek, belül van a cica. Ének:

*Ilyen cica mellett, aludni is lehet,
ugorj, cica, indulj már,
a sok egér téged vár.*

A cica elkiáltja magát, mondjuk: – Szaladjatok! Kék! Akin van kék színű ruhadarab, szaladni kezd. Az elkapott gyerek lesz a cica, a játék megy tovább.

24. Sajnállok, cicuskám!

Körben ülnek a gyerekek, választanak egy cicát, akinek meg kell nevetetnie valakit.

A kör közepében leguggol egyikük elé, és keservesen elnyávogja magát. Az ülőnek komolyan azt kell mondania: – Sajnállok, cicuskám!

Ha közben elneveti magát, ő lesz a cica.

25. Játsszátok el a mesét (bábjáték/ papírból álarcok/ színdarab), a felvételt küldjétek el az AMAPED-nek az office@amaped.at e-mail-címre!
A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén (június 15.) jutalomban részesülnek.

Van háziállatod? Ha van, milyen állatod van? Ha nincs, melyet szeretnél? Miért? Mit csinálsz szívesen a házi kedvenceddel? Beszélgetsetek erről!

A CSUDAÁLLATOK

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, a szakálla kender.¹

No, én sok országot-világot bejártam, de ilyen embert még nem láttam, de még hírből sem hallottam. Nem a szakálla miatt mondom ezt, hanem azért, hogy ez az ember soha igazat nem mondott, s ha szóra nyitotta a száját, csak úgy dőlt belőle a hazugság.

S haj, mekkorákat hazudott! Hát erről az emberről mesélek én nektek.

Egyszer ez a világhazugja ember elment a vásárra, ottan találkozott egy atyafiával,² bezzeg hogy örvendeztek egymásnak, s töviről-hegyire elkerdezték egymástól:

Mi újság otthon? Hogy s mint megy a soruk? Hiszen csak ez kellett a hazug embernek, hogy beszédnek eredhetett.

¹ *kender*: Magasra növő rostonövény, amiből köteleket, madzagot is készítenek

² *atyafi*: Ugyanazon helyről származó személy

– Hej, nekem, hála legyen az istennek,
ugyancsak jól megy a sorom.
Annyi a pénzem, hogy majd felvet.

Ökrömnek, lovamnak, birkámnak
számát sem tudom.

Hanem ez mind semmi.
Van nekem egy olyan csuda
nagy ökröm,³ hogy
nagyobb egy elefántnál.

Aztán van egy kakasom, aki
pótolja az órát.

Minden áldott órában éppen
akkor kukorékol, mikor a
toronyban üt az óra. Hm.

Ez még semmi.
Van egy olyan kutyám,
hogy úgy ír s olvas,
mint a vízfolyás.

– Ejnye, ejnye - álmélkodott az
atyafi -, ezek igazán csudaállatok.

– No, majd egyszer ellátogatok
kigyelmedhez,⁴ hadd lássam
a gazdaságát s különösen azokat a
csudaállatokat.

Azzal istennek ajánlották egymást, ez is, az is ment az
útfára. Hanem a hazug ember, amint hazafelé ballagott,
megbánta ám szertelen dicsekedését.

– Ejnye, ejnye - mondotta magában -, mégsem kellett volna
ilyen nagyokat füllenteni.

Mit mondok majd, ha csakugyan meglátogat az én atyámfia?

³ ökröm: herélt hím szarvasmarha.

⁴ kigyelmed: megtisztelő népies megszólítás.

Ahogy hazament, nem tudta elhallgatni a felesége előtt, hogy micsoda nagy bolondságot csinált.

Mi lesz most, ha eljön az atyafi?

De amilyen nagy hazug volt az ember, éppen olyan furfangos volt a felesége.

Azt mondta az urának:
– Bizony ha füllentett, akkor csak menjen el kend hazulról, s vissza se jöjjön, míg hírt nem adok kendnek:⁵ Majd helyrecsavarintom én a kend dolgát, ha ide jó az atyánkfia.

Hát el is ment a hazug ember, s bezzeg hogy két nap sem telt belé, jött az atyafi.

– Adjon isten, húgomasszony. Itthon van-e az én kedves öcsémuram?

– Ó, lelkem bácsi -
sopánkodott a furfangos asszony -,
éppen ma reggel mentek Budára,
annak a csuda nagy ökörnek a hátán!

– Ugyan úgy-e? Ejnye, de sajnálom.
Pedig éppen azt a csuda nagy ökröt szerettem volna meglátni.
Hát azt a csudakakast, amelyik pontosan órára kukorékol, láthatnám-e?

⁵ *kend*: parasztemberek, főként férfiak megszólítása egymás között.

– Hogyne, hogyne! - mondta az asszony. Amint mentek az ól felé, éppen délre harangoztak, s hát, uram teremtőm, a kakas egy nagyot kukorékolt!

– No, ez igazán csuda - álmétkodott az atyafi.

Pedig csak véletlen volt a kakas kukorékolása.

De mikor az asszony az ól ajtaját kinyitotta, a kakas akkor is kukorékolt ám egy jó nagyot.

– Hát most mért kukorékolt? - kérdezte az atyafi.

– Jaj, lelkem bácsi, ez a kakas olyan kakas, hogy akkor is kukorékol, ha idegen ember jó hozzánk. Jelenti, hogy vigyázzunk, hátha rossz szándékkal jött az idegen ember.

– No, ez igazán csudakakas - áradozott az atyafi.

– Hát az a csudakutya, melyik írni s olvasni tud, hol van?

– A csudakutya? Hétszámra nincs az itthon, lelkem bácsikám.

Hol ebbe, hol abba a városba jár, s írni meg olvasni tanítja a kutyákat.

Az atyafi fejét csóválta, de most már nem szólt semmit.

Elbúcsúzott, s amint ment hazafelé, folyton hümgetett,⁶ fejét csóválta.

– Lám, lám – mondotta magában -,

nagy hazug az én atyámfia, de különb hazug a felesége.

Ami igaz, igaz:

ügyesen kihúzta az urát a hazugságból, még nagyobb hazugsággal.

⁶ hümget: hümmög, dűnnyög, mormol.

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

1. Kik a mese főszereplői?

2. Milyen állatokkal talákoztatok a mesében? Keretezd be a helyes választ!

kakas

macska

tyúk

egér

ökör

kutya

3. Számozással állítsd időrendi sorrendbe a mondatokat!

Az atyafi gondolta, bizony elmegy megnézni azokat a csudaállatokat.

A vásárbán találkozott az atyafiával.

Összevissza hazudozott az állatairól neki.

A furfangos feleség az uránál is nagyobbakat hazudott az atyafinak.

Volt egyszer egy hazudós ember.

Csak a hazudós ember feleségét találta otthon.

4. Meséld el a történetet a képek segítségével!

5. **Egészítsd ki a szöveget a múlt idő -t illetve -tt jelével!**

Egyszer ez a világhazugja ember elmen__ a vásárra, ottan találkozo__ egy atyafiával, bezzeg hogy örvendez__ek egymásnak, s töviről-hegyire elkerdezo__ék egymástól: mi újság otthon? Hogy s mint megy a soruk? Hiszen csak ez kelle__ a hazug embernek, hogy beszédnek eredhete__.

6.

Mit rágott ki az egerecske a szövegből? Pótold a hiányzó betűket!

Hej, nekem, h__la legyen az istennek, ugyancsak j__l megy a sorom. Annyi a p__nzem, hogy majd felvet. Ökrömnek, lovamnak, birk__mnek sz__m__t sem tudom. Hanem ez mind semmi. Van nekem egy olyan csuda nagy ökröm, hogy nagyobb egy elef__ntn__l. Azt__n van egy kakasom, aki p__tolja az __r__t: minden __ldott __r__ban __ppen akkor kukor__kol, mikor a toronyban üt az __ra. Hm. Ez m__g semmi. Van egy olyan kuty__m, hogy __gy __r s olvas, mint a v__zfoly__s. - Ejnye, ejnye - __lm__lkodott az atyafi -, ezek igaz__n csuda __llatok. No, majd egyszer ell__tozatok kigyelmedhez, hadd l__ssam a gazdas__g__t s különösen azokat a csuda __llatokat.

7. **Keresd meg a szavak ellentétét a szövegben!**

- igazmondó ↔ _____
- nagy ↔ _____
- pontos ↔ _____

8. Hogyan mondanád másképpen?

furfangos _____

hazudik _____

hűmgetett _____

helyrecsavarintom _____

kihúzta a hazugságból _____

9. Egészítsd ki a példa alapján!

a) országot- *világot* töviről- _____ árkon- _____

hegyen- _____ bűvös- _____ csillog- _____

dirrel- _____ dirmeg- _____

b) Írj egy-egy mondatot a fenti szópárokkal!

10. Hogyan mondanád ezeket a mondatokat másképpen,

ha a fenti szópárokat kellene használnod?

Elmesélte aprólékosan a történetet. _____

Nagyon mérgesen mesélte el a történetet. _____

Mormogott valamit az orra alatt. _____

Már messze járt, mire kiderült a csel. _____

11. Gyűjtsetek szópárokat!

a) Ismétléses mellérendelések:

szóismétlés: *néha-néha, addig-addig,* _____

tőismétlés: *körös-körül, mentek-mendegéltek,* _____

b) Valódi mellérendelések:

két különböző szóalak kapcsolódik:

- alakok jelentésük szerint lehetnek:

szinonimák: *búja-baja, csurran-cseppen,* _____

ellentétes jelentésűek: *égen-földön, fel-alá,* _____

választóak: *felébe-harmadába, előbb-utóbb,* _____

kapcsolatos jelentésűek: *sakk-matt,* _____

12. Írd körül!

töviről-hegyire

csóválta a fejét

felvet a pénz

hétszámra

olvas, mint a vízfolyás

13. Ez a közmondás illik a meséhez. Szerinted miért?

A hazug embert hamarabb utolérik, mint a sánta kutyát.

14. A magyar nyelvben sok olyan szóláshasonlat van, amely egy állat jellegzetes tulajdonságára utal.

Pl. egy emberre, aki gyors, azt mondjuk, hogy *fürge, mint a nyúl*.

Tudod milyen tulajdonságot szoktunk kifejezni a következő állatokkal? Vigyázat, a válaszlehetőségek között akad pár kakukktojás is!

éhes vad
szelíd irigy
lassú ártatlan
buta mérges
ravasz ostoba

- _____ , mint a bárány.
- _____ , mint a kutya.
- _____ , mint a liba.
- _____ , mint a pulyka.
- _____ , mint a róka.
- _____ , mint a csiga.

15. Melyik szó illetve szókapcsolat illik a mondatba? Válaszd ki a meséből!

a) Ennek a bácsinak igazán hosszú, őszes _____ van.

Szerintem a Mikulásra hasonlít.

b) _____ elmesélte a történeteket. Szinte olyan, mintha ott lettem volna.

c) Már korán reggel _____ , a kakással együtt kel fel.

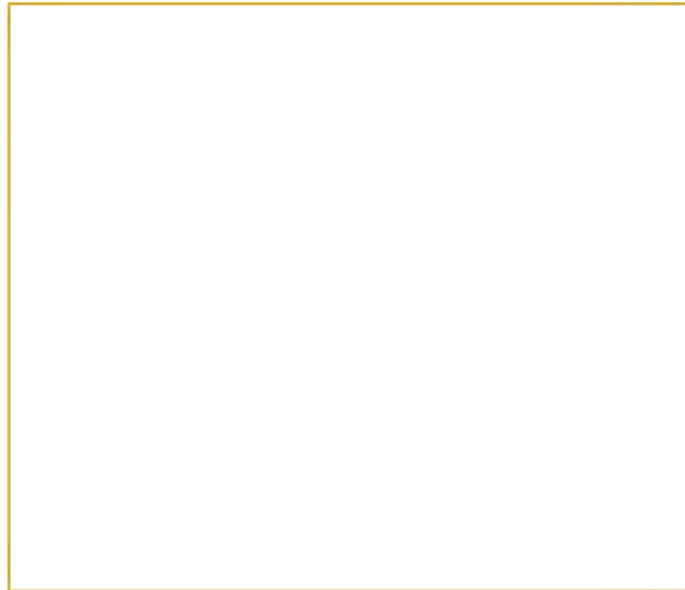
d) Egyszer volt _____ kutyavásár!

16. Rajzold le:

Mi nagyobb egy elefántnál?

A(z) _____ nagyobb egy elefántnál.

17. Folytasd a sort!

nagy – *nagyobb* – *legnagyobb*

hangos – _____ – _____

pontos – _____ – _____

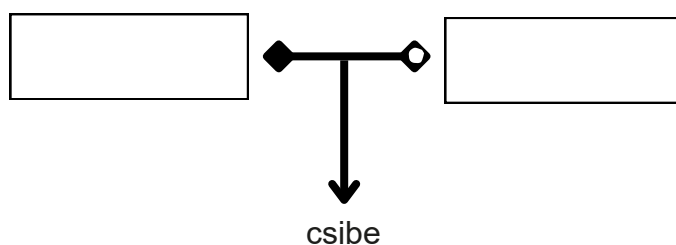
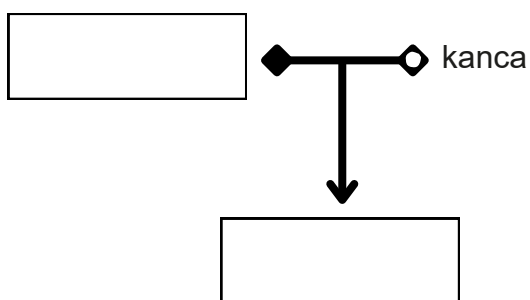
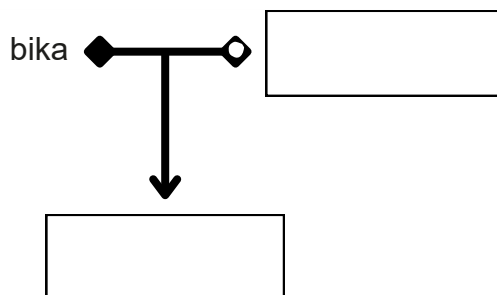
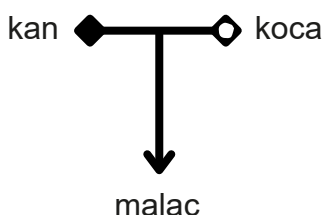
okos – _____ – _____

ügyes – _____ – _____

furfangos – _____ – _____

bolond – _____ – _____

18. Egészítsd ki a családfákat a megadott példa alapján!

19. Olvasd el Szabó Lőrinc *Falusi hangverseny*¹ című versét és húzd alá benne az állatneveket! Ehhez a vershez Ádám Jenő dallamot is írt, énekeljétek el!

Háp! Háp! Háp!
Jönnek a Kacsák!
Hú, de éhes, hú, de szomjas
ez a társaság!

Bú! Bú! Bú!
Boci szomorú!
De hogy feszít tyúkjai közt
a Kukurikú!

Röf! Röf! Röf!
Orra sárba döf:
sonka-lábán Kucu néni
fürödni döcög.

Gá! Gá! Gá!
Szalad világgá
Liba mama, ha a Csacsi
rábőg, hogy: I-á!

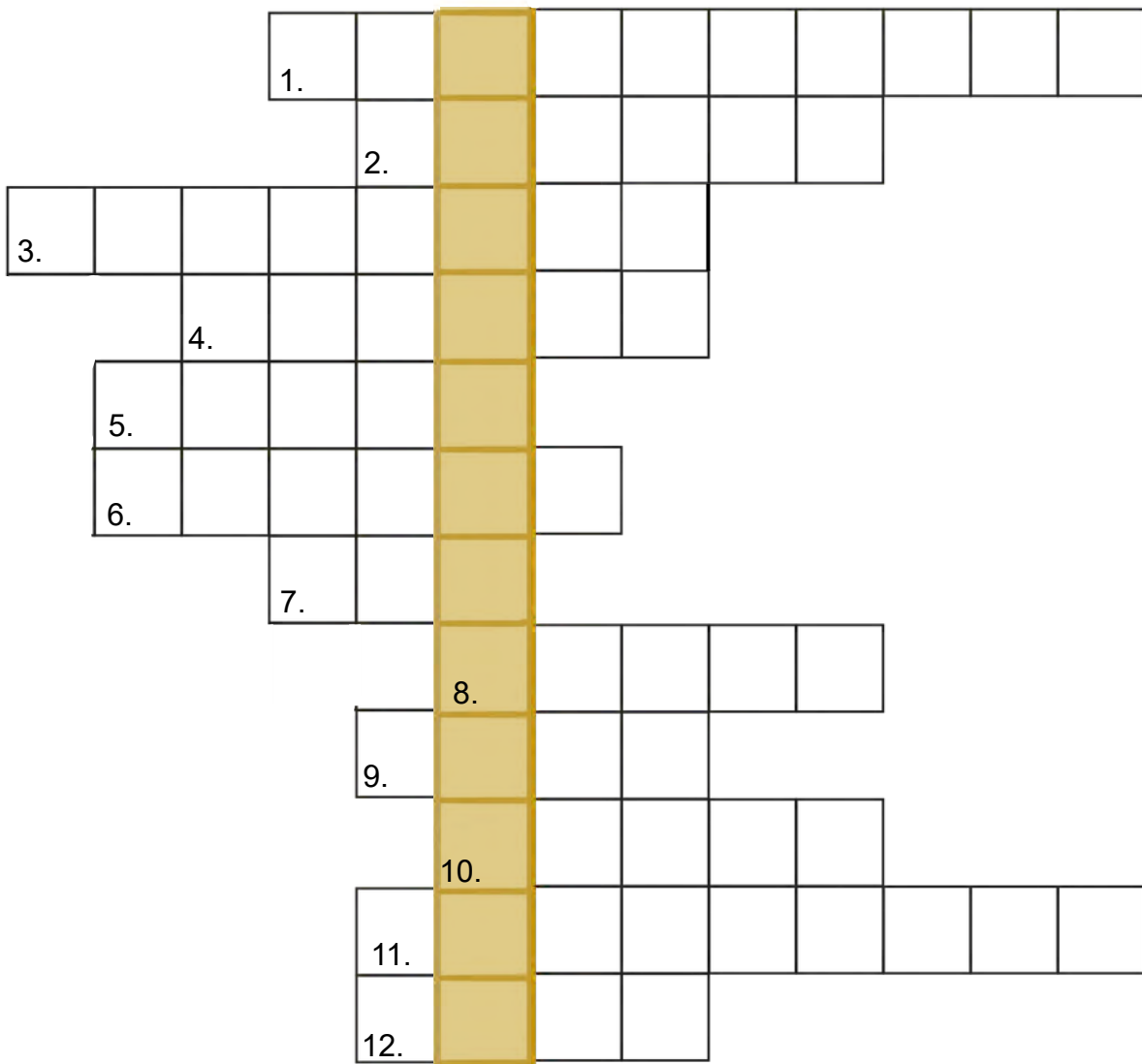
Rút! Rút! Rút!
Föl is, le is út:
mérgecs Pulyka, te szereted
csak a háborút.

Bú! Röf! Háp!
Sípok, trombiták:
víg zenével így köszönt e
díszes társaság.

¹Forrás: <https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/SZABOL/szabol00154/szabol01220/szabol01220.html>

19. Oldd meg a keresztrejtvényt! Mi a megfejtés?

1. henceg
2. teker
3. nem mondott igazat
4. rosnövény, mely magasra nő, és érdekes a levele
5. a macska egyik legnagyobb ellensége
6. azt mondja: iá
7. ebédidő
8. hazudik más szóval
9. később
10. ezt csinálja a hazug ember kutyája a környező városokban
11. sóhajtozó hangon panaszkodó
12. Tanulj tinó, _____ lesz belőled!

20. Énekeljétek és játsszátok el az *Én elmentem a vásárba* kezdetű magyar népdalt!

Én elmentem a vásárba félpénzzel,
tyúkot vettem a vásárban félpénzen.

Tyúkom mondja: kitrákotty.

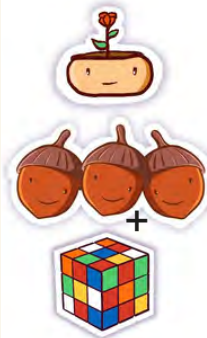
Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

- csirkém mondja: csip, csip, csip, tyúkom mondja: kitrákotty. Kárikittyom...
- kakas mondja: bok- ré- ta, ...
- récém mondja: rip haj - nal, ...
- pulykám mondja: dan- da - rú, ...
- ludam mondja: gi - gá - gá, ...
- disznóm mondja: rőf, rőf, rőf, ...
- juhóm mondja: be - he - he, ...
- kecském mondja: mek, mek, mek, ...
- csikóm mondja: nyi - ha - ha.

21. Játsszátok memoryt a 181. oldalon található szó- és képkártyák segítségével!

22. Játékok háziállatokkal:

a) Vidám hangverseny

Kiküldünk egy kitalálót. Minden játékos kap egy állatnevet, melyet utánoznia kell. Behívjuk a kitalálót, mindenki egyszerre utánozza hangosan az állatokat 4-5 másodpercig. Ki kell találni, hogy ki melyik állatot utánozta. Akiknél eltalálta, azok közül megy ki valaki. A játék folytatódik.

b) Székes – helycserélős játék

A gyerekek körben ülnek, eggyel kevesebb a szék. Mindenki kap egy állatnevet. Egy játékos a kör közepében áll, mond két állatnevet, nekik helyet kell cserélniük, de közben ő is le akar ülni. Mivel kevesebb a szék, mindig marad valaki középen. Ha elhangzik, hogy *Mind!* – akkor mindenki helyet cserél.

c) Barkochba játék

A játék vezetője állatok neveit írja fel egy papírlapra, amit a játékosok úgy ragasztanak a homlokukra, hogy nem láthatják mi van ráírva. Igennel vagy nemmel megválaszolható kérdésekkel próbálják kideríteni, milyen állatok vagytok!

d) Állatos párkereső

A tanár cédulákra felír párosával állatneveket, majd szétszórja a teremben írással lefelé. Minden játékos felemel egyet, és elkezd az állat mozgását utánozni. Ez alapján kell megtalálni a párjukat. A leggyorsabb páros nyer.

e) Állatos – mutogatós

A gyerekek húznak egy állatnevet. Eldönthetik, hogy elmutogatják az állat mozgását, vagy kezük és testük segítségével az állat nevének betűit formázzák meg. A többieknek ki kell találni, melyik állatról van szó.

f) Körjáték nagyobb csoportnak

A gyerekek körben ülnek székeken, a tanár négyféle állatnévvel nevezi el őket (nem sorrendben), és ezeket mondja hangosan, véletlenszerűen. Pl. macska, kutya, tehén, kutya, ló stb. Aki hallja a saját állatnevét, eggyel arrébb ül, mondjuk mindig jobbra. Ha nincs üres szék, akkor a szomszéd ölébe kell ülnie. Csak az tud tovább haladni, akinek senki nem ül az ölében. A játék akkor ér véget, amikor az első játékos visszaér a saját kiindulási helyére.

23. Csudaállatok. Ebben a feladatban a kreativitásotokra lesz szükségetek.

a) Alkossatok összetett állatneveket!

úgy, hogy az első állat utolsó szótagja megegyezzen a másik első szótagjával, pl.: lepkecske, csigalamb, macskakas! Gyűjtsetek, amennyit csak tudtok!

b) Vicces rajzos játék

A gyerekek kitalálnak egy állatot, elővesznek egy lapot, 3 részre hajtják, majd a felső harmadba rárajzolják az állat fejét. Ha kész, behajtják, és továbbadják a szomszédnak. Ő a testét fogja megrajzolni, majd ismét behajtva továbbadja. A következő játékos a lábát rajzolja meg az állatnak. Végül mindenki megmutatja a vicces állatfigurát.

c) Ketten rajzolunk egyet

A táblához 2 játékosat hívunk ki, akiknek megsúgjuk, milyen állatot kell lerajzolniuk. Természetesen különféléket, és egymásról nem tudhatnak. A krétát egyszerre mindkettőjüknek fogniuk kell, így a rajzolás csak „közös megegyezéssel” válik lehetővé. Rajzolás közben nem beszélhetnek! Mókás figurák születnek a közös munka végén, amikor elmondják, mit kellett rajzolniuk. A játékot úgy is eljátszhatjuk, hogy párosával, egymással szemben ültetjük le a gyerekeket, páronként adunk egy ceruzát és egy papírlapot.

d) Rajzoljátok le a kitalált kedvenceket az a) pontból!

Munkátokat küldjétek el az AMAPED-nek az office@amaped.at e-mail-címre! A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén (június 15.) jutalomban részesülnek.

24. Énekeljétek el a következő népdalunkat és találjátok ki további versszakokat más erdei állatokkal! Cseréljétek ki minden aláhúzott szót értelem szerint!

Erdő, erdő, erdő, marosszéki kerek erdő,
Madár lakik abban, madár lakik tizenkettő.
Cukrot adnék annak a madárnak,
Dalolja ki nevét a babámnak.
Csárdás kis angyalom,
Érted fáj a szívem nagyon.

MÁRTON-NAP

November 11-hez, vagyis Szent Márton napjához számos népszokás, néphit kapcsolódik szerte a világon. Az egykori Pannónia területén született szent püspök a legenda szerint Szent István királyt is segítette a csatában, így ő lett Magyarország patrónusa. A magyar kultúrában tehát kitüntetett szerepe van Szent Mártonnak. Ha István királyon segített, vajon hogy segített a kolduson? Miért eszünk libát Márton-napon? Hány libacombot ehetünk, ha nagyon éhesek vagyunk? Minden kiderül a fejezet meséiből.

Jó olvasást!

SZENT MÁRTON, A SEGÍTŐ

Élt egyszer, réges-régen Pannóniában¹ egy fiú, akit Mártonnak hívtak. Amikor felcseperedett,² beállt a hadseregbe katonának. Szolgálatára során gyakran kilovagolt, sokféle emberrel találkozott.

Az egyiknek nem volt mit ennie, a másikkal nem volt mit a lábára húznia, a harmadiknak nem volt hol aludnia. Márton segített, akinek tudott.

Egyszer egy hideg téli napon egy csaknem meztelen koldussal találkozott; didergett, vacogott szegény a nagy hidegben. Márton nagyon megsajnálta, s mert jó szíve volt, saját köpönyegének felét adta a koldusnak, hogy ne fázzon. A többi katona bezzeg csúfolta is érte:

– Nézd, még képes szétvágni ezt a szép köpenyt! -

– Magad is koldusbotra jutsz, meglásd! -

Márton azonban nem törődött a gúnyolódással.

Lefeküdt, és hamarosan elaludt. Álmában megjelent az Isten, és így szólt hozzá:

– Márton, te jó ember vagy, látom. Élj segítve, cselekedj jót, és beveszlek az én seregembe. Gyógyíts betegeket, segíts a rászorulókon jó szívvel. -

Másnap reggel Márton felkelt, és elgondolkozott.

– Hogyan is segíthetnék még többet az embereken? -

¹ *Pannónia*: a Római Birodalom egy tartománya, amelybe beletartozott a mai Magyarország dunántúli része is.

² *felcseperedik*: lassanként felnő, felserdül, felnőtt lesz.

Kilépett a hadseregből, hogy még több ideje legyen segíteni a szegényeken. Elment vándorolni, közben adományokat gyűjtött, és gyógyította a szegényeket. Ahogy vándorolt, mindenhol megszerették. Aztán egyszer Franciaországban, ahol egy hatalmas templom is állt, amit apátságnak³ hívták, eléállt néhány ember, és az egyikük azt mondta:

– Márton, te olyan jó ember vagy. Legyél az apátság vezetője, a püspök⁴; szép, aranyos ruhában járnál, és még több embernek segíthetnél. -

Márton azonban szerette egyszerű életét, és nem akart püspök lenni.

Elszaladt az emberek elől, és gondolkozott, hová bújjon el, hogy ne találják meg. Hirtelen meglátott egy libacsapatot.

– A libák! Elbújok a libák közé, ott nem talál rám senki. -

De az emberek csak jöttek, és a nevét kiáltozták.

Márton csak lapult a szűk libaólbán, s várta,

hogy elmenjenek onnan. A libák azonban

gágogni kezdtek. Egyre hangosabban és

hangosabban gágogtak, míg az embe-

rek végre felfigyeltek rájuk:

– Mi ez a nagy gágogás?

Nézzük meg!

³ apátság: kolostor, monostor.

⁴ püspök: magas rangú egyházi vezető.

Így aztán megtalálták Mártont. Ő előbújt, s homlokán egy csillag ragyogott.

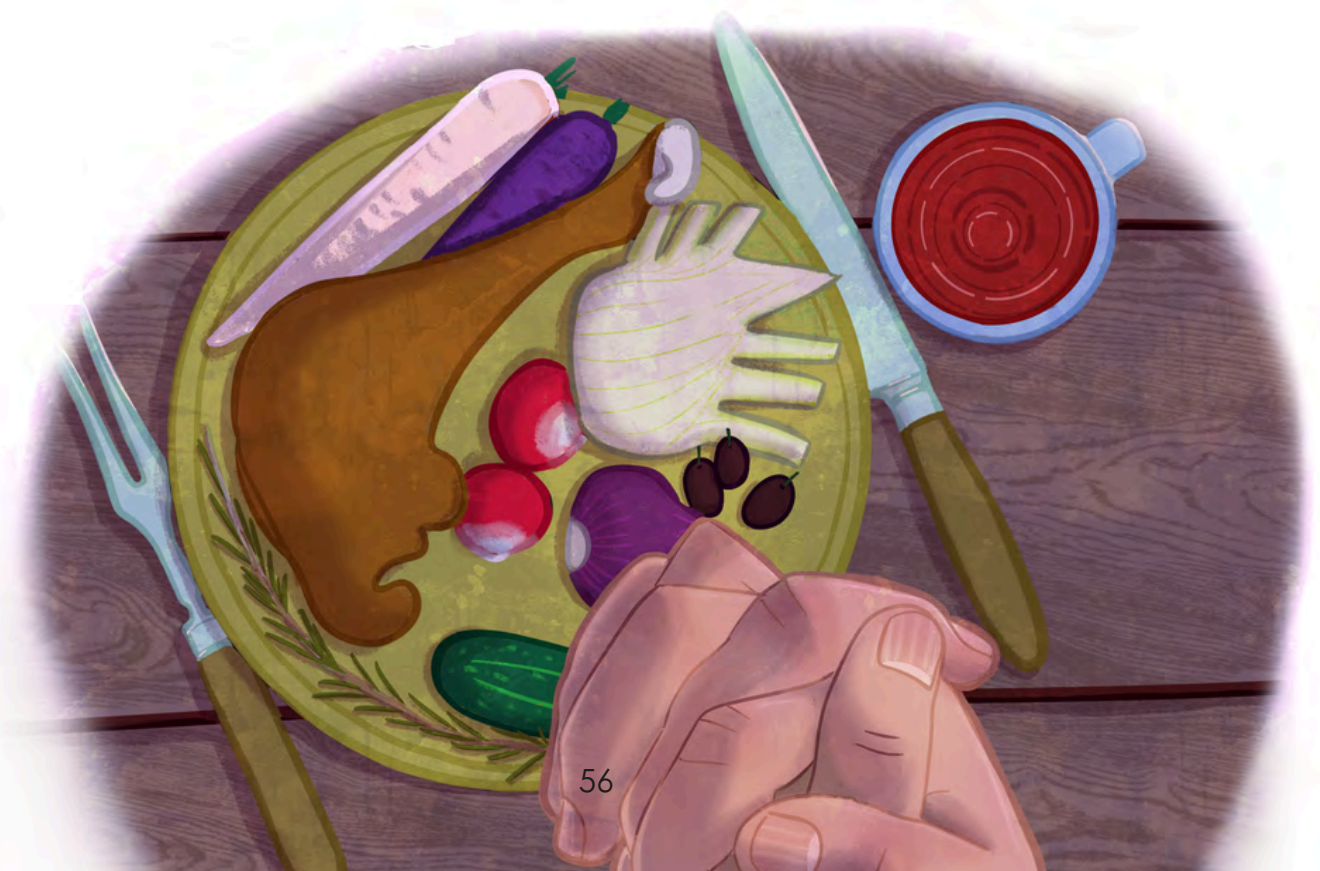
Az emberek ámulva nézték, és egy emberként kiáltottak fel:

– Éljen a püspök! Éljen az új püspökünk! -

Mártont tehát püspökké választották, a libákat pedig, akik elárulták őt, még aznap este megsütötték, és megették.

Márton, belenyugodva, hogy püspökké kell válnia, még nagyon sok emberen segített.

Ő lett a világ legjóságosabb püspöke, és boldogan élt, amíg meg nem halt.

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

Keressd meg a szövegben és húzd alá a mese szereplőit!

1.

2. Pótold a szövegrészletet a hiányzó szavakkal!

Egyszer egy _____ téli napon egy csaknem _____

koldussal találkozott; didergett, vacogott szegény a _____ hidegben.

Márton nagyon megsajnálta, s mert jó szíve volt, saját _____ felét

adta a koldusnak, hogy ne fázzon. A többi katona _____ csúfolta is

érte:

– Nézd, még képes _____ ezt a szép köpenyt!

Magad is _____ jutsz, meglásd!

3.

A segítségnyújtás, a jócselekedet bármilyen formája nagy jelentőséggel bír. Kinek mikor nyújtottatok már segítséget?

Fogalmazd meg és írd le röviden!

4.

Beszélgetőkör

A mese elolvasása után beszéljétek meg a történetet, és gondolkodjatok el azon, milyen segítséget tudnátok vállalni a környezetetekben! Például:

- idős szomszéd néninek bevásárolni,
- családtagjaidnak apró ajándékot készíteni,
- úttesten történő átkelésben segíteni, stb.

Mondjátok is el egymásnak!

+

5. Vágjatok ki piros papírból egy szívet és rajzoljatok rá egy jócselekedetet!
Minden nap nyissátok ki valaki szívét, akinek aznap teljesítenie kell a vállalását!

6. Hogyan mondanád másképpen?
Gyűjts rokon értelmű szavakat a szövegből!

felnőtt: _____

fázott: _____

csúfolódás: _____

megbújt: _____

7. Mi a különbség a két alak között? Hogyan fordítanád ezeket a mondatokat arra a nyelvre, amit a magyaron kívül még jól használasz?

a) Márton nagyon **megsajnálta**. _____

Márton nagyon sajnálta. _____

b) Lefeküdt és **elaludt**. _____

Feküdt és aludt. _____

c) Mártont mindenhol **megszerették**. _____

Mártont mindenhol szerették. _____

d) Márton **meglátott** egy libacsapatot. _____

Márton látott egy libacsapatot. _____

e) Az emberek **felfigyeltek** a libákra. _____

Az emberek figyeltek a libákra. _____

Az igekötős igékhez használható ének:

8. Mit jelent ez a közmondás? Beszéljétek meg!

Jótett helyébe jót várj!

9. Egészítsd ki a rajzot a hiányzó elemekkel!

sisakon a tollak
koldusbot
kard

10. Keresd meg, húzd alá és írd le a következő igék megfelelő alakjait a szövegből!

a) beállni, kilovagolni, felcseperedni, megsajnálni, szétvágni, meglátni, lefeküdni, elaludni, megjelenni, bevenni, elgondolkozni, kilépni, megszeretni, elszaladni

b) Folytasd a sort a fenti szavakat felhasználva!

Beáll – *nem áll be*, kilovagol – *nem lovagol ki*, ...

c) Mit vettél észre az előző feladatban?

11. Hallgasd meg a mesét, és válaszolj a következő kérdésekre!

Honnan származik Szent Márton?

Mit csinált Márton, mikor megsajnálta a koldust?

Mit tett Márton, miután Isten megszólította álmában?

Miként cselekedett Márton, miután felkérték püspöknek?

Hogyan találták meg az emberek Mártont?

12. Alkoss szópárokat a példa alapján!

a) élj - *élni*

cselekedj - _____ gyógyíts - _____ meglásd - _____

segíts - _____ fázzon - _____ bújjon - _____

találják meg _____ menjenek - _____ legyél - _____

nézzük meg - _____ éljen - _____

b) állni – *állj*

találkozni - _____ adni - _____ szaladni - _____

előbújni - _____ élni - _____

c) Írj 8 hasonló szópárt!

A felszólító móddal kapcsolatos énekek:

13. Értelmezzétek a következő közmondásokat, szólásokat!

Ha jó vagy, magadnak vagy jó.

Inkább a jók között légy utolsó, mint a rosszak között az első.

Ne csak tudd a jót, hanem tedd is!

Példát adni jószág, venni okosság.

Nincs oly nap, melyen valami jót ne cselekedhessünk.

14. Keresd meg a betűrácsban a szavakat! A kimaradt betűk elárulják, hol áll a valamikori Szentmártoni Apátság.

M	P	A	N	S	I	P
N	Á	O	N	U	S	Ü
L	L	R	H	D	T	S
I	O	A	T	L	E	P
B	M	L	D	O	N	Ö
A	M	A	Ú	K	N	K
C	S	I	L	L	A	G

MÁRTON

KOLDUS

LÚD

ÁLOM

LIBA

PÜSPÖK

CSILLAG

ISTEN

MEGFEJTÉS:

15. Írd körül, mit jelent a következő mondat!

Magad is koldusbotra jutsz, meglásd!

16. Írj mondatokat a következő szavakkal!

elmegy _____

elszalad _____

elárul _____

elalszik _____

megeszi _____

meglát _____

megsajnál _____

megsüt _____

megszerették _____

17. Miben szoktál segíteni otthon szüleidnek, testvéreidnek?

Pl. rendrakásban, mosogatásban, kistestvéreddel való foglalkozásban?

18. Hogyan tudsz segíteni társaidnak az iskolában?

Írd le néhány szóban!

19. Fejezd be a mondatokat!

Azért szeretek jót tenni, mert _____

Azért szeretem, ha velem jót tesznek, mert _____

20. Változatok libás játékokra

Sok változatban ismert, igen elterjedt és kedvelt játék a libásdi. Az egész magyar nyelvterületen játsszák, de szeretik a magyarországi sváb, erdélyi szász és szlovák gyerekek is.

+

1. változat

A játék szereplői: egy anya (gazdasszony), egy (vagy több) farkas és a libák.

Az anya és a libák egymással szemben állnak, köztük, de tőlük oldalra van a farkas.

Az anya átkiált a libáknak:

- Gyertek haza, ludaim!
- Nem megyünk!
- Miért?
- Farkas van a híd alatt!
- Mit csinál?
- Mosdik!
- Mibe törülközik?
- Arany kiskendőbe!
- Hova teszi az arany kiskendőt?
- Arany kisládába!
- Hova teszi az arany kisládát?
- Arany nagyládába!
- Hova teszi az arany nagyládát?
- Tűz alá, víz alá, bokor alá!
- Gyertek haza, ludaim!

Erre a libák az anyához szaladnak, közben a farkas megpróbálja megfogni őket. Akit elkap, az kiáll. A játék addig tart, amíg van liba. Játsszák úgy is, hogy a libákat egy pásztorlány hajtja ki. Ilyenkor ő szól az anyának:

- Anyám, anyám, ehethém!
- Gyere be!
- Nem merek.
- Mitől félsz?
- Fias farkas van az erdőben.
- Mit eszik?
- Kosfejet!
- Mibe mosdik?
- Aranycsészébe!
- Mibe törülközik?
- Loncos kutya farkába!
- Gyere be tisztára, búzára!

Előfordul, hogy akit a farkas megfog, az nem áll ki, hanem szerepet cserél a farkassal, illetve ő is farkas lesz.

2. változat

Szerepjátszó, párbeszédes játék. A „libák” arccal előre egymás háta mögött sorakoznak. Velük szemben, távolabb áll az „asszony”, középen a „farkas”.

Párbeszéd az asszony és a libák között:

- Gyertek haza ludaim!
- Nem megyünk.
- Miért?
- Félünk.
- Mitől féltek?
- Farkastól.
- Hol lakik?
- Bokorban.
- Mit eszik?
- Lúdhúst.
- Mit iszik?

- Lúdvért.
- Mibe mosdik?
- Aranymedencébe.
- Mibe kendőzik?
- Kiscica farkába.
- Gyertek haza ludaim!

Ezután kifutnak. Akit elfog a farkas, azzal szerepet cserél.

A játéknak van fogyó-gyarapodó változata is; ekkor az összes játékos a farkas háta mögé kerül. A Gyertek haza ludaim! kedvelt, általánosan elterjedt játék.

3. változat

A játékosok választanak egy gazdasszonyt és egy vagy két farkast, a többiek libák.

A játék egyik módja szerint a libák és a gazdasszony megbeszélnek, hogy a libák milyen ételre mennek haza, aztán a libák szembeállnak vele, tőle távolabb, köztük oldalt a farkasok. A gazdasszony és a libák kiabálnak egymásnak:

– Gyertek haza, ludaim!	– Nem megyünk!
– Miért?	– Félünk!
– Mitől?	– Farkastól!
– Hol a farkas?	– Bokorban!
– Mit csinál?	– Mosdik!
– Mibe' mosdik?	– Arany medencébe'!
– Mibe törülközik?	– Kiscica farkába!
– Gyertek haza zöld fűre!	– Nem megyünk!
– Gyertek haza kukoricára!	– Nem megyünk!
– Gyertek haza sárgarépára!	– Nem megyünk!
– Gyertek haza friss salátára!	

Amikor a gazdasszony a megbeszélte ételt mondja, a libák hozzáfutnak, a farkas pedig megfogja, akit tud. A megfogott liba vagy kiáll, vagy ő is farkas lesz.

Újrakezdik, és addig játsszák, amíg minden liba el nem fogy. A másik változat, hogy a gazdasszony az ételek felsorolását kihagyva hazahívja libáit.

21. A jócselekedettel kapcsolatos játékok

a) Pozitív pletyka

Négyes csoportokat alkotunk. Egy gyerek háttal ül a többi háromnak, és hallgatózik, fülel. Mögötte hárman pletykálnak róla, de pozitív értelemben: miért kedvelik, milyen pozitív tulajdonságai, jócselekedetei vannak, miért szeretetre méltó osztálytárs. 3 perc után csere. Mindenki sorra kerül.

b) Milyen vagy?

Körben ülnek a gyerekek. Egy közülük bemutatja valamelyik osztálytársát úgy, hogy csak a pozitív tulajdonságait hangsúlyozza. A többieknek rá kell jönniük, kiről van szó.

c) Milyen vagyok?

A varázsboltból mindenki 3 tulajdonságot választhat magának (a tulajdonságokat előre elkészíti a tanár). Indokoljuk meg, hogy miért azokat választottuk!

Képzeltetek el egy olyan varázskukát, amibe mindenki kidobhatja azokat a tulajdonságait, amelyektől szívesen megszabadulna. Történeteket is lehet mesélni.

d) Jócselekedetek-játék

A gyerekek szabadon, rendezetlenül sétálnak a térben. Amikor a tanár tapsol egyet, mindenki megáll, és kikérdezi a mellette megállót egy-egy jócselekedetéről. Utána körbeül a társaság, és anélkül, hogy megmondanák, kit írnak le, elmesélik a jócselekedeteit. A feladat: ki kell találni, kiről lehet szó. Aki rájött, kire illik a leírás, felemeli a kezét, s amikor már három kéz van a magasban, vezényszóra rámutatnak a „gyanúsítottokra”.

e) Ki-mi vagyok?

Mindenki kap a hátára egy cetlit valamilyen jócselekedetről, de úgy, hogy saját magáról nem tudja, hogy micsoda, vagyis nem láthatja a cédulát, amit a hátára ragasztanak. A feladat, hogy mindenki mindenkitől kérdezhet egy-egy kérdést a csapatban, melyekből ki kell kitalálnia, hogy ő kicsoda-micsoda.

22. Szerepjáték

Márton történetének elmesélése röviden a gyerekek bevonásával:

- kérdéseinkre válaszolnak.
- egy-két gyermek elmeséli az egészet, ha jól tudja.

1) Eljátsszuk, amint lovas katonaként vörös köpenyegben megszánja a télben didergő koldust, betakarja, együtt elalszanak ülve, majd álmában megjelenik neki Jézus. Szerepek: Márton, egy ló (erős fiú hátán viheti a katonát), a koldus, és Jézus.

2) Püspökké szentelés

Márton, néhány pap, sok liba az ólban és a sokadalom a templomban: kérlelik a papok, hogy legyen a jószívű, tiszta életű Márton az ő papi vezetőjük, a püspökük – ám ő vonakodik, nem méltó rá, mondja. Egyszer csak elfut a paptársai elől, és elbújik egy libaólban. Elkezdik keresgélni a papok, már majdnem feladják, amikor elkezdnek éktelen gágogással, szárnycsapkodással röpdösni a ludak, s így megtalálják Mártont, akit fölemelnek négyen, és viszik a templomba, székre állítják, és fölszentelik püspökké, majd megáldja a gyülekezetet.

Játsszátok el a jeleneteket, vegyétek videóra, és küldjétek el az office@amaped.at e-mail-címre! A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén (június 15.) jutalomban részesülnek!

HÁNY LÁBA VAN A LÚDNAK

Volt egyszer két vándorlegény. Az egyiket hívták Kancsalinak¹, a másikat Fancsalinak². Ez a két legény nagy útra indult télidőben, s egy pusztára tévedtek. Vándoroltak, vándoroltak, majd elväsött³ a lábuk, de emberre sehol sem leltek. A szemük pedig kópogott éhségükben. Mikor már-már összerogytak, megláttak egy házat. Abban a házban éppen lakodalmat ültek. Szívesen fogadták őket, s adtak nekik egy sült ludat, hadd teljenek el kedvükre. Mialatt Kancsali megköszönte a ludat, Fancsali leszakította a fél combját, gyorsan felfalta. Nem bírta már türtöztetni az éhségét.

Odakünt az országúton leültek az árok partjára, hogy a ludat megegyék. Kancsali elővette a bicskáját, hogy majd kétfelé osztja. Hát akkor észrevette, hogy a lúd egyik lába hiányzik.

– Hé, Fancsali koma⁴, hova tetted a ludunk fél lábát? - kérdezte.

Mire Fancsali így válaszolt:

– Egylábú madár a lúd, mindenki tudja.

Azzal odamutatott a befagyott tóra.

Állott ott vagy húsz lúd, egy lábon valamennyi.

¹ *Kancsali*: beszélő név, sanda, bandzsa, két szeme más-más irányba néz.

² *Fancsali*: beszélő név, fanyalgó, elégedetlen, búskomor.

³ *elväsik*: valami a sok használattól nagyon elkópik, megrongálódik.

⁴ *koma*: pajtás, cimbora.

- Oda nézz - mondta Fancsali koma -, azok is ludak, azoknak sincs több, mint egy lábuk.
- Valóban úgy látszik - hagyta rá Kancsali koma.
- De gyere csak, nézzük meg közelebből! Fölállottak, s megindultak a ludak felé. Mikor a közelükbe értek, Kancsali koma hessentett egyet a karjával. Erre ahány lúd ott álldogált, mind leeresztette a másik lábát, s nagy gigázva eliramodott a jégen.
- A nagy gágogástól eresztettek még egy lábát - mondta Fancsali koma.
- Mindjárt kipróbáljuk - felelt Kancsali.

- Ugyan bizony miként próbálhatnók ki?

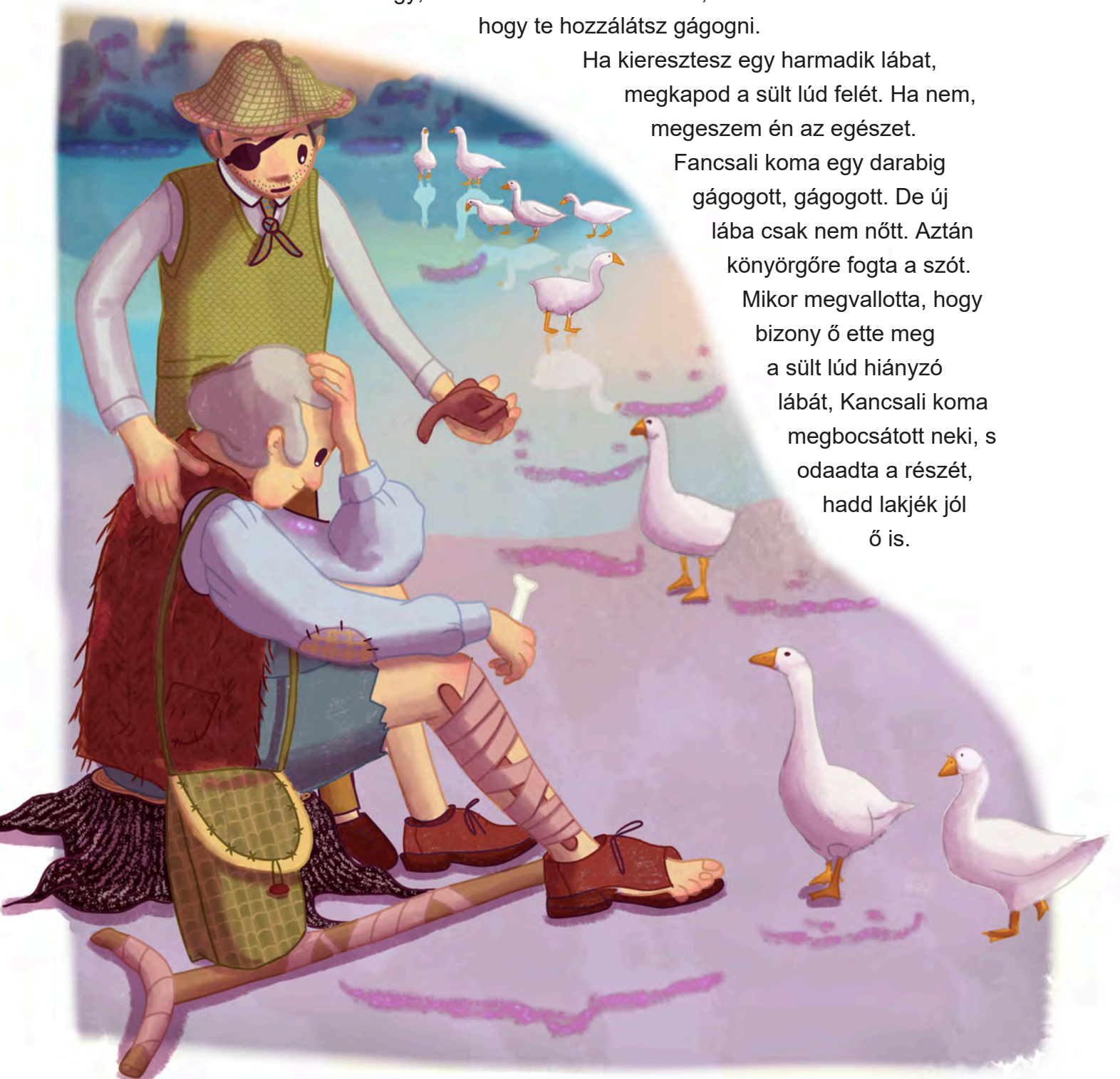
- Úgy, koma - válaszolt Kancsali -,

hogy te hozzálátsz gágogni.

Ha kieresztesz egy harmadik lábát, megkapod a sült lúd felét. Ha nem, megeszem én az egészet.

Fancsali koma egy darabig gágogott, gágogott. De új lába csak nem nőtt. Aztán könyörgőre fogta a szót.

Mikor megvallotta, hogy bizony ő ette meg a sült lúd hiányzó lábát, Kancsali koma megbocsátott neki, s odaadta a részét, hadd lakjék jól ő is.

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

1. Kösd össze a megfelelő tulajdonságokkal a két főszereplőt!

a) ravasz		önző
leleményes	Kancsali	csalafinta
okos	Fancsali	megbocsátó
hazug		csibész
furfangos		agyafúrt

b) Beszéljétek meg, hogy miért pont ezt a két nevet választotta a szerző!

2. Keresd meg a szavak ellentétét a szövegben!

nyers ↔ _____

távolabbról ↔ _____

éhen marad ↔ _____

3. Válaszolj a kérdésekre...

a) ...egész mondattal!

Hány lába van a lúdnak? – *Két lába van a lúdnak.*

Hány szeme van egy lúdnak? – _____

Hány füle van a legénynek? – _____

Hány kezded van? – _____

b) ...egy szóval!

Hány legény van a mesében? – *Kettő.*

Hány szeme van egy lúdnak? – _____

Hány füle van a legénynek? – _____

Hány kezed van? – _____

4. **Mondd más szóval, azt hogy *hazugság!* Írj rokon értelmű szavakat!**

5. **Írj a téglalapokba olyan szavakat, szókapcsolatokat, amelyek segítenek, hogy elmeséld a társadnak, mi történt a mesében!**

6. Hány helyre teheted ebben a mondatban a NEM szót?

Minden mondatban csak egyszer használd a tagadást!

A legények az országúton leültek az árok partjára.

7. Fejezd be a mondatokat!

Azért nem szabad hazudni, mert _____

Azért szeretem, ha igazat mondanak, mert _____

Ha valakit megbántok valamivel, mindig bocsánatot kérek, mert _____

Ha valaki megbánt valamivel, mindig megbocsátok, mert _____

8. Magyarázd meg!

A szemük kopogott éhségükben.

9. Válaszolj a kérdésekre egy mondatban!

Hogy hívták a két vándorlegényt?

Mi történt a legényekkel, mikor már majdnem éhen haltak?

Mit tett Fancsali, miközben Kancsali megköszönte a ludat?

Mit vett észre Kancsali, mikor elővette a bicskáját?

Fancsali milyen csalafinta válasszal állt elő?

Hogyan tette próbára Kancsali Fancsalit, hogy lássa, igazat mond-e?

Hogyan kellett volna Fancsalinak bizonyítania, hogy igazat mond?

Mi történt Fancsalival a történet végén?

10. Hatan vannak a mi ludaink (párválasztó körjáték leírása a következő oldalon)

Hatan vannak a mi ludaink:

Három szürke, három fekete.

Gúnár, gúnár, libagúnár,

Gúnár az eleje,

Szabad a mezeje,

Akinek nincs párja,

Válasszon magának!

Te vagy a gúnár!

(másik változat: Akinek nincs párja, az lesz a gúnárja.)

Először megbeszéljük, hogy hívják a fiú libákat: gúnár. Muzsikaszó közben kézenfogva, ha sokan vagyunk, csípőre tett kézzel körbe-körbe megyünk. Mikor elhallgat a zene, elengedjük egymás kezét, vagy levesszük a csípőnkről. Kiszemelünk magunknak valakit, és igyekszünk minél gyorsabban megfogni a kezét. Ha sikerült, a párunkkal együtt leguggolunk. Akinek nem jut pár, állva marad, ő lesz a „gúnár”. Mindenki rámutat, és háromra kiáltjuk:
– Te vagy a gúnár!

Ha párosan vagyunk, akkor a következő játékban a segítő, játékvezető felnőtthöz nem ér odafutni. Az ismétlésektől a gúnár beáll a kör közepébe, s a körrel ellentétesen sétál.

11. Számozd meg az eseményeket időrendi sorrendbe!

- kaptak egy sült libát
- a két legény útnak indult
- Kancsali hessentett egyet a karjával
- elosztották a libát
- Fancsali megette az egyik combot
- Fancsali elkezdett gágogni
- Kancsali megbocsátott

12. Alkoss mondatokat a megadott szavakkal a minta alapján!

a) Hány – láb – lúd? ➡ *Hány lába van a lúdnak?*

Hány – láb – pók? _____

Hány – szárny – tyúk? _____

Hány – fog – ló? _____

Hány – fül – nyúl? _____

Hány – fül – egér? _____

Hány – láb – egér? _____

Mit figyeltél meg? _____

b) Hány – autó – Peti? _____

Hány – baba – Nelli? _____

Hány – golyó – Tamás? _____

Hány – fotó – András? _____

Hány – táska – Anna? _____

Hány – cipő – Levente? _____

Mit figyeltél meg?

Ének a birtokos szerkezethez:

13. Folytasd! Hogyan mondanád ezeket más nyelven?

3 liba _____

2 egér _____

5 macska _____

3 kecske _____

14. Mit jelent?

Fancsali leszakította a liba fél combját.

Fél lábon ugrált.

Fél lábbal benn volt a lakásban.

A fél fogára sem elég.

15. Hogyan „beszélnek” az állatok? Eggyel több szó van, mint állat. Rajzold a négyzetbe a hiányzó állatot!

röfög

gágog

bóg

cincog

nyávog

nyerít

béget

kotkodácsol

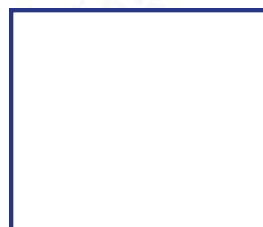
mekeg

hápog

ugat

16. Alkoss szópárokat a példa alapján!

lúd – *ludat*, kéz – *kezet*

víz – _____

út – _____

tűz – _____

rúd – _____

17. Mi az ellentéte?

Én is megyek. ↔ Én sem megyek.

A gyerekek is tanulnak ↔ _____

_____ ↔ A kutya sem alszik.

A libák is gágognak. ↔ _____

_____ ↔ A legények sem mulatnak.

18. Mit jelent számodra a megbocsátás?

Rajzold le a megbocsátás jeleneteit, jelképeit!

19. Írd le betűvel!

1 <i>egy</i>	1. <i>első</i>
2	2. <i>második</i>
3	3.
4	4.
5	5.
6	6.
7	7.
8	8.
9	9.
10	10.
A kérdőszó:	A kérdőszó:

20. Magyarázd meg az aláhúzott szó jelentését!

Azoknak sincs több lábuk.

21. Mi hiányzik?

én	<i>sem vagyok</i>	mi	
----	-------------------	----	--

te	<i>sem vagy</i>	ti	
----	-----------------	----	--

ő		ők	
---	--	----	--

22. Beszélgetőkör

A mese elolvasása után beszéljétek meg a történetet és őszintén meséljétek arról, hogy szoktatok-e füllenteni?

Mi a különbség a füllentés és a hazugság között?

+

23. Mit jelent ez a közmondás? Beszéljétek meg!

A hazug embert hamarabb utoléri, mint a sánta kutyát.

24. Értelmezzétek a következő közmondásokat, szólásokat!

Aki hazudik, az lop is.

Akkor se hisznek a hazugnak, mikor igazat mond.

Hazudik, mintha könyvből olvasná.

Olyat hazudott, mint a bécsi torony.

A hazug csak akkor mond igazat, mikor azt mondja: hazudok.

A hazugság hazugságot szül.

25. Hazudós játékok

a) Füllentős

A tanár feltesz egy kérdést, amelyhez néhány választ fogalmaz meg. Ezek közül csak egy helyes. A gyerekek csoportokban ülnek (4 fő egy csoport), így megbeszélhetik a kérdésre adandó helyes választ. Jelre az ujjakkal mutatják a szerintük helyes válasz sorszámát.

b) Kopogtató – csalogató

Mindenki az asztal köré ül és kezét az asztalra teszi. A játékvezető 3 vezényszót váltogat: *kopogtatás*, *csend legyen* és *lefelé* (kezek az asztal alá). A vezető mindig mást mond, mint amit csinál, igyekszik félrevezetni a játékosokat. A játékosoknak a vezényszavakat kell követniük. Aki elvéti, zálogot ad.

c) Simon szerint

Csak akkor végezd a mozdulatot, ha előtte azt mondom: „Simon szerint”. Például:

- Simon szerint guggolj le! (A gyerekek leguggolnak.)
- Emeld fel a kezed! (Nem mozdulnak meg.)

Aki mégis megmozdul, kiesik a játékból, vagy zálogot ad.

d) Hány János¹

Jó fantáziával rendelkező játékos legyen Hány János. Feladata: kezdjen el mesélni egy ismert történetet (mesét), amibe valótlanságokat is keverjen! Aki felismeri a lódtítást, nagyot tüsszentsen! Az nyer, aki először jut el az ötödik tüsszentésig (persze csak, ha jókor tüsszent), aztán helyet cserélhet Hány Jánossal. Amennyiben öt percig senkinek sem sikerült, Hány győzött. Kisebбекnél érdemes nagy füllentéseket belevenni, mert ők csak ezekre reagálnak. Nagyoknál apró dolgokon kell változtatni.

¹ *Hány János*: (nagyotmondó, de jószívű, bátor magyar obsitos huszár nevéből) olyanokra mondjuk, aki túlzó, fantáziadús mesékkal áll elő, kincstári hazudozó.

e) **Három igaz, egy hamis**

Mindenki mond magáról három igaz és egy hamis állítást. Ki kell találnia a csoportnak, melyik nem igaz a négy közül.

f) **Kész átverés!**

Vicces becsapós játék. Az elején minden játékos ugyanabban a helyiségben van. A játékosok kijelölik az akadálypályát, felállítanak annak teljes hosszában különféle akadályokat: poharak, könyvek, párnák, rúd vagy kötél keresztben, stb. Amikor készen vannak az előkészületek, önként jelentkezhetnek a játékosok, akik bekötött szemmel végig mernek menni az akadálypályán. Akik jelentkeztek a játékra, azok kimennek egy másik helyiségbe, ahol valaki beköti a szemüket, eközben a bent maradtak nagyon csendben lebontják az akadálypályát, elveszik az útból az összes akadályt. Ha készen vannak az akadályok eltávolításával, akkor egyenként lassan és óvatoskodva bevezetik a játékosokat, majd elindítják őket a már nem létező akadálypályán. A mulatság kedvéért bekiabálásokkal segíthetik őket, a végén levehetik a kendőt.

26. **Játékok bocsánatkérésre**

Komolyan mondod?

A bocsánatkérés esetében alapvető az őszinteség. A játék menete:

önkéntesek próbáljanak különböző hangsúlyokkal bocsánatot kérni úgy, hogy a többiek ennek alapján meg tudják állapítani, őszinte volt-e a bocsánatkérés.

27. **A megbocsátás mindenkinek jár, még neked is.**

Ne hazudj! Mindig békülj ki mindenkivel, és igyekezz úgy élni, hogy ne bántsd meg másokat! Vajon a mesében is hasonló dolog történt?

Játsszátok el, hogyan kérhetett Fancsali bocsánatot!

A jeleneteket vegyétek videóra, és küldjétek el az office@amaped.at e-mail-címre!

A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén jutalomban részesülnek.

KARÁCSONY

A kereszténység egyik legfontosabb ünnepe a karácsony, amelyet nem keresztény családok is a szeretet ünnepeként tartanak számon világszerte. Minden kultúrának megvannak a sajátos szokásai, történetei, szövegei, amelyek december 24-éhez, 25-éhez és 26-ához kapcsolódnak. Vajon a magyarok mikortól díszítenek karácsonyfát? Hogyan terítik meg az ünnepi asztalt? Milyen a karácsony Ausztriában? Hogyan kapcsolódik az ajándékozás ehhez az ünnephez? A fejezet ezekre és számos más kérdésre is választ ad.

Jó olvasást!

KARÁCSONYI HAGYOMÁNYOK, NÉPSZOKÁSOK

Olvassátok el a következő szövegrészeket, és oldjátok meg az egyes részekhez tartozó feladatokat!

A) A karácsonyi szokások

A karácsonyhoz, a naptári év legkiemelkedőbb ünnepéhez számos hagyomány, népszokás és babona¹ kapcsolódik. A keresztény ünnepkörben Jézus Krisztus születésére emlékeznek. A bibliai történetben a Betlehemben megszületett Jézust a pásztorok és a napkeleti bölcsek is meglátogatják, hogy tiszteletüket fejezzék ki. Karácsony ünnepe a téli napfordulóra esik, amelyhez még régebbi, pogány eredetű szokások, babonák is kapcsolódtak. Ezek egy része kicsit megváltoztatva bár, de tovább élt a keresztény hagyományok között is.

1. Idézzétek fel, hogy mit tudtok a karácsonyi hagyományokról!

a) Milyen történeteket, meséket, verseket, dalokat ismertek, amelyek a karácsony ünnepéhez kapcsolódnak?

b) Készítsetek a karácsonyhoz gyűjtött rajzokból, kifejezésekből, címekből (mese, dal, vers) egy közös plakátot a karácsonyról!

c) Gyűjtsetek minél több, a karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódó leírást, képet, filmbejátszást, zenét!

2. Gyűjtsd össze azokat a karácsonyi ünnepkörbe tartozó szokásokat, amelyek a lakóhelyeden még élnek! Az ételekről se feledkezz meg!

¹ *babona*: Olyan, többnyire vallási eredetű tévhit, amely bizonyos változások, jelenségek létrejöttét a természet törvényeinek ellentmondó törvények működésével magyarázza.

3. Szólások és közmondások

a) Párosítsd a szólásokat és közmondásokat a hozzájuk tartozó jelentéssel!

Hadd legyen egyszer neki is karácsonya!

Kapós, mint karácsonykor a szalmakalap.

Karácsonyig való esze sincs.

Olyan, mint egy karácsonyfa.

Majd alhatsz karácsonykor!

Karácsony után egy kakaslépéssel nyúlik a nap.

Késő karácsony után kántálni.

Karácsony után hosszabbak lesznek a nappalok.

Hadd legyen egyszer ő is boldog!

Akkor kell a segítség, amikor rászorul valaki, nem utána.

Nincs szükség rá.

Most nincs idő aludni.

Nincs sok esze.

Túl sok ékszer, dísz van valakin.

b) Készíts rajzot valamelyik szóláshoz vagy közmondáshoz!

c) Csoportokban játsszatok el egy jelenetet, amelynek az utolsó mondata így hangzik:

– *Hadd legyen egyszer neki is karácsonya!*

4. Mit találtál?

Karácsonnyal kapcsolatos tárgyakat pakolunk ki az asztalra vagy a szőnyegre,

letakarjuk egy nagy karácsonyi takaróval. Minden gyermek sorban benyúlhat alá

és mielőtt kivenné a tárgyat, meg kell neveznie, mit fogott meg a kezével. Lehet

a takaró alatt pl. toboz, gyertya, karácsonyfadísz, mézeskalács, szaloncukor,

karácsonyi csokifigurák, aranygömb, angyalkák, stb..

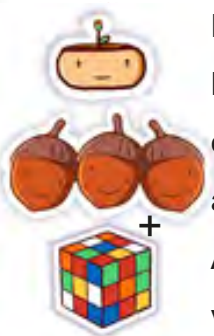
5. Mozgásos társasjáték

Hópihét, karácsonyfát, Mikulást, szánkót, hólapátot, virgácsot, stb. ábrázoló képeket laminálva (akkora, hogy rá tudjanak lépni a gyerekek) lerakjuk egymás után ovális alakban a teremben. Egy nagy dobókockát használunk ezekkel a képekkel, vagy az adott megnevezésekkel. Állva játsszuk, amit dobunk, arra lépünk! (Ha ugyanazt dobtuk, egymás mellé állunk). A kiindulás egy házikó, a cél egy zsák. Az első három célba érő ajándékot kap a zsákból (szaloncukor, csokimikulás, alma, stb.).

Nehezítés: a virgácsnál egyszer kimarad, a lapátnál úgyszintén, mert lapátolni kell, a Mikulásnál még egyet dobhat a játékos.

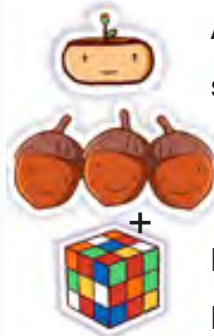
6. Karácsonyi kincsvadászat

Rejtsünk el a teremben és kint is kb. húsz, karácsonnyal kapcsolatos tárgyat! Készítsünk két listát az elrejtett dolgokkal, majd osszuk a játékosokat két csoportba, és adjuk oda nekik a listákat! Az a feladatuk, hogy megtalálják a tárgyakat, és vigyék a szoba közepén található asztalra.

Az a csapat nyer, amelyik a legtöbb darabot megtalálja. Ha megpróbáljuk nyomra vezetni a játékosokat, könnyíthetünk a játékon. Lehet olyat mondani, hogy pl. *az asztal alatti barna szőnyeg alatt találj rám, míg le nem megy a nap*, stb.

7. Karácsonyi telefon

A játéknak nincsenek sem győztesei, sem pedig vesztesei, de nagyobb csoportok számára izgalmas. A játékosok álljanak egy vonalba, majd írjunk valami karácsonnyal kapcsolatos mondatot egy kártyára, mint pl. „elmentünk karácsonyi bevásárlást végezni a csarnokba, ha nem kapunk aszalt szilvát, vásárolunk helyette cukordrazsét“. Mutassuk meg a kártyát az első embernek a sorban! Meg kell jegyeznie a mondatot, majd a következő személynek a fülébe kell suttognia azt. Neki is meg kell jegyeznie és így tovább. Egy fontos szabály, hogy a mondatot egy személy csak egyszer mondhat el, visszakérdezni nincs lehetőség. Az üzenet így fog utazni, amíg el nem ér az utolsó emberhez. Neki hangosan ki kell mondania. Minden bizonnyal nagy vidámság lesz, amikor összehasonlítjuk azzal, ami a kártyára van írva.

B) Mi került az asztalra?

Régen a családi karácsony legnagyobb szertartása volt a karácsonyi asztal elkészítése. Az ünnep varázslatos ereje az asztalt leterítő abroszon,¹ az asztalra és asztal alá tett tárgyakon keresztül érvényesült.

A karácsonyi abrosz általában fehér, díszítése fehér vagy piros; szőtt vagy hímzett. A karácsonyi abrosszal kizárólag ekkor terítettek, de év közben is előkerült, igaz, más céllal. Varázs- és gyógyerejébe vetett hit annyira fontos volt, hogy a beteg embert megdörzsölték vele, átkötötték, betakarták, így gyógyították. A jó termés érdekében ebből az abroszból vetették a búzát. Kenyérsütéskor sütőabrosznak használták, hogy szépen keljen a kenyér. Úgy tartották, ha kimossák, elmegy a varázsereje; s azt csak a következő karácsonykor kaphatja vissza. A jobb termés reményében a gyümölcsfákra kötözték vagy alájuk szórták a szénát, szalmát.

A gabona fontos élelmiszer és takarmány,² így különleges szerepe volt a családok életében. Az ünnepi asztalra gabonaszemeket szórtak. Néhol úgy tartották, hogy a magvak a jövő évi jó termést biztosítják.

Az ünnepi asztal alá szalmát tettek a családok (Jézus születésére emlékezve), majd ezt kivitték alomnak³ az állatok alá, hogy azok egészségesek legyenek. Úgy tartották, ha már mindenki jóllakott és elhagyta az asztalt, akkor is maradjon egy kis kenyér az asztalon, hogy bőségesen legyen mit enni a következő évben. Hittek benne, hogy éjfélkor egy elfogyasztott alma jó egészséget hoz majd. A palócoknál⁴ a családfő egy almát anyyi felé vágott, ahány családtag volt, s mindenki kapott belőle, hogy összetartsen a család: ha valaki eltévedne, a közösen evett almára visszagondolva hazataláljon. A karácsonyi dióevés szinte az egész magyar nyelvterületen ismert volt.

Az asztalra helyezett ételek, melyeket általában meghatározott sorrendben fogyasztottak el, a család tagjainak az egészségét biztosították a néphit szerint. A családtagoknak mindenből kellett enni-inni. A karácsonyi menü között mákos, lencsés vagy babos fogásnak is kellett szerepelnie, mert sok pénzt jelentett annak, aki fogyasztott belőle. Éjjelre mindig hagytak az asztalon a mákos tésztából, hogy a hazalátogató halottaknak, angyaloknak legyen mit enniük. Aki pedig halat eszik, az úgy is fog előre haladni a karrierjében, egyenesen előre, mint hal a vízben. Ha a megtisztított hal pikkelyét a pénztárcájába teszi, akkor gazdagság is vár rá a következő évben.⁵

¹ *abrosz*: Nagyobb négyszögű kendő, mellyel étkezéshez leterítik az asztalt.

² *takarmány*: Háziállatok számára való eledel, amelyet az állat nem legelve, hanem már levágott, begyűjtött vagy feldolgozott állapotban fogyaszt.

³ *alom*: Nagyobb háziállatok istállóbeli fekvőhelyéül leterített szalma.

⁴ *palócok*: A magyar nyelvterület északi részének, a magyar-szlovák határvidéknek jellegzetes nyelvjárású lakossága.

⁵ Forrás: <https://ma7.sk/kavezo/karacsonyi-hiedelmek-nepszokasok-es-babonak>

1. **A *Mi került az asztalra?* című szöveg egyszeri olvasása után válaszolj az alábbi kérdésekre egy mondatban!**

Általában hogy nézett ki a karácsonyi abrosz?

Milyen különleges képességet tulajdonítottak ennek az abrosznak?

Mi volt a jelentése a gabonaszemeknek?

Hová tettek szalmát?

Minek kellett maradnia az asztalon étkezés után?

Hogyan vágták fel a palócoknál az almát?

Milyen ételek jelentettek sok pénzt annak, aki fogyasztotta őket?

2. **Mi jellemzi ma a karácsonyi étkezési szokásokat?**

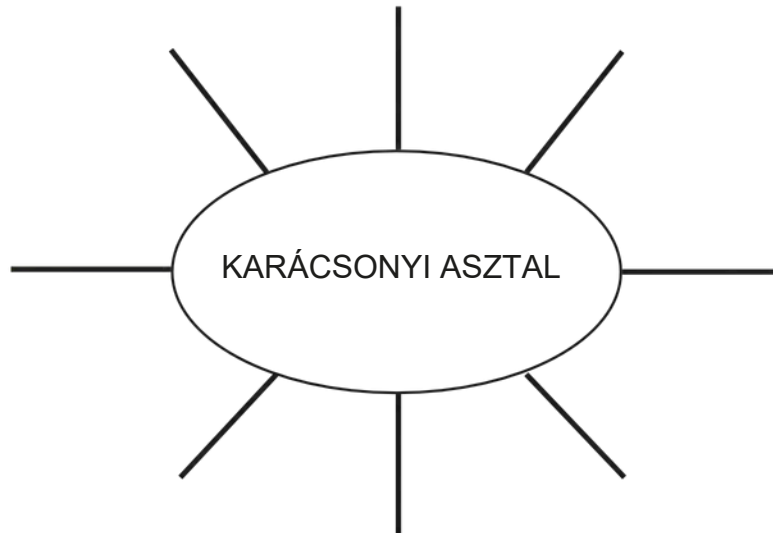

Válasszatok egy párt magatoknak, akivel hasonlóságokat és különbségeket kerestek a saját családotok, környezetetek karácsonyi étkezési szokásai között! A második kör után beszéljük meg közösen a tapasztalatokat!

3. Gyűjtsd össze a szöveg kulcsfogalmait a fűrtábrába!

Az ábra segítségével tartson minden csoporttag egyperces beszédet!

4. Készítettél már mézeskalácsot?

Az itt következő recept alapján könnyen összegyúrhatod a tésztát, a díszítéshez pedig mutatunk néhány jól sikerült képet.

Mézeskalács recept

Hozzávalók:

50 dkg sima liszt,

15 dkg porcukor,

1 teáskanál szódabikarbóna,

3 teáskanál mézeskalács

fűszerkeverék,

2,5 dkg vaj,

1 tojás sárgája,

1 egész tojás,

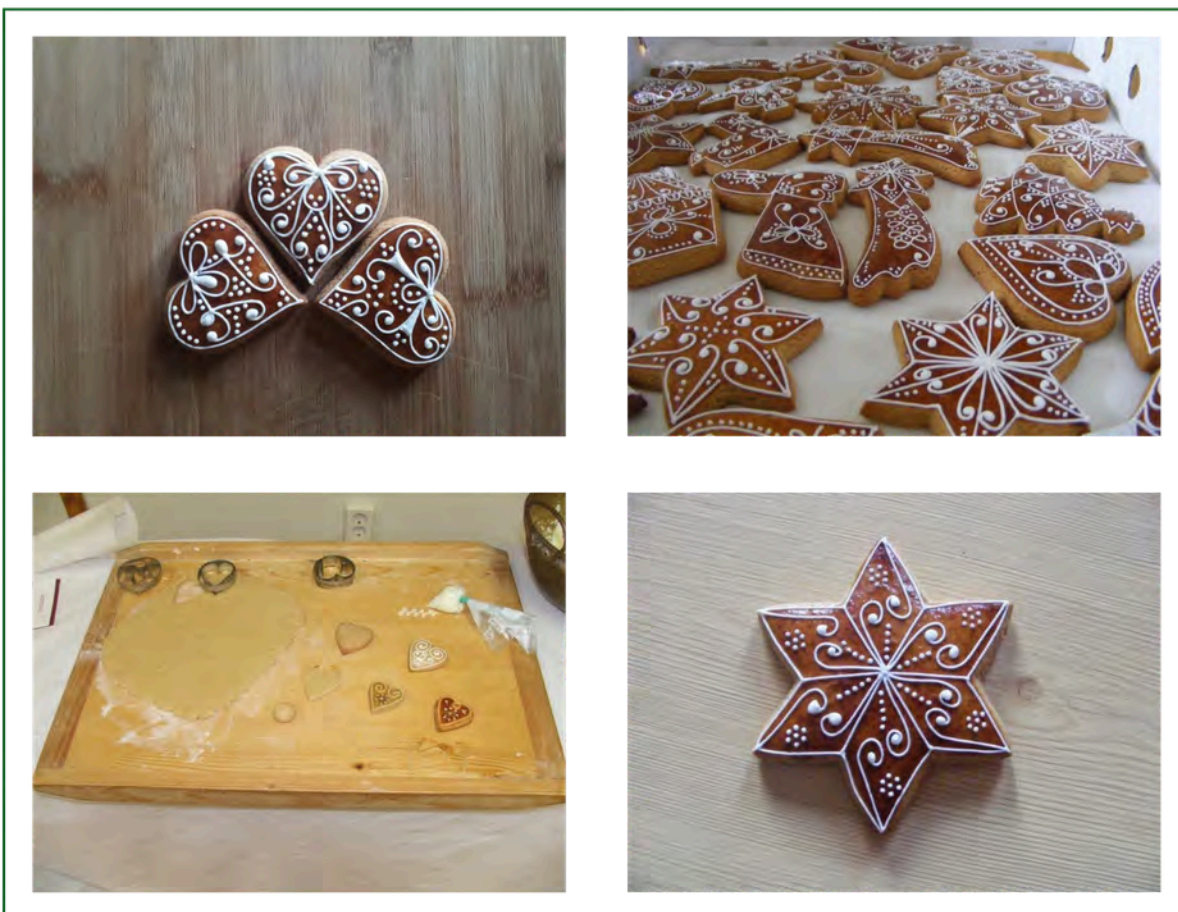
20 dkg virágméz

A lisztet, a szódabikarbónát, a fűszerkeveréket és a porcukrot egy tálba szitáljuk. Hozzáadjuk a mézet, a felolvasztott vaját, a tojásokat, és kézzel vagy géppel jól kidolgozzuk. Becsomagoljuk, és éjszakára hűtőszekrénybe tesszük. Sütés előtt alaposan átgyúrjuk, lisztezett deszkán kinyújtjuk, formákat szaggatunk belőle, és előmelegített sütőben (180 fokon) sütjük meg. A megsült mézeskalácsokat egy napi pihentetés után cukormázzal díszíthetjük.

A cukormáz receptje

Hozzávalók: 1 tojásfehérje, 20-25 dkg porcukor, 1 csepp citromlé

A porcukrot többször átszitáljuk, hogy ne maradjon benne kristálycukor, a tojásfehérjét egy tálban villával felverjük, majd az átszitált porcukrot kanalanként adagolva fakanállal hozzákeverjük. Annyi porcukrot keverünk a tojásfehérjéhez, hogy sűrű mázat kapjunk, ami nem folyik le a fakanálról. A cukormázat egy, a sarkán picit levágott zacskóba töltjük, és kezdhethetjük is a mézeskalácsok díszítését.

A mézeskalácsokat és a fotókat Piszker Ágnes készítette.

C) Miért állítunk karácsonyfát?

A történelmi források szerint az örökzöldek tisztelete az ókorra nyúlik vissza, legyen szó Rómáról vagy akár Egyiptomról. Egyes források szerint Luther Márton állított először karácsonyfát gyermekének, míg más elképzelések szerint a németországi karácsonyi piramisra vezethető vissza eredete. A karácsonyi piramis tulajdonképpen egy fatörzs volt, melyet többnyire virágcserepbe állítottak, majd kisebb léceket szegeztek hozzá. A lécek végén gyertyákat helyeztek el, amiket meggyújtottak.

A német hagyományok szerint készített karácsonyi piramist a 16-17. században kezdték el feldíszíteni. Voltak helyek, ahol fenyőágak, máshol gyümölcsök vagy ostya szolgálta a díszítést. A karácsonyfa-állítás és -díszítés kétségkívül a német területekről indult el, majd hódította meg egész Európát. Hazánkban az első írásos források szerint a 19. század második felében jelent meg, nem meglepő módon eleinte a németek lakta vidékeken. Természetesen a díszítő elemek is jelentősen megváltoztak az elmúlt évszázadban – a gyertyákat felváltották az elektromos izzók és ledék, a 19. század vége óta elterjedt üveggömbök azonban máig megmaradtak, akárcsak a girlandok.

Nem is gondolnánk, de a karácsonyfákra aggatott szaloncukor kifejezetten magyar különlegesség. Ugyan készítésének története Franciaországba nyúlik vissza, majd jelentős fejlesztéseket eszközöltek Németországban, a fára történő lógatás igazi hungarikum.^{1 2}

1. Olvassátok el a következő mondatokat!

a) Húzzátok alá az igéket!

Szeretném, ha sok ajándék lenne a fa alatt. Jó lenne, ha anya tortát is tenne az asztalra. Ha mindenki jönne, együtt is énekelnénk. Régen azt gondolták, ha kimosnák a sütőabroszt, elmenne annak az ereje.

b) Melyik állítás igaz a fenti igékre? Karikázd be a helyes állítás betűjelét!

- a. Ezek az igék felszólító módban vannak.
- b. Ezek az igék kijelentő módban vannak.
- c. Ezek az igék feltételes módban vannak.

¹ *hungarikum*: Jellegetesen magyar, a magyarságra, Magyarországra vonatkozó dokumentum vagy termék.

² Forrás: <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/civilizacio/a-karacsonyfa-tortenete>

2. Hallgasd meg a következő karácsonyi dalt!

Milyen kívánságot fedezel fel benne?

Milyen módban van az ige?

További karácsonyi dalok címét megtalálhatod a melléklet 131. oldalán.

3. Egészítsd ki a következő, feltételes módra vonatkozó táblázatokat!

a) Feltételes mód - jelen idő:

	Alanyi határozatlan		Tárgyas határozott	
	adni valamit		adni az ajándékot	
én	<i>adok</i>	valamit	<i>adom</i>	az ajándékot
te		valamit		az ajándékot
ő		valamit		az ajándékot
mi		valamit		az ajándékot
ti		valamit		az ajándékot
ők		valamit		az ajándékot

b) Feltételes mód - múlt idő:

	Alanyi határozatlan		Tárgyas határozott	
	adni valamit		adni az ajándékot	
én	<i>adtam</i>	valamit	<i>adtam</i>	az ajándékot
te		valamit		az ajándékot
ő		valamit		az ajándékot
mi		valamit		az ajándékot
ti		valamit		az ajándékot
ők		valamit		az ajándékot

c) Jövő idő

	Alanyi határozatlan	Tárgyas határozott
	adni valamit	adni az ajándékot
én	<i>adni fogok</i> valamit	<i>adni fogom</i> az ajándékot
te	valamit	az ajándékot
ő	valamit	az ajándékot
mi	valamit	az ajándékot
ti	valamit	az ajándékot
ők	valamit	az ajándékot

4. Fejezd be a mondatokat!

Nagyon örülnék, ha jövő karácsonykor _____

Szeretném, ha télen _____

Jó lenne, ha a gyerekek karácsonykor _____

Ha karácsonykor lett volna hó, _____

Ha nem lett volna olyan hideg, _____

Ha több ideje lett volna, _____

D) Mi a betlehemezés, kántálás és regölés?

Betlehemezés

A legnépszerűbb karácsonyi szokás a magyar nyelvterületen a betlehemezés volt. Ez egy nagyobb előkészületet, betanulást igénylő dramatikus játék,¹ amelynek több táji típusa is kialakult. A játéknak általában több szereplője van. Egyes változataiban bábok is szerepelnek, ez az ún.² bábtáncoltató betlehemezés. A betlehemezés fő kelléke a jászol vagy templom alakú betlehem. A betlehemezés főbb jelenetei lehetnek az ún. szálláskeresés: József és Mária szállást keresnek, de nem fogadják be őket, a király, gazdag ember, vagy a kovács végül az istállóba küldi őket. (...) A betlehemezés része lehet az ún. Heródes játék is. Ebben a jelenetben a napkeleti bölcsek találkoznak Heródessele, majd az angyallal, aki figyelmezteti a bölcseket, hogy kerüljék el Heródest. A betlehemezés fontos részét képezi a pásztorok évődése³ az öreg és süket pásztorral.

Kántálás

A karácsonyi, többnyire énekes, esetleg verses köszöntőt általában kántálásnak nevezték, de néhol *kóringyálás*, *pászlizás*, *mendikálás*, *angyali vigasság* néven emlegették. A köszöntők karácsonyi énekeket énekelve járták végig a falut. Engedélykérés után az ablak alatt vagy a házban énekeltek egy vagy több éneket. Ezután valamilyen ajándékot kaptak, melyet megköszönve mentek tovább. Különböző korcsoportok jártak köszönteni, kántálni. A kántáló énekek közül a legrégebbi réteghez tartozik a *Csordapásztorok...* kezdetű. Egy falun belül is különböző lehetett a kántálók repertoárja⁴. A karácsonyi énekekhez jókívánságokat tolmácsoló versek és adománykérő rigmusok⁵ is kapcsolódhattak.

¹ *dramatikus játék*: Olyan játékos emberi megnyilvánulás, amelyben a dramatikus folyamat jellegzetes elemei lelhetőek fel.

² *ún.*: úgynevezett.

³ *évődés*: játékos, tréfás kötekedés.

⁴ *repertoár*: Azoknak a műveknek az összessége, amelyeket egy művész vagy társulat már betanult.

⁵ *rigmusok*: Rendszerint valamely alkalomhoz szabott, gyakran tréfás versezet, rímes mondóka.

Regölés

Egész Kelet-Európában szokás volt a tél közepén szerencsét kívánni. Ennek a szokásnak a magyar változata a regölés. Az utolsó két évszázadban a Dunántúlon elsősorban a legények jártak regölni (bár néhol a felnőtt férfiak regölésére is vannak adatok), mégpedig elsősorban olyan házakhoz, ahol eladó lány volt. A regölés fő időpontja István vértanú ünnepe⁶ volt, de eltarthatott egészen újévig vagy vízkeresztig⁷. A regösök a múlt században még néha állatneveket is viseltek, zajt keltő eszközökkel jelentek meg a házaknál, és elénekelték a varázséneket⁸.

1. Színészkedjetek ti is!

A mellékletben egy eredeti betlehemes játék szövegét olvashatjátok, amit ti magatok is eljátszhattok, videóra vehettek és elküldhetitek az office@amaped.at e-mail-címre!

A legjobbak az adott tanév végén jutalomban részesülnek.

2. Igaz (I) vagy hamis (H)? Jelöljétek a szöveg alapján!

	I	H
A betlehemes játékot többen adták elő.		
A betlehemes játékot rögtönözték a szereplők.		
A betlehemes játék alapja a bibliai karácsonyi történet volt.		
Az angyal a pásztorokat figyelmezteti, hogy kerüljék el Heródest.		
A betlehemezésben voltak humoros részletek is.		
A Heródes játék a kántálás része.		
A kántálók énekelve, verseket mondva járták végig a falut.		
A kántálók pénzt kaptak énekükért.		
A regölés másik neve mendikálás.		
A regösök színjátékot előadva járták a falut.		
A regölés télközépi szerencsekívánó szokás.		
Regölni jellemzően idősebb férfiak jártak.		

⁶István névnap: December 26.

⁷vízkereszt: Január 6.

⁸Forrás: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/vii-nepszo-kanephit-nepi-vallasossag-A33C/szokasok-A355/>

3. Keresd meg és írd a kifejezés mellé a szövegben szereplő rokon értelmű változatát!

a) tradíció: _____

b) létrejött: _____

c) választék: _____

d) dal: _____

e) fiatal férfi: _____

4. Melyik megismert szokás jellemzője, a betlehemesé, a kántálásé vagy a regölésé?

(Esetenként több megoldás is lehetséges.)

a) verses

b) előadói állatruhába öltözhetnek

c) a betlehemi történetből indult ki

d) előadás közben házról házra jártak

e) zajt keltő eszközöket használtak

f) különböző karácsonyi énekeket énekeltek

g) bábos változata is lehetséges

h) akár újévig is eltarthatott ennek az időszak

	B	K	R
a) verses			
b) előadói állatruhába öltözhetnek			
c) a betlehemi történetből indult ki			
d) előadás közben házról házra jártak			
e) zajt keltő eszközöket használtak			
f) különböző karácsonyi énekeket énekeltek			
g) bábos változata is lehetséges			
h) akár újévig is eltarthatott ennek az időszak			

E) Hogyan ünneplik a világ különböző részein élő magyar gyerekek a karácsonyt?

Olvassátok el a gyerekek beszámolóit, és az üres részre íjátok be, ti hogyan ünneplitek a karácsonyt! Milyen hasonlóságokat és különbségeket találtatok?

Karácsony Franciaországban

Maina vagyok, 11 éves, Franciaországban élek a magyar anyukámmal, a francia apukámmal és a két testvéremmel. A tesóimmal együtt jól beszélünk magyarul, és a szünetekben gyakran tartózkodunk Magyarországon.

Nálunk a karácsony december 6-a után azzal kezdődik, hogy már ekkor felállítjuk a karácsonyfát. Nekem ez azért tetszik, mert már körülöttünk is mindent karácsonyra öltöztetnek. Az ünnep előtti két hétben anyukámmal sütögetünk apró teasütitket. Anya ilyenkor barátnős sütést is szokott szervezni. 3-4 anyuka jön, és közösen sütnek, recepteket cserélnek. Anya így ismerte meg a hagyományos francia karácsonyi sütitket.

A karácsonyi ünnep nálunk csak egy napos, december 25-e. December 25 reggelén hozza a „pernoël“ az ajándékot a fa alá. Ekkor van az ünnepi ebéd. Erre az ebédre mindig készül francia fatörzs torta és mákos-diós bejgli. Bejglit anyukám akkor is szokott sütni, ha vendégek jönnek, hogy ismerkedjenek a magyar ízekkel.

Tesóimmal együtt ismerünk magyar karácsonyi énekeket, ezeket is gyakran énekeljük a karácsonyt várva. Az igazsághoz tartozik, hogy mivel a szüleim ilyenkor biztosan nem dolgoznak, ezért szinte minden második évben karácsonykor elmegyünk síelni. De a karácsonyi hangulatot anyukám az előre megsütött bejglivel, fahéjas, mézes, diós sütikkel ilyenkor is mindig elővarázsolja. Mivel a nagyszülők, rokonok, régi barátok messze laknak, nálunk minden évben készül családi fotó. Van két fa táblánk, rajta a NOËLL felirat és az aktuális évszám, amit mindig én festek át. Nagyon jó visszaneézni ezeket a képeket, mert jól mutatja, hogy mennyit nőttünk, változtunk.

A nagyszülők is nagyon várják. Az idei családi fotóval búcsúzom.

Szeretettel,

Maina Cassiau

Karácsony Ausztriában

Frohe Weihnachten! – karácsonykor sokszor hallani ezt a mondatot egész Ausztriában. Az osztrák karácsonyi szokások sok mindenben hasonlítanak arra, ahogy a magyarok ünnepelnek, viszont vannak olyan különlegességek, amiket nem mindenhol talál meg az ember.

Az adventi időszak nagyon fontos az osztrákoknak. Az adventi koszorúval, az adventi naptárral és a karácsonyi készülődéssel várják az emberek Ausztriában az ünnepeket. Nagyon kedvelt helyek karácsony környékén a karácsonyi vásárok, vagyis a Christkindlmarkt-ok, amik az ország minden városában fellelhetőek. A kis standok, amelyek sokszor kézzel készített különlegességeket árulnak, a finom forró csoki vagy puncs, a kandírozott mandula és dió, a szép világítás és a karácsonyi zene mindig nagyon jó hangulatot teremt a vásárban.

Ausztriában december 24-én ünneplik Jézus születését. Ilyenkor jön a Christkindl, vagyis a Jézuska, és a szépen feldíszített karácsonyfa alá rakja az ajándékokat. Ezután megrázza a csengőt, így jelezve a gyerekeknek, hogy bemehetnek a karácsonyfa-hoz. Ajándék-bontogatás előtt klasszikus osztrák karácsonyi dalokat énekelnek a családok, többek között a Csendes éj-t és az Ó, zöld fenyő-t. Az ünnepi vacsora házról házra különbözik, de sokszor szerepel a menüben libasült, kolbász, burgonyasaláta vagy különféle halak, például ponty. A legtöbb ember éjfélkor elmegy a karácsonyi misére. Sokan a hegyekben töltik az ünnepeket, és ott síelnek a családjukkal vagy barátokkal.

Bárhogy is ünnepelnek Ausztriában, mindenki emlékszik arra, hogy a karácsony a szeretet ünnepe.

Frohe Weihnachten!

Az én karácsonyom

- ! Olvasd el a mese címét a következő oldalról!
- Hogyan kapcsolódik a karácsony témaköréhez?
- Ha ez egy népmese, szerinted ki lesz a főszereplője?

A MEGFELEZETT AJÁNDÉK

Volt egyszer egy királyfi. Ez a királyfi vadászni ment az erdőbe, s úgy belemelegedett a vadászatba, hogy egyszerre ráesteledett, s ment volna haza, de nem találta meg az utat a nagy sötétségben. No, most mit csináljon? Bolyongott jobbra-balra, s nagy későre megpillantott valami gyenge világosságot. Nosza, odament egyenesen, s hát egy kis házikó ablakában pislogott az a világosság. Bekopogott az ablakon, s mindjárt ki is szólt a gazda:

– Ki kopog? -

– A királyfi. Adsz-e szállást, jó ember?

– Adok hát - felelt a gazda, s nyomban ajtót nyitott, betessékelt¹ a királyfit, aztán felköltötte a feleségét meg a leányát, hogy készítsenek vacsorát a királyfinak.

Csupán egy kakasuk volt,
azt hamarosan leölték, megkopasztották,
megsütötték, s erősen kérték a bocsánatot a királyfitól,
hogy szegény létükre jobb vacsorával nem szolgálhatnak.
De a királyfi éhes volt, mint a farkas, pompásan² ízlett a vacsora.
Aztán jó puha ágyat vetettek neki, s úgy aludt reggelig, mint a bunda.

Jókedvvel kelt fel a királyfi, megköszönte a szíves vendéglátást, elbúcsúzott a szegény emberektől, s hazáig meg sem állott. Ahogy hazaért, megparancsolta az inasának,³ hogy vigyen ide meg ide, ennek s ennek a szegény embernek egy sült kakast, egy kalácsot, egy hordócska bort s tizenkét tallért.⁴ Mindjárt indult is az inas, de merthogy messze volt az erdő, megéhezett útközben, s kapta-fogta magát, megette a kakasnak a felét. Aztán továbbment, de most meg erősen megszomjazott, s kapta-fogta magát, megitta a hordócska bornak is a felét. De ez nem volt elég az ebadtának,⁵ a kalácsnak is a felét megette. Aztán mit gondolt, mit nem, a tizenkét tallérból hatot a lajbija⁶ zsebébe csúsztatott. Gondolta, elég lesz annak a szegény embernek hat tallér is.

¹ *betessékel*: udvariasan megkér valakit, hogy lépjen be valahová.

² *pompásan*: nagyon, rendkívülien.

³ *inas*: úri házban férfiak rendelkezésére álló szolga, lakáj, komornyik.

⁴ *tallér*: arany forint értékű ezüstpénz.

⁵ *ebadta*: komisz, hitvány, gazember.

⁶ *lajbi*: vastagabb posztóból készült, fémgombos kabát, ill. ujjas felső ruhaként hordott mellény, (régi) falusi férfiviselet.

Na, megérkezett az inas, átadta a királyfi ajándékát, volt öröm a háznál, de a leány, aki ritka okos volt, gyanút fogott, belelátott a hamis inas veséjébe.⁷ Nem hihette, hogy a királyfi éppen fél kakast, fél hordó bort, fél kalácsot s hat tallért küldjön.

– Hallod-e - szólt az inasnak -, ha megmondanád, üzennék valamit a királyfinak, de úgy, ha szórul szóra átadod az üzenetet.

– Hogyne - fogadkozott az inas.

– Hadd hallom!

– Hát először ezt mondjad:

*Annak, aki éjjel dalol,
Fele elveszett valahol.*

Az inas utánamondta az üzenetet.

– Másodszor ezt mondd neki:

*Miért csak fél a hold a
második negyedben?
Sehogy sem tudok eligazodni ebben.*

A harmadik üzenet ez volt:

*Fenn is tele, lenn is tele,
Mégis hiányzik a fele.*

⁷ *belelát a veséjébe*: legtitkosabb gondolataiba, titkaiba lát.

A negyedik üzenet ez volt:

*Tizenkét hónap egy évben,
Hogy lett hat belőle éppen?*

Az inas hazament, s szórul szóra elmondta az okos leánynak mind a négy üzenetét. A királyfi végighallgatta, aztán nem tudta, mit csináljon, haragudjon-e vagy nevensen, de annyira megtetszett az elmés üzenet, hogy elkacagta magát.

– No, te huncut,⁸ tudod-e, hogy mi van abban a négy üzenetben? Az van benne, hogy a kakasnak meg a kalácsnak a felét megetted,

a bornak felét megittad, a tizenkét tallérnak a felét zsebre vágta. Igaz-e?

– Igaz, felséges királyfi. Kegyelem árva fejemnek!

– Jól van, megkegyelmezek, mert szerencsédre, a te hamisságodból tudtam meg annak a leánynak a nagy okosságát. Ilyen feleség való énnekem!

Még aznap aranyos hintót küldött az okos leányért meg a szüleiért, s mindjárt meg is tartották a lakodalmat.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.⁹

⁸ *huncut*: csalafinta, csintalan, furfangos, ravasz, mást félrevezetve cselekszik.

⁹ Forrás: <https://mek.oszk.hu/04700/04776/04776.htm#4>

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

1. A szöveg első olvasása után dönts el, melyik igaz, melyik hamis a következő állítások közül! Jelöld egy **I**, illetve egy **H** betűvel!

A királyfi eltévedt a sötétben, véletlenül talált rá a házikóra.		
A gazda nem szívesen fogadta be a királyfit.		
Egy szerény vacsorával vendégelték meg a királyfit.		
A királyfi igazán hálás volt a vendéglátásért.		
A királyfi a kocsisát küldte el a szegény ember házához, hogy megköszönje a jótettet.		
A királyfi kocsisa is eltévedt az erdőben.		
Az okos leány csalafinta üzeneteket küldött a királyfinak.		
A királyfi a leány üzenetei alapján rájött, milyen hűséges az inasa.		
A mese a pár egybekelésével végződik.		

2. Pótold a szövegrészletet a hiányzó szavakkal!

Mindjárt _____ is az inas, de merthogy messze volt az erdő, _____ útközben, s kapta-fogta magát, megette a _____ a felét. Aztán továbbment, de most meg _____ megszomjazott, s _____ magát, megitta a hordócska _____ is a felét. De ez nem volt elég az _____, a _____ is a felét megette. Aztán mit gondolt, mit nem, a tizenkét _____ hatot a _____ zsebébe csúsztatott. Gondolta, elég lesz annak a _____ embernek hat tallér is.

3. Gyűjts szavakat a szövegből!

a) Hogyan mondanád másképpen? Keress rokon értelmű szavakat a szövegből!

vándorolt _____

komornyik _____

zseb _____

gazember _____

b) Mi az ellentéte? Keresd meg a szövegben!

kivirradt ↔ _____

kemény ↔ _____

közel ↔ _____

ostoba ↔ _____

4. Válaszolj a kérdésekre egy mondatban!

Hová ment a királyfi?

Mi történt a királyfival, amikor beesteledett?

Mit csinált a gazda, miután beengedte a királyfit?

Mivel vendégelte meg a család a királyfit?

Mit tett a királyfi, miután hazaért?

Mi történt az inassal a szegény emberhez vezető hosszú úton?

Hogyan járt túl az okos leány az inas eszén?

Mit tett a királyfi, amikor kiderült az inas hamissága?

5. Karácsonykor az emberek templomba mentek. A gyülekezet közösségében

Isten igéjét hallgatták. Nézzetek utána az alábbi linken található

dokumentum (Baranyi László Zsolt: *Magyar értelmező szótár diákoknak*)

348. oldalát és beszéljétek meg, mit jelent az *ige* szó!

6. A nyelvtanban az ige egy szófaj megnevezése. Cselekvést, létezést, történést kifejező szavak csoportját nevezzük így.

Mit csinál? Mi történik? – kérdésekre válaszoló szavak tartoznak az igék közé.

a) Húzd alá az alábbi szövegben az igéket!

– *Ki kopog?*

-- *A királyfi. Adsz-e szállást, jó ember?*

– *Adok hát - felelt a gazda, s nyomban ajtót nyitott, betessékelte a királyfit, aztán*

felköltötte a feleségét meg a leányát, hogy készítsenek vacsorát a

királyfinak. (...) Jókedvvel kelt fel a királyfi, megköszönte a szíves vendéglátást,

elbúcsúzott a szegény emberektől, s hazáig meg sem állott. Ahogy hazaért,

megparancsolta az inasának, hogy vigyen ide meg ide, ennek s ennek a szegény

embernek egy sült kakast, egy kalácsot, egy hordócska bort s tizenkét tallért.

b) Amikor beszélünk, az a beszéd ideje. Ehhez viszonyítjuk a többi esemény idejét. A beszédidő előtt történő események múltban, a beszédidő utániak jövőben történnek. A beszédben igéket használunk. Az igék végződéseket kaphatnak. Ha az ige idejét nem jelöljük, akkor jelen idejű igealakról beszélünk: *Peti fut.* A múlt idejű igealak -t/-tt végződést kap: *Peti futott.* Jövőbeli eseményt kifejezhetünk jelen idejű igéssel: *Holnap Peti fut.,* vagy a „fog” szó segítségével: *Holnap Peti futni fog.*

Az igeidő tehát egy nyelvtani fogalom. Válogasd szét az igéket aszerint, hogy milyen igeidőben állnak!

Múlt idő	Jelen idő	Jövő idő

7. Egészítsd ki a következő igeragozással kapcsolatos táblázatokat!

a) Jelen idő

	Alanyi		Tárgyas	
	határozatlan		határozott	
	adni valamit		adni az ajándékot	
én	<i>adok</i>	valamit	<i>adom</i>	az ajándékot
te		valamit		az ajándékot
ő		valamit		az ajándékot
mi		valamit		az ajándékot
ti		valamit		az ajándékot
ők		valamit		az ajándékot

b) Múlt idő

	Alanyi		Tárgyas	
	határozatlan		határozott	
	adni valamit		adni az ajándékot	
én	<i>adtam</i>	valamit	<i>adtam</i>	az ajándékot
te		valamit		az ajándékot
ő		valamit		az ajándékot
mi		valamit		az ajándékot
ti		valamit		az ajándékot
ők		valamit		az ajándékot

c) Jövő idő

	Alanyi		Tárgyas	
	határozatlan		határozott	
	adni valamit		adni az ajándékot	
én	<i>adni fogok</i>	valamit	<i>adni fogom</i>	az ajándékot
te		valamit		az ajándékot
ő		valamit		az ajándékot
mi		valamit		az ajándékot
ti		valamit		az ajándékot
ők		valamit		az ajándékot

8. Beszéljétek meg!

- Hányféle igeidőt ismerünk?
- Az általad használt idegen nyelven hány alakja lehet az igének a különböző időkben?

9. Szólások, közmondások

A királyfi éhes volt, mint a farkas.

Milyen állatos hasonlatokat ismertek még?

Gyűjtsetek 2-3 fős csoportokban minél többet!

(pl. csiga, róka, egér, bárány, kos stb.)

10. Beszélgetsetek!

- Mi volt életed legeslegszebb ajándéka?
- Milyen ajándékot szeretnél nagyon-nagyon megkapni?

11. Tollbamondás

12. Karikázd be a következő szövegben az 5 elrejtett hibát!

Az inas hazament, s szóruul szóra elmonnta az okos leánynak mind a négy üzenetét. A királyfi végighallgata, aztán nem tutta, mit csináljon, haragudjon-e vagy nevensen, de annyira megtetszet az elmés üzenet, hogy elkacagtta magát.

13. Oldd meg a keresztrejtvényt! Mi a megfejtés?

		1.								
		2.								
		3.								
			4.							
		5.								
6.										
				7.						
8.										
			9.							
10.										
11.										

- 1. az egyik főétkezés
- 2. mellény
- 3. fényesség
- 4. lakáj, komornyik
- 5. komisz, ravasz
- 6. régi pénznem
- 7. irgalom
- 8. letollaz, megszabadít a tollától
- 9. ennyi hónap van egy évben
- 10. így ízlett a királyfinak a vacsora
- 11. a férj párja

Megfejtés: _____

14. Rendezd időrendi sorrendbe az eseményeket!

a) Számozd meg a mondatokat!

- a szegény ember befogadta a királyfit
- a királyfi nyugovóra tért
- ráesteledett a királyfira
- a királyfi elküldte az inasát az ajándékokkal
- a királyfi feleségül vette a szegény leányt
- a leány üzenetet küldött az inassal
- a család vacsorával vendégelte meg a királyfit
- a királyfi rájött, hogy hazudott az inasa
- az inas elfogyasztotta a jutalmak felét

b) Számozd meg a történet alapján a rajzok sorrendjét, és írd egy-egy címet hozzájuk!

15. A karácsonyi ajándékozás szokása Magyarországon a 19. században jelent meg. „Míg a század első felében elsősorban finomságokat (például cukrozott gyümölcsöket) kaptak karácsonykor a legfiatalabb családtagok, a század közepétől egyre elterjedtebbé vált a legkülönfélébb játékok ajándékozása.”¹

a) Mesélj a képek alapján arról, milyen lehetett egykor és ma a karácsonyi ajándékozás!

b) Készíts hasonló képmontázst!

Írd le, milyen lehetett a te hazádban a karácsonyi ajándékozás régen és milyen ma! Az elkészült munkát elküldheted az office@amaped.at e-mail-címre! A legjobbak az adott tanév végén jutalomban részesülnek.

¹ Forrás: <https://ng.24.hu/kultura/2020/12/25/karacsonyi-ajandekozas-a-19-szazadi-varosi-polgarsagban/>

16. Keresd meg a szövegben a múlt idejű igéket, és húzd őket alá!

Mivel jelöljük a múlt időt? Mi a múlt idő jele?

Miért használunk néha egy, máskor két „t“-t?

17. Hogyan írjuk a szavakat, amiknek a kiejtését megtalálod a szögletes zárójelben?!

[mongya] ⇨ _____

[hajja] ⇨ _____

[válaszajjon] ⇨ _____

[szójjon] ⇨ _____

[maraggyon] ⇨ _____

18. Mi a különbség?

a) Hogyan fordítanád arra a nyelvre, amit az iskolában használsz?

• adok **egy** kakast : _____

adom **a** kakast: _____

• átad valamit: _____

átadja **az** üzenetet: _____

• végighallgatsz **egy** üzenetet: _____

végighallgatod **az** üzenetet: _____

19. Az okos lány találós kérdésekkel üzent a királyfinak.

Mi lehet a következő találós kérdések megfejtése?¹

a) Van egy fa,
Annak van négy ága,
Minden ágán van három fészek,
Minden fészekben van négy madár,
Minden madárnak van hét tojása,
S minden tojásból
huszonnégy fióka kél.
Mi az?

b) Van közöttük angyal is,
kettő-három király is,
A házikót leteszik,
kis Jézuskát dicsérik.
Mi az?

c) Melyik ács ehető?

d) Melyik karó véd
a hideg ellen?

e) Nem keltem én magból,
nem voltam palánta,
nem ültetett kertész,
tövem se kapálta.
Kivirultam mégis
hideg téli éjjel...
Csak a nap sugára
Ne hervasszon még el!
Mi az?

f) A szobánkban tanyázik,
Csillagoktól pompázik.
Túleveles az ága,
Körüljárjuk dalolva.
Mi az?

g) Fenyőfán nő,
pikkelye van,
de nem hal.
Mi az?

¹ A megfejtések a 131.oldalon lévő mellékletben találhatóak.

20.

Amikor beszélünk, azt különböző céllal, szándékkal tesszük. Beszélhetünk úgy, hogy biztosak vagyunk valamiben. Lehet, hogy szeretnénk valakit rávenni valamire. Az is lehet, hogy elképzelünk egy világot, ami akkor létezhetne, ha egy feltétel teljesül. A beszéd szándékának kifejezésére az ige különböző alakjait használhatjuk. Ha biztosak vagyunk valamiben, gyakran **kijelentő módú** igét használunk, amelynek a magyarban nincs jele: *Peti beszél*. Ha valakit rá akarunk venni valamire, akkor **felszólító** igealakokat is használhatunk: *Beszélj, Peti!* Ha feltételezünk valamit, akkor **feltételes módú** igealakot is használhatunk: *Peti beszélne, ha nem félné annyira*.

Az igemód egy nyelvtani fogalom. Nem mindig függ össze a beszédszándékkal. Felszólító módú igealakot használunk például a következő mondatban is, pedig nincs benne felszólítás: *Peti nem akarta, hogy beszéljek*.¹

A kapott információk alapján egészítsd ki az alábbi táblázatot!

	Alanyi	Tárgyas
	határozatlan	határozott
	adni valamit	adni az ajándékot
én	<i>adjak</i> valamit	<i>adjam</i> az ajándékot
te	valamit	az ajándékot
ő	valamit	az ajándékot
mi	valamit	az ajándékot
ti	valamit	az ajándékot
ők	valamit	az ajándékot

¹Az s, sz, z és dz végű igék felszólító módú alakjaiban megtartjuk az ige eredeti formáját, de a módjel módosult -s, -sz, -z és -dz változatát tüntetjük fel. Ezeket az igealakokat tehát (s + j, sz + j, z + j, dz + j helyett) kettőzött s-sel, kettőzött sz-szel (ssz-szel), kettőzött z-vel és kettőzött dz-vel (ddz-vel) írjuk, például: késsen, mossam; vesszenek, vadásszatok; hozzád, végezzünk; eddžétek, lopóddz(ál). A hallatszik, játszik, látszik, tetszik és metsz ige is ezt a szabályt követi: hallatsszon, játsszál, látsszam, tetsszél, metssze stb.

A felszólító módú, határozott (tárgyas) ragozású, egyes szám 2. személyű rövid alakokban a módjel nélküli tőhöz kapcsolódik a -d személyrag, például: nyessd, olvasd; mászd, úszd; húzd, végezd; edzd. Hasonlóképpen: játssz, metssz (vagy mesd).

A hallatszik, játszik, látszik, tetszik, metsz ige több kijelentő és felszólító módú formájának azonos a kiejtése, például játszunk és játsszunk [jáccunk]. E formák írásban való pontos megkülönböztetése azonban fontos követelmény, például:

- Látom, hogy csak játszanak velünk. /Kértem őket, hogy játsszanak velünk.
- Kilátsszanak. /Betakarom, nehogy kilátsszanak.
- Jó érzés lesz, ha tetszünk neki. /Azt akarjuk, hogy tetsszünk neki.

21. Beszéljétek meg!

A következő mondatok igéi is felszólító módban vannak.

Hova tűnt a felszólító mód -j jele? Mit veszel észre?

Kegyelmezz árva fejemnek! Hozzad azt a kakast!

Ne késsünk el! Lessenek be az ablakon!

Vadásszanak inkább másra! Másszunk fel a fára!

22. Alkoss mondatokat a minta szerint!

Az evéssel végezni. ⇨ *Végezzünk gyorsan az evéssel!*

Valamit kérdezni. ⇨ _____

Kezet mosni. ⇨ _____

Bábszínházat játszani. ⇨ _____

23. Írj egy-egy mondatot a következő igepárokka:

1. kérdez – kérdezz,

3. hoz – hozz,

2. játszunk – játsszunk,

4. les – less!

24. Folytasd a sort a megadott példa alapján!

csinál – *csináljon*

küld – _____

mond – _____

áll – _____

b) Olvassátok fel hangosan ezeket a szópárokat.

Milyen hangokat hallotok a felszólító módú alakban?

25. Képzeltbeli karácsonyi ajándék

Felírjuk a csoporttagok nevét egy-egy papírra, amelyből mindenki húz egyet (aki magát húzta, kicseréli). Majd mindenki elgondolkodik azon, hogy mit szeretne

ajándékozni a kihúzott társának. Az ajándék lehet egy tulajdonság, egy képesség, egy esemény a jövőben, vagy bármi, aminek a kihúzott társa örülhetne. Ezt

felírják a papír másik oldalára, és a névvel kifelé összehajtva visszadobják a

kalapba. Utána mindenkit sorra kihúzunk, és elolvassuk, ki mit kapott. Ez a játék játszható úgy is, hogy mindenki ajándékoz a szomszédjának pl. egy-egy kedves szót.

26. Különleges ajándékozó játék

Karácsony előtt játszható olyan csoportban, ahol szeretnék egymást megajándékozni a résztvevők. Mindenki hoz magával egy kis, becsomagolt ajándékot és leteszi az

asztalra. Be kell állítani egy időzített jelzést (pl.: mobiltelefonon) úgy, hogy senki ne tudja, pontosan mennyi idő múlva lesz a jelzés. Ezután a résztvevők egymás után

dobnak egy dobókockával. Aki hatost dob, levehet egy csomagocskát az asztról. Aki egyest dob, elvehet egy ajándékot valakitől és odaadhatja valaki másnak. Itt

kitalálhatjuk a saját szabályainkat (pl.: ha valaki kettést dob, minden ajándék az eggyel jobbra, aki hármast dob, minden ajándék az eggyel balra ülő személyhez kerül). Aki négyest dob, cserélhet valakivel, az ötös dobásnál pedig mindenki mindenkivel. Amikor az idő lejár, mindenki azt az ajándékot kapja meg, ami éppen nála van.

27. Karácsonyi ajándékok kézzől kézre adása

A gyerekek körben ülnek, egy karácsonyi dallal fokozhatjuk a karácsonyi hangulatot. Ezután tegyünk egy díszdobozba valami alkalomhoz illőt, mint pl. kis Mikulást! A dobozt a játék végén a győztes kinyithatja. Tegyünk fel karácsonyi dalokat, és járjon körbe a csomag! Ha valakinek a kezében marad, amikor a zene megáll, ahelyett, hogy kizárnák a játékból, behívják a kör közepébe, és könnyű karácsonyi kérdéseket¹ tesznek fel neki. Ha helyesen válaszol a kérdésre, visszaállhat a játékba, ha nem, akkor kimarad a játékból.

28. Karácsonyi pozitív üzenet

Mindenki kap egy papírlapot, amelynek az aljára felírja a nevét, hogy jól látható legyen. A gyerekek jobbra adják a cetliket, amelyek körbejárnak a csoportban. A feladat, hogy az alul olvasható név tulajdonosának üzenjen valami szépet, vagy írja oda, miért kedveli őt, mi jót kíván neki. Felül kezdik el az írást, utána behajtogatják a lapot, hogy más ne olvashassa el. A végén visszaér a papír a sok pozitív üzenettel jogos tulajdonosához.

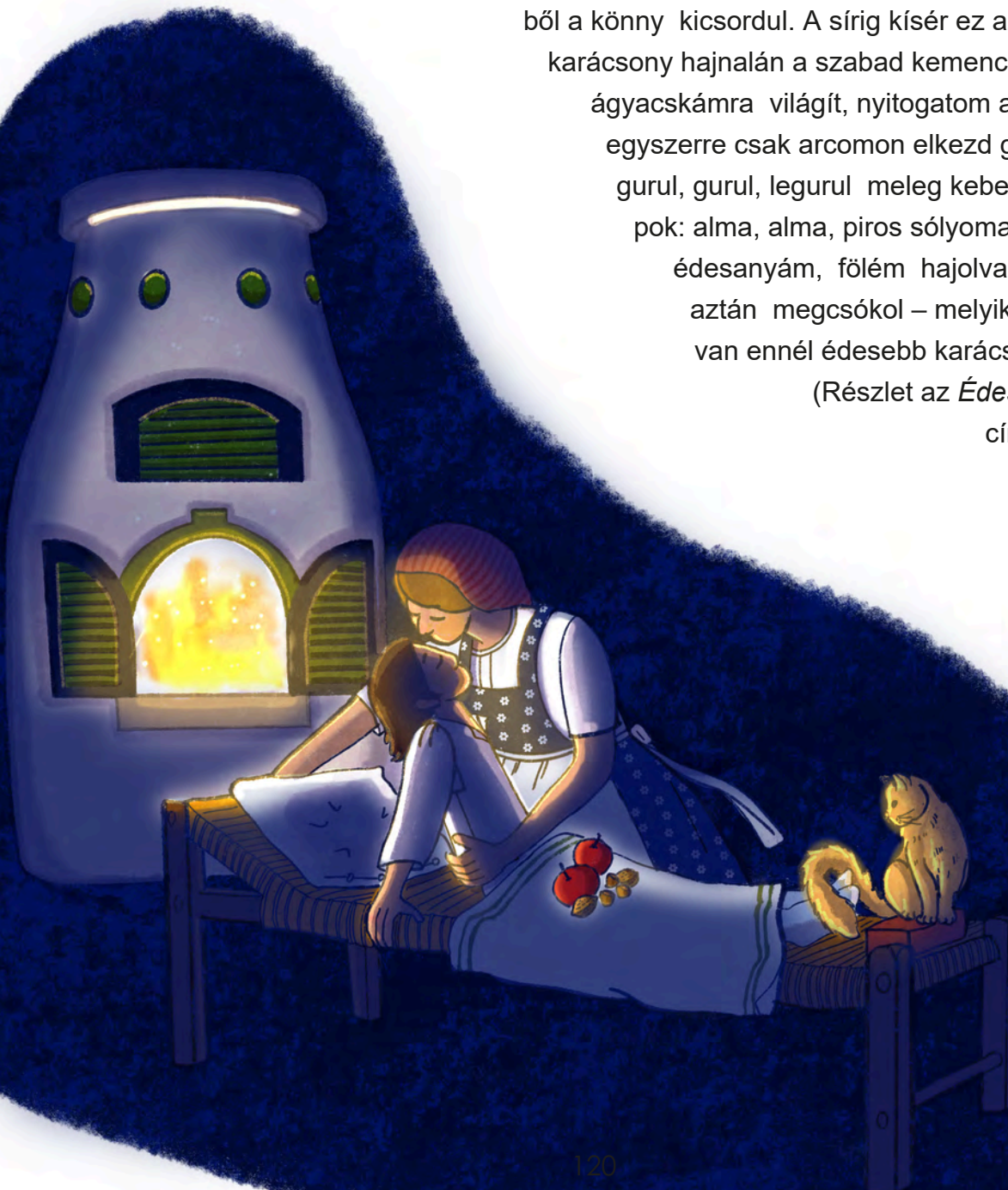
¹ A kérdésekre találtak pár példát a 131. oldalon a mellékletben.

GYERMEKKORI EMLÉK

Hull a hó, hull a hó, ismét itt a karácsony. Nekem apróember koromban sem állítottak karácsonyfát, pedig mi¹ rengeteg karácsonyfa zöldellik a mi erdőnkben! Nem panaszképpen mondom, hiszen az én gyermekkorom a karácsonyfát hírből sem ismeri.

A XIX.² század elején gyűjtják az első karácsonyfát valamelyik Podmaniczky kastélyában: német volt a ház asszonya, hazájából hozta e kedves szokást. A XIX. század vége felé jár az idő mutatója, s nálunk a karácsonyfát még mindig nem ismerik. Zörgő dió, mogyoró, piros alma: ez a falusi gyermek karácsonyi ajándéka, s ha erre az egyszerű szentháromságra emlékezem, szememből a könny kicsordul. A sírig kísér ez az édes emlék: karácsony hajnalán a szabad kemence tüze karikás ágyacskámra világít, nyitogatom a szememet, s egyszerre csak arcomon elkezd gurulni valami, gurul, gurul, legurul meleg kebelemre, odakapok: alma, alma, piros sólyomalma! És ott áll édesanyám, fölém hajolva, mosolyogva, aztán megcsókol – melyik gyermeknek van ennél édesebb karácsonyi emléke?

(Részlet az *Édes anyaföldem!* című könyvből)³

A KARÁCSONYFA

Csingilingi, szól a csengő,
Jertek,¹ fiúk, lányok!
Föl van gyújtva, meg van rakva
A karácsonyfátok.

Csingilingi, szól a csengő,
Arany a csengése,
Aranyosabb, szebb ez, mint a
Muzsika zengése.

Csingilingi, szól a csengő
Vajon kik csengetnek?
Mennyországból az angyalkák
A jó gyerekeknek.

Csingilingi, szól a csengő
Nyílik már az ajtó,
Cseng a szoba, zeng a szoba
Vidám gyermek zajtól.

Csingilingi, szól a csengő,
Jertek, fiúk, lányok,
Föl van gyújtva, meg van rakva
A karácsonyfátok.⁵

¹ *mi*: a milyen *sok* rövidült formája.

² XIX: római szám (19), a századokat korábban így jelölték.

³ Forrás: <https://www.3szek.ro/load/cikk/98228/bene-dek-elek:-gyermekkori-emlek-karacsony>

⁴ *jertek*: gyertek régies alakja, jöjjetek.

⁵ Forrás: <https://www.3szek.ro/load/cikk/119289/bene-dek-elek:-a-karacsonyfa>

FELADATOK A TÖRTÉNETHEZ ÉS A VERSHEZ GYERMEKKORI EMLÉK

1. Válaszolj a kérdésekre egy mondatban!

Miért nem állítottak a szerzőnek karácsonyfát gyermekkorában?

Hol állították az első karácsonyfát?

Honnan érkezett a szöveg szerint a karácsonyfa szokása?

Mi volt a falusi gyermekek karácsonyi ajándéka?

Mi történt a szerzővel karácsony hajnalán?

Összességében hogyan emlékezik a szerző gyermekora karácsonyára?

2. Eddigi legszebb karácsonyom

Melyik a legkedvesebb gyermekkori emléked a karácsonyról?

Foglald össze pár mondatban!

3. Melyik idézet vonatkozik a szövegben a mesélő gyermekkorára, melyik az idős korára?

„Hull a hó, hull a hó” _____

„...nálunk a karácsonyfát még mindig nem ismerik” _____

„...karácsony hajnalán a szabad kemence tüze karikás ágyacskámra világít”

„És ott áll édesanyám, fölém hajolva, mosolyogva...” _____

„...szememből a könny kicsordul.” _____

4. Foglalkozunk az igékkal!

a) Húzd alá a szövegben az igéket!

b) Csoportosítsd az igéket az igeidők szerint!

Múlt idő	Jelen idő

c) Válaszolj a kérdésre írásban: miért használ az író sokkal több jelen idejű igét, annak ellenére, hogy a múltból beszél?

5. Keresd meg a szövegben a feladatban szereplő három kifejezést! Hogyan mondanánk ma ezeket a régies szavakat?

apróember koromban: _____

mi rengeteg (karácsonyfa): _____

kebelemre: _____

6. Milyennek képzeld el a szöveg mesélőjét?

Készíts róla írásban egy rövid portrét (jellemzést), vagy rajzold le az üres helyre!

7. **Benedek Elek: *Jövel, jövel*¹ című verséből idézünk két versszakot.**

*„Jövel, jövel, mint egykor régen,
Hadd éljem újra gyermekségem
Szép estelét.*

*Mikor a földet hó megeste,
Dal s mese közt karácsonyeste
Vígán telék.*

*Dió meg alma – más se kellett,
Szegénynek is - óh erre tellett! -
Volt asztalán.*

*Karácsonyfák nem ragyogtak bár,
Angyalok akkor is voltak már,
De voltak ám!”*

Hasonlítsd össze a *Gyermekkori emlék*-ben és a versrészletben található gondolatokat, érzéseket, kifejezőeszközöket! Írj néhány vázlatpontot a táblázatba!

	<i>Gyermekkori emlék</i>	<i>Jövel, jövel</i>
téma		
nézőpont		
hangulat		
szókincs		

¹ Forrás: <https://www.eternus.hu/vers/7388>

8. Kérdezd meg szüleidet, nagyszüleidet, ők hogyan ünnepelték a karácsonyt!

9. Kinek az emléke?

Írjatok fel papírra név nélkül egy történetet a saját élettetekből, amire szívesen emlékeztek. Keverjétek össze a papírlapokat, majd mindenki húzzon ki egyet, és olvassa fel a többieknek a rajta szereplő történetet! Találjátok ki, kinek az emlékét hallottátok!

A KARÁCSONYFA

1.

Keresd meg a versben az egyetlen felszólító módban levő igét!

Melyik szóból képeztük?

2.

Folytasd a sort! Figyelj a múlt idejű alakok helyesírására!

fel van gyűjtva: *felgyűjtötták*

meg van rakva: _____

föl van állítva: _____

ki van világítva: _____

meg van sütvé: _____

fel van díszítve: _____

3.

Olvasd el Benedek Elek: *Jövel, jövel* című versét is, majd alkoss mondatokat a megadott alakokkal!

A „jövel” régies irodalmi alak, jelentése: jöjj el, köszönts be hozzám, hozzánk!¹

A Jöjj! vagy ennek elterjedtebb változata a Gyere! A jönni ige egyes szám 2. személy.

én	jöjjelek	
te	jöjjél = gyere!	
ő	jöjjön	
mi	jöjjünk	
ti	jöjjetek = gyertek!	
ők	jöjjenek	

¹Forrás: <https://e-nyelv.hu/2012-11-18/jovel/>

4. Betűháló

Elrejtettünk a betűhálóban tíz olyan szót, amely a karácsonyhoz kapcsolódik.

Megtalálod ezeket a szavakat?

C	B	L	Ő	U	Ű	K	T	V	Y	B	R	E
S	A	E	Y	I	V	A	U	I	N	M	L	K
Ú	R	F	G	Y	E	R	T	Y	A	É	Á	M
C	F	V	T	E	R	Á	A	I	C	V	U	P
S	Z	A	L	O	N	C	U	K	O	R	K	Á
D	A	M	É	Z	E	S	K	A	L	Á	C	S
Í	T	Z	S	E	K	O	L	É	P	Á	K	Z
S	C	S	E	K	Á	N	T	Á	L	Á	S	T
Z	E	R	A	N	G	Y	A	L	T	Ű	K	O
E	G	B	E	C	I	F	Á	Z	É	H	Ú	R
R	I	G	Ú	N	K	A	J	Á	N	D	É	K
E	G	U	T	B	R	Á	P	V	D	Ú	Z	A
B	E	T	L	E	H	E	M	E	Z	É	S	Ű

5. Hangutánzó szavak

A versben többször ismétlődik a *csingilingi*, a csengő hangját felidéző hangutánzó szó. Karikázd be következő sorokban a hangutánzó szavakat, majd az üres vonalakhoz írd le, minek a hangját utánozhatják ezek a szavak!

pl. *csingilingi* – *csengő*

berreg, beáll, kotor, kikeriki, tik-tak, kakas, sziszeg, hangos, nyihaha, kiált, kujtorog, nyávog, bumm, cupp, kínál, motor, zizeg, gubbaszt

6. Karácsonyi tudáspróba

Rajzoljunk karácsonyfát egy táblára! Készítsünk néhány kártyát, és írjunk rájuk karácsonnyal kapcsolatos kérdéseket (a példákat lásd a mellékletben a 131. oldalon)!

Ezután akasszuk ezeket a kártyákat a karácsonyfára, írással befelé úgy, hogy a kérdéseket ne lehessen látni! Majd egyenként szólítsuk a játékosokat, akiknek le kell venniük egyet a fáról és válaszolniuk kell a rajta található kérdésre! A játékosokat a

válaszoknak megfelelően kell pontozni (jó válasz: 1 pont, rossz válasz: -1, nincs válasz: 0). Még szórakoztatóbbá tehetjük a játékot, ha a játékosokat két csoportba osztjuk. Felváltva kell válaszolniuk a kérdésekre. A nyertes csapat ajándékot kap.

7. Öltözz karácsonyfának!

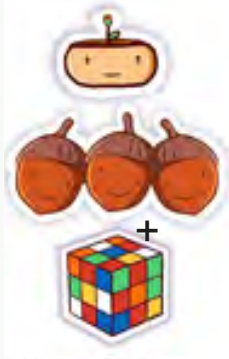
Legyen több csapat és kapjon mindegyik egy egész zöld krepp-papír tekercset! Melyik csapat tudja leggyorsabban beöltöztetni a kiszemelt játékost karácsonyfának?

(Ha karácsonyfadíszeket is akarunk, akkor más színű krepp-papírra is szüksége lesz a csoportoknak.)

8. Karácsonyi puzzle

Vágjunk szét egy karácsonyi képeslapot, vagy egy karácsonyi fotót! Ha két csapat is készít puzzle-t, versenyezhetnek, melyiküknek sikerül a másik csapat puzzle-jét hamarabb kirakni.

9. Körbe-körbe, „karácsonyfába”

A gyerekek álljanak egy vonalba és rajzoljanak maguk elé egy karácsonyfát! Ezután álljunk eléjük és mondjuk:

– Be! Ilyenkor nekik be kell ugraniuk a karácsonyfa belsejébe. Ha az utasító szó

– Ki!, akkor ki kell ugraniuk belőle. Ezután zavarjuk össze őket! Mondjunk valami olyasmit, hogy:

– Be, ki, be, ki, ki! Igen szórakoztató látni, ahogyan mindenki beugrik, amikor ki kellene és fordítva. A legügyesebbeket meglephetjük pár karácsonyhoz kapcsolódó ajándékkal.

Melléklet

További karácsonyi népdalok listája – 94. oldal, 2. feladat:

- Kirje-kirje, kisdedecske
- Nagykarácsony éjszakáján
- Betlehem kis falucskában
- Betlehem városban
- Eljöttünk messziről, Napkeletországból

Megfejtések a találós kérdésekhez – 115. oldal, 19. feladat:

a) év, b) betlehemesek, c) kalács, d) takaró, e) jégvirág, f) karácsonyfa, g) fenyőtoboz.

Példakérdések és válaszok a játékhoz – 129. oldal, 6. feladat:

1. Hol található a Föld legnagyobb karácsonyfája? (Kalifornia)
2. Ki volt a Karácsonyi ének című (Christmas Carol) könyv szerzője? (Charles Dickens)
3. Melyik országban jelent meg először a karácsonyfa? (Németország)
4. A Csendes-óceánban található Karácsony-sziget eléggé népszerű. Hol van a másik Karácsony-sziget? (Indiai-óceán)
5. Melyik volt az első ország, amely karácsonyi bélyeget állított ki? (Ausztria)
6. Milyen állaton utaztak a keleti bölcsek Jézushoz, hogy ajándékot vigyenek neki?
(teve)
7. Melyik országban van az a szokás, hogy egy boszorkány dobja bele a kéménybe az ajándékokat karácsonykor? (Olaszország)
8. Melyik név nem tartozik Mikulás szarvasaihoz – Táltos, Agancs, Táncos, Üstökös, Ágas? (Agancs)
9. Melyik ország a legnagyobb karácsonyfa exportáló? (Kanada)
10. Kinek a nevéhez kötődik a karácsony ünnepe? (Jézus)
11. A Biblia szerint hol született Jézus? (Betlehem, istálló)
12. A felsoroltak közül melyik ajándékot NEM vitték a napkeleti bölcsek az újszülött Jézusnak – arany, ezüst, mirha és tömjén? (ezüst)
13. Melyik vállalat tette népszerűvé a Mikulást Amerikában? (Coca-Cola)
14. Karácsony másodnapja melyik szentnek a napja? (Szent István vértanú)
15. Kik segítik a Mikulást az ajándékok elkészítésében? (manók)

Betlehemes játék – Tornaújfalu (Turnianska Nová Ves, Szlovákia)

Ág Tibor gyűjtése, 1992.

Bodnár Mónika – Rémiás Tibor: *Tanulmányok a Bódva völgye múltjából.*

Múzeumi Könyvtár, Putnok, 1999.

Szereplők:

Angyal, I. Pásztor, II. Pásztor, III. Pásztor, Kecskés (Fehér öreg), Berdó (Fekete öreg)

Az első pásztor bekopog és beköszön.

I. PÁSZTOR: Dicsértessék a Jézus Krisztus. Szabad a betlehem?

A HÁZIAK: Szabad.

Az első pásztor és a többiek az ajtó előtt, énekelnek.

Ének: Ad Jézulom, infantulom.

Propperátesz omnesz, e deinesz.

Propperátesz omnesz, tátesz omnesz Jézulesz.

Szine, fine regulesz, omnesz Jezu, Jezulesz, tantulesz.

Visztronóbisz nóbisztye, vizstro nóbisz nóbisztye,

Szalve Jézulesz, szalve nosztesz Jézulesz.

Jezulátem, szalutárem, in glória dikhendátesz!¹

A koppantásokat a csörgősbottal végzik.

I. PÁSZTOR: (*koppantás*) Dicsérem a Jézust. Engedelmet kérek,

(*koppantás*) Hogy e házba minden szó nélkül betérek.

(*koppantás*) De hiszen a pásztoember is odaveszi magát,

(*koppantás*) Ahol télen hidegben, melegen találja a szobát.

II. PÁSZTOR: (*koppantás*) Jó, hogy itt talállok, hisz téged kereslek,

(*koppantás*) Mert magamba lenni kint nagyon félek.

(*koppantás*) Amióta élek, pásztoember voltam,

(*koppantás*) Magam árnyékától, meg nem riadtam.

(*koppantás*) De amikor éjjel legeltettem nyájam,

(*koppantás*) Egy szörnyű nagy kísértetet láttam.

(*koppantás*) Ruházata szép volt, csillaggal volt teli,

(*koppantás*) Szárnya is volt neki, ebből lesz valami.

(*koppantás*) Ezt az én fejemből nem veri ki senki.

I. PÁSZTOR: (*koppantás*) Ugyan mi lehetett, álom és más semmi.

(*koppantás*) Volt is mitől olyan nagyon megijedni.

II. PÁSZTOR: (*koppantás*) Volt bizony! Te is megijedtél volna,

(*koppantás*) mihelyt a szörnyű kísértet előtted termett volna.

III. PÁSZTOR: (*bejön a Fehér öreggel, a Kecskéssel*)

(*koppantás*) Bizony megfagyott már keményre, simára,

¹ latint utánzó halandzsa

(koppantás) El ne essen nagyapó, vigyázzon magára.

(koppantás) Mondtam, hogy maradjunk a jó meleg tanyán,
mert bajos itt járni a föld kemény fagyán.

(koppantás) De ki tudja, meddig járunk és kelünk,
Míg a legényekre rálelünk.

(koppantás) De, ni, a! Ehun² vannak,

(koppantás) mulatoznak,

(koppantás) Mondhatom a nyájra gyönyörűen vigyáznak.

(koppantás) De fiúk! Szó, ami szó, ez nem szép dolog,

(koppantás) Engem és az apót magára hagyátok.

(koppantás) Bánjátok is ti, ha felfalnak a farkasok.

KECSKÉS: Hipp estét, hopp estét.

Szerencsés, füstöltkolbászos bablencsés jó estét.

Hát ti idebent mit csináltok?

Esztek? Isztok? Mulatoztok?

Szegény öregapátokra nem is gondoltok?

Bánjátok is ti, ha felfalnak a farkasok.

De mikor a várhegy alatt jártam,

Tücsköt, bogarat háborúzni láttam.

Szalmakardom kirántom, tücsök nyakát levágom.

Hej de most már kit küldjünk el a papért?

I. PÁSZTOR: Majd elküldjük Bori nénit.

KECSKÉS: Míg Bori néni odajár,

Tücsök élete lejár.

Szénaboglya, pemete,

Vén szatyor, gyere be!

BERDÓ: Nyisd ki fiam az ajtót,

Nem lelem a kilincstartót!

I. PÁSZTOR: (koppantás) Keresse kend a másik sarkán! Én is ott jöttem be.

BERDÓ: Nyisd ki fiam az ajtót.

(koppantás) Jaj, fiaim, fiaim! Rám nem is gondoltok? Szegény öregapátokat magára hagyátok. Bánjátok is ti, ha felfalnak a farkasok. A nyáj szétszalad, nem tudom, hogy mi marad. Ugrik, mászik apraja, nagyja. Pápaszemet tettem, tüzet élesztettem, hogy jobban lássak. Elővettem a nagy bibliát, olvastam belőle Dániel prófétát. Azt olvastam belőle, hogy ilyenkor, karácsony táján, nagy csoda történt egy rongyos istállóban.

II. PÁSZTOR: (koppantás) Mi te?

BERDÓ: Messiás született.

Ének: (mind) „Messiásunk született, kiért lelkünk epedett...”

Zengedezzük glória, glória, ale-aleluja. Eljött az Isten fia, ale-aleluja.

²ehun: népies ott

Az ének közben a két öreg leheveredik a földre. Az Angyal bejön a betlehemmel, leteszi az asztalra, és ahogy a többiek befejezték az éneket, ő folytatja.

ANGYAL: *(énekel)* Glória, glória, in exelszisz Deo,

Pásztorok, pásztorok, hamar keljetek,
Betlehembe menjetek, ott léssen jeletek,
Fogtok ott jászojba, pólyába takarva,
Kisdedet találni, ale-aleluja.
Eljött az Isten fia, ale-aleluja.

A két öreg közben úgy tesz, mintha aludna, hangosan horkolnak.

II. PÁSZTOR: *(énekel)* Juhászim, pajtásim, de elaludtatok,

Ezt a kis nyájacskát magára hagytátok.
Nyárba lesz pásztország, mezei multság,
Aki ezt nem hiszi, csupán csak nyájasság.

KECSKÉS: Micsoda? Szájasság?

III. PÁSZTOR: Nem, öreg! Nyájasság.

KECSKÉS: Az az, nyavalyaság.

ANGYAL: *(énekel)* Ne féljetek pásztorok, pásztorok, örömet hirdetek,

Mert ma néktek született, ki megjövendöltetett,
Egy szűznek véréből, szűzen szült méhéből,
Meváltó Istenünk, ale-aleluja,
Eljött az Isten fia, ale-aleluja.

Ének: *(mind)* Pásztorok keljünk fel, hamar induljunk el,

Betlehem városába, rongyos istállócskába,
Siessünk, ne késünk,
Hogy még ezen éjjel oda érhessünk,
Mi urunknak tiszteletet tehessünk.

I. PÁSZTOR: *(énekel)* Eljöttem tehozzád, édes kis Jézuskám,

Megkövetlek szépen, hallgasd meg szólásom.
Add, hogy tartson bennem mindig a szeretet,
Még akkor is, ha majd rám hányják a földet.
Édes kis Jézuskám, oferálok³ neked egy aranyszőrű bárányt.

Ének: *(mind)* Vedd fel öreg bundácskádat, vedd válladra juhocskádat,

Sej, haj, hajajaj, úgy elmegyünk, mint a raj.
Isten áldja meg e háznak gazdáját,
Töltse meg Isten búzával kamráját.
Mind elhagyják a szobát.⁴

³ *oferál:* felajánl, latin eredetű alak

⁴ Ág Tibor: Színjátékszerű szokások a Boldva völgyében. 501–520. p. In: Bodnár Mónika – Rémiás Tibor (szerk.): *Tanulmányok a Bódva völgye multjából.* Múzeumi Könyvtár A Gömöri Múzeum baráti körének kiadványa. Putnok, 1999. 806. p.

Betlehem - Tornaújfalu

A tornaújfalusi betlehemesek

Tornaújfalusiak a nemzetközi betlehemes fesztiválon

Karácsonyi betlehemezés háznál

Templomi előadás Tornaújfaluban

5

⁵ A képek Koleszár Jánostól, Tornaújfalu polgármesterétől származnak.

FARSANG

Karácsony elteltével vízkeresztkor, január 6-án kezdődik a farsang, amely egészen hamvazószerdáig, vagyis a nagyböjt kezdetéig tart. A vidám multságok, bálók, jelmezes felvonulások időszaka ez. A fejezetből sem maradhatott ki a tánc és a tréfa. Többek között azt is megtudhatod, mikortól ünneplik a magyarok a farsangot, kik járják papucsban a táncot, hogyan érdemes tréfálkozni, és vajon be lehet-e csapni magát az ördögöt.

Jó olvasást!

A FARSANG

A *Néprajzi lexikonban* található szócikkből olvashatsz itt egy részletet:¹

Vízkereszt napjától (január 6.) hamvazószerdáig² tartó időszak. A szokások és hiedelmek zömének szempontjából azonban többnyire farsangvasárnap, farsanghétfő és húshagyókedd alkotja a farsangot. A hamvazószerdát követő napon az egynapos böjt után a böjtöt felfüggesztik, hogy a farsangi maradékot elfogyaszthassák. Ennek a napnak zabáló-, torkos- vagy tobzódócsütörtök a neve.

A farsang *bajor-osztrák* jövevényszó: a „*vaschang*”-ból származik. Első írásos jelentkezését 1283-ból *bajor-osztrák* adatokból ismerjük. Magyarországon a farsang kialakulása a középkorra tehető, elsősorban német hatás eredményeként. Elterjedése valószínűleg három fő területen történt: a királyi udvarban, a városi polgárság és a falusi lakosság körében.

¹Forrás:<http://mek.niif.hu/02100/02115/html/2-108.html>

² *hamvazószerda*: a farsangot követő böjt időszakának kezdete.

A királyi udvarban jelentős volt az itáliai hatás, míg a másik két szinten német hatással kell számolni. Ezt az is bizonyítja, hogy a karnevál – amely olasz jövevényszó –, bár számos európai nyelvben megtalálható, nálunk a farsangra nem honosodott meg.

A farsanghoz a karácsonyi ünnepkör után a leggazdagabb jelesnapi szokáshagyomány kapcsolódik. Legjellemzőbb eseménye az álarcos, jelmezes alakoskodás, amely majdnem minden farsangi szokásban előfordul. Történeti adatok tanúsága szerint a 15. század óta ismeretes és kedvelt, és számos formája ma is él Magyarországon. A *busójárás* a Mohács környéki délszlávok alakoskodó felvonulása. A maszkos alakoskodók dramatikus játékaival és a felvonulások mellett fontos esemény az ünnepinél is gazdagabb evés-ivás, tánc, mulatozás az ivóban, fonóházban vagy más közösségi helyen.

1. Adj címet az egyes bekezdéseknek!

a) _____

b) _____

c) _____

2. Beszélgessetek!

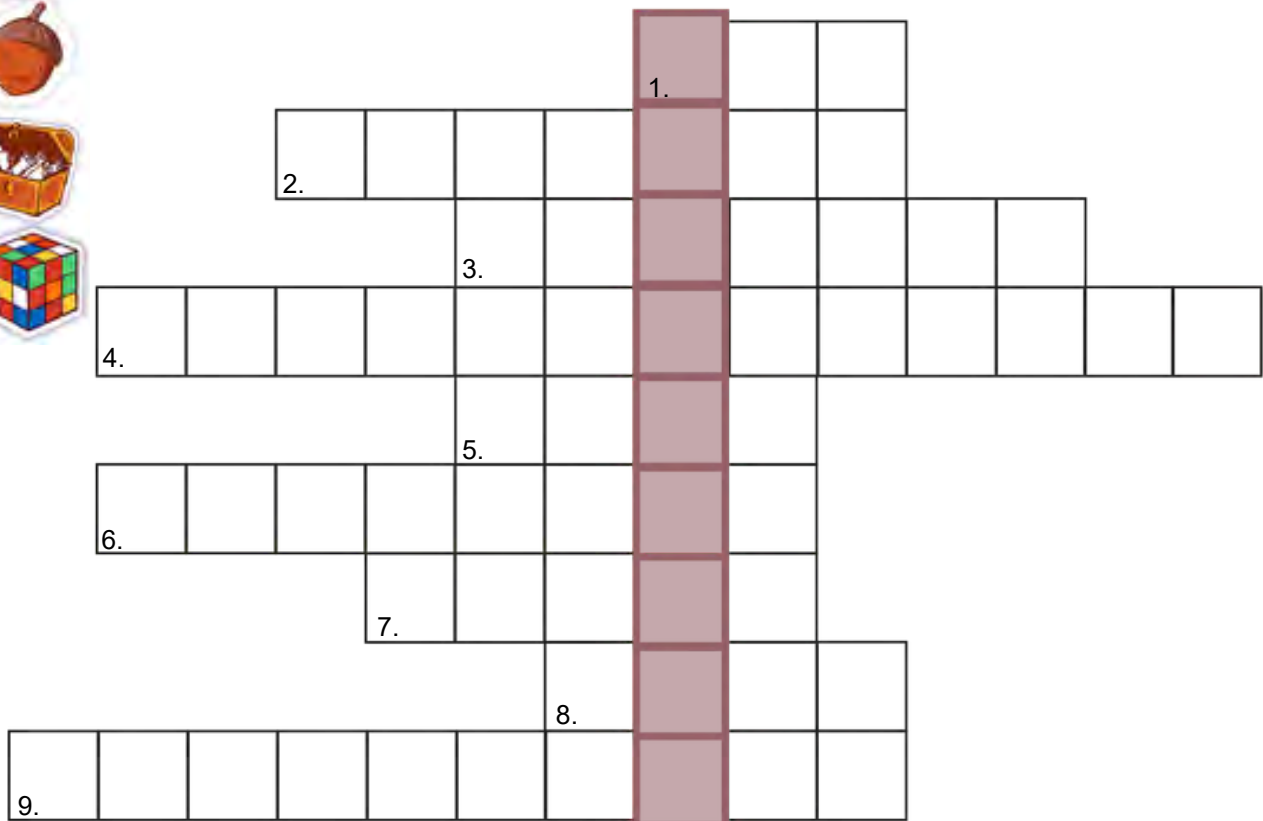

Milyen farsangi szokások vannak ott, ahol te élsz?

Mesélj el egy farsangi ünnepet, amelyen részt vettél!

3. Oldd meg a keresztrejtvényt! Megoldásként az egyik leghíresebb magyarországi farsangi szokást fogod kapni.

1. farsangra jellemző táncmulatság
2. a tél utolsó hónapja
3. farsangi jelmez más szóval
4. a farsang utolsó napja
5. a farsang után következő időszak
6. a farsang más néven
7. az arcra tesszük, a farsangi jelmez része
8. finom farsangi édesség
9. a farsangi időszak első napja

Megoldás: _____

Hol rendezik meg ezt az ünnepet? _____

4. Készíts pókhálóábrát!

a) Készíts pókhálóábrát a szócikkhez! Középre írd fel a FARSANG szót, és ebből kiindulva jelenítsd meg a kulcsszavakat!

b) Az általad készített pókhálóábra alapján mondd el, mi a farsang!

5. Párosítsd a magyarázatokkal a kifejezésekkel!

az a tevékenység, melynek keretében álöltözet, mozdulatok és arcjáték, esetleg álarc segítségével valakit vagy valamit megjelenítünk

◆ hiedelem

nem hivatalos vallási képzet, babona

◆ böjt

advent első vasárnapjával veszi kezdetét

◆ alakoskodás

tartózkodás az étkezéstől vagy csak a hústól

◆ karácsonyi ünnepkör

6. Mi jut eszedbe a farsangról?

a) Összegyűjtöttünk néhány rövid választ erre a kérdésre. Keresd meg a válaszok között a kakukktojást, és húzd át a jelölését!

• Ilka: Farsangi szokás a velencei karnevál, ahol gyönyörű maszkokat lehet látni és borsos áron vásárolni.

• Péter: Farsangkor az iskolában jelmezbált szoktunk tartani. A legjobb jelmezeket mindig díjazzák. Idén úrhajósnak öltözöm.

• Andi néni: A farsang a vízkeresztől böjtig tartó időszak az évben.

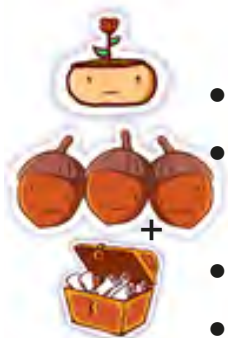
• Kinga: Farsangkor azért öltöznek be az emberek, hogy így védjék magukat a hideg ellen.

• Álmos: Ebben az időszakban sok táncos multságot, bált rendeznek.

• Kitti: Nagyon szeretem a fánkot, és farsangkor rengeteget lehet belőle enni!

b) Neked mi jut eszedbe a farsangról? Válaszolj az olvasottak és a saját ötleteid alapján te is a kérdésre!

7. Beszélgetések és alkossatok!

- Minek öltöztél már be farsangkor? Milyen más érdekes jelmezeket láttál még?
- Te a családban vagy a tágabb környezetben hogyan ünnepled a farsangot?
Rajzold le vagy írd róla fogalmazást!
- Milyen zenét terveznél és milyen táncot, esetleg játékokat a ti farsangotokra?
- Gyűjts farsangi szokásokat a ti tájaidokról!
- Tervezz farsangi jelmezeket és rajzold le!
- Tervezz meg egy adást a ti farsangotokról, készíts videót és küldd el nekünk az office@amaped.at e-mail-címre! A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén jutalomban részesülnek.

8. A farsangnak elengedhetetlen része a bál, multság, zene, tánc. Énekeljétek el a *Hopp, Juliska* kezdetű népdalunkat és beszéljétek meg, hogyan mi a régi módi és az egy pár tánc!

Hopp, Juliska, hopp, Mariska,	Fogd a kontyot, hogy ne lógjon,
II: hej, gyere vélem egy pár táncra.:II	II: sejt, hogy a hajtú ki ne hulljon.:II
Fordulj, bolha csosszantóra! ¹	Így kell járni, úgy kell járni,
II: járd meg a táncot régi módra. :II	II: Sári, Kati tudja, hogy kell járni.:II

¹csosszantó: az esketés után a templom előtt eltáncolt tánc, más nevén silladri. Forrás: Lakodalom Andrásfalván, <https://nemzetisegek.hu/repertorium/1994/03/14.pdf>

! A következő oldalon egy mesét fogtok olvasni. Ezek a kulcsszavai: királykisasszonyok, juhászlegény, tánc, éjfél, papucs, elszagatnak, eltűnnek. Mit gondolsz, vajon miről szól majd ez a történet?

A PAPUCSSZAGGATÓ KIRÁLYKISASSZONYOK

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, még a hármass üveghegyen is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegény juhászlegény. Nagy sereg juhot¹ őrzött ez a juhászlegény, de abból a nagy sereg juhból még csak egy bárányfark sem volt az övé. Hej, sóhajtozott is eleget, amint terelgette a nyáját,² hogy neki semmije sincs ezen a világon, de hiába sóhajtozott: a nagy semmivel maradt.

Az ám, mit mondok, mégsem úgy volt egészen, mert egyszer, amint billegett-ballagott³ a nyáj után, s nagyokat sóhajtott, csak előtte terem az öreg Szent Péter, s kérdi:

– Mi bajod, fiam? Mért sóhajtozol olyan erősen? - Mondja a legény, hogy a szegénység miatt sóhajtozik, mert hogy mindenkinek van valamije, csak neki nincsen, még egy bárányfarka sincs.

– Hát aztán mi kéne? - kérdezte Szent Péter. Gondolkozik a legény, vajon mi is kéne neki, s azt találja mondani:

– Megelégedném én, öregapám, egy olyan tarisznyával,⁴ amely sohasem telik meg, s egy olyan bundával, hogy ha azt magamra kanyarítom, senki sem lát a Jóistenen kívül.

¹ juh: birka, bárány más néven.

² nyáj: bárányok csoportja.

³ billeg-ballag: kissé tréfás tájszó, céltalanul lassan megy, bandukol.

⁴ tarisznya: egyszerű, nyitott táskaféle.

– No bizony, ha csak ez kell, azt adhatok - mondotta Szent Péter, s a nyakába akasztott mindjárt egy tarisznyát meg egy bundát.

Mindjárt ki is próbálta a juhászlegény a bundát: hát az öreg juhász nem látta meg. No, ha nem, egy szempillantásig sem maradt többet a nyáj mellett, elment szerencsét próbálni, s meg sem állott, míg a király városába nem ért.

A királynak tizenkét leánya volt, de csak egyben volt öröme, a legkisebbikben, a többi minden istenadta éjjel eltűnt a palotából, s egyik-egyik hat pár papucsot szaggatott el.

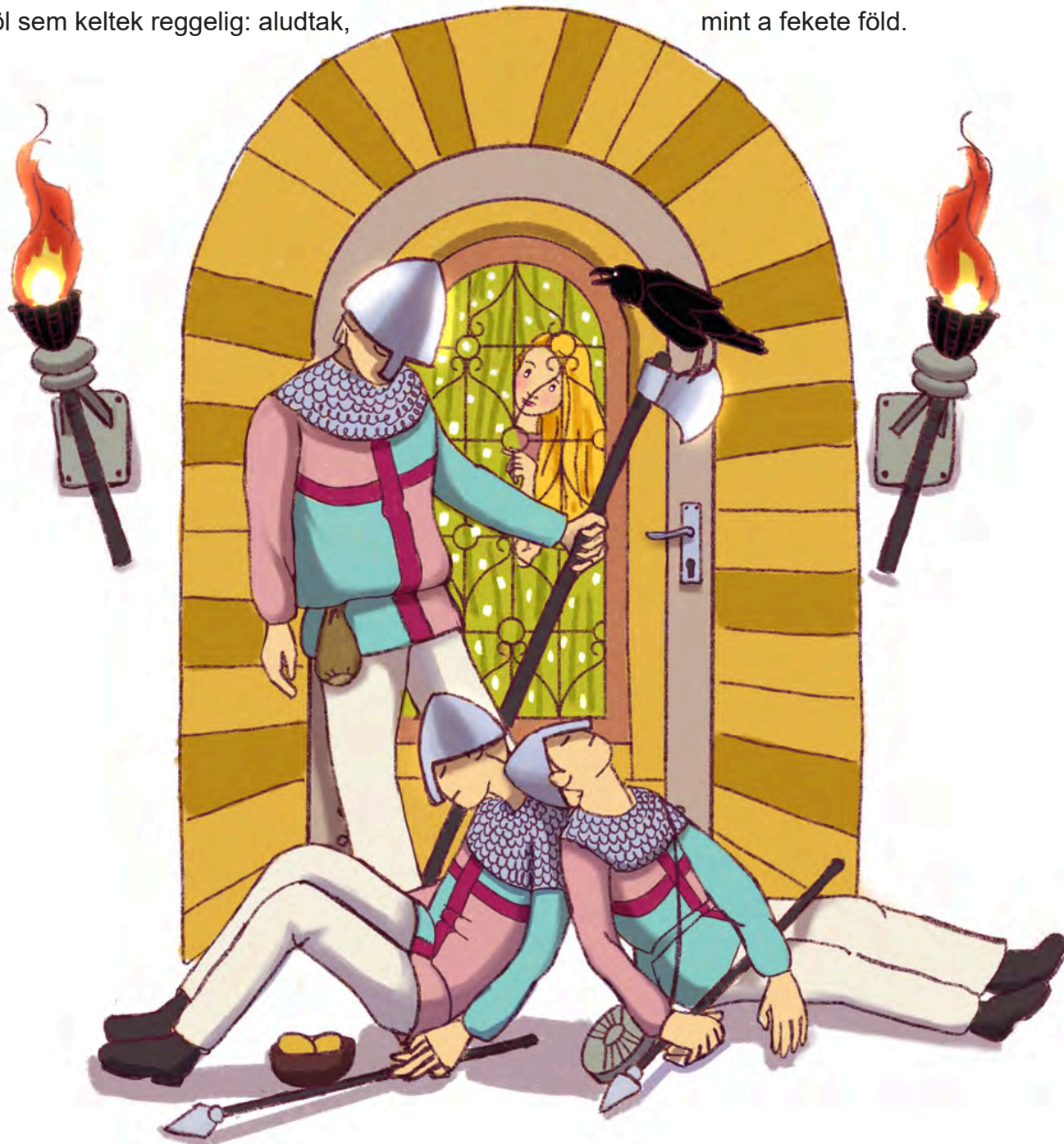
Hiszen volt a királynak aranya, ezüstje annyi, hogy kádaslag⁵ állott a pincében, telt a papucsra, de nem is az szomorította a királyt, hanem hogy hol, merre tudnak járni, hol szaggatják el azt a tenger sok papucsot. Hiába faggatta⁶ szép szóval, csúf szóval a leányokat, azok mindig csak azt mondták, hogy ők maguk sem tudják, hogy s mint kerülnek el hazulról, s azt sem tudják, hol s merre járnak éjnek idején. Bizonyosan valami ördögös⁷ lélek viszi el őket.

⁵ *kádaslag*: kádjával.

⁶ *faggat*: kérdezget.

⁷ *ördögös*: hiedelmek szerint olyan ember/ lény, akit megszállt az ördög, aki boszorkányos, titokzatos varázslásokat űz.

Hitte is, nem is a király ezt a beszédet, de ami igaz: igaz, ami nem igaz: hazugság, és sem mondom, hogy láttam, amit nem láttam: a király hiába állított strázsákat,⁸ százat is egyszerre, a leányok szobája elé, soha egy sem látta őket sem elmenni, sem visszatérni, mert éjfélkor az álomszellő úgy fejbe csapta őket, hogy egyszeriben ledöndültek⁹ a földre, s föl sem keltek reggelig: aludtak, mint a fekete föld.

Mit volt mit nem tenni, a király kihirdette ország-világ előtt, hogy annak adja a leányát, legyen akárki fia-borja, aki neki megmondja, hogy hol s merre jár éjnek éjszakáján a tizenegy királykisasszony. Hát hiszen jöttek mindenfelől a szerencsepróbálók, de ahogy jöttek, szégyenkezve el is mehettek, mert éjfélkor mind elaludtak, s a királykisasszonyok mehettek bátran, amerre nekik tetszett. Meghallja ezt a juhászlegény, jelenti magát a királynál, s este, mikor a királykisasszonyok a szobájukba mentek, ő is velük ment a bundában, látatlanul.

⁸ strázsza: őr, őrszem (régies, népies)

⁹ ledöndül: eldől

A leányok lefeküdtek, elaludtak, de éjfélkor csak besurrant¹⁰ a szobába valami ördögös lélek vagy mi, felköltötte őket, csak a legkisebbiket nem, aztán hirtelen felöltöztek a legszebb ruhájukba, egy nagy zsákba beletettek hat-hat pár papucsot. Így készülődtek, mit tudom én most még, hogy hová, merre. No de a juhászlegény mindent jól látott, s mit gondolt, mit nem, fölébresztette a kicsi királykisasszonyt. Hej, megijedtek a lányok, most már mit csináljanak? Ők bizony mézes-mázás szavakkal rávették a kicsi királykisasszonyt is, hogy menjen velük, nem bánja meg. Akkor az az ördögös lélek valami zsírral megkente mind a tizenkét leány vállát, s hát mind a tizenkettőnek szárnya nőtt. Fogta magát a legény, ő is megkente a maga vállát, s neki is szárnya nőtt egyszeriben. Abban a pillantásban kinyílt az ablak,

s huss! kirepült az ördögös lélek, utána a leányok, a leányok után meg a juhászlegény. Fölszálltak jó magasra, a levegőégbe, s repültek, mint a madár, hegyek-völgyek, folyók s tengerek fölött, aztán egyszerre csak leszállottak egy rézerdőben, rézerdőnek is a közepében, ahol volt egy rézköblös¹¹ kút, rézköblös kúton tizenkét rézpohár. A leányok vizet merítettek a rézkútból, ittak, aztán a poharakat visszatették a helyökre. A legénynek sem kellett egyéb, mind a tizenkét poharat a tarisznyájába dugta, amellet még egy rézfárról le is tört egy ágat, s azt is a tarisznyájába tette. Hej de hogy a rézágat letörte, nagyot csendült-bondult az erdő, hogy csak úgy zúgott véges-végig!

¹⁰ *surrant*: óvatosan, hangtalanul beszaladt.

¹¹ *köblös*: régi mértékegység, ami főként takarmány és folyadék mérésére szolgált.

Megijedt a kicsi királykisasszony szörnyen, s mondta a testvéreinek:

– Jaj, Istenem, Istenem, miért jövök¹² el veletek! Valaki itt van az erdőben s meglátott! A néneji nagyot kacagtak.

– Ugyan ne félj, te bolond, nem jár itt senki rajtunk kívül!

Azzal továbbrepültek, s meg sem állottak, míg az ezüsterdőbe nem értek. Ennek a közepén ezüstköblös kút volt, a kút köblén tizenkét ezüstpohár, itt is ittak, de a juhászlegény az ezüstpoharakat is a tarisznyájába rakta, s hogy egyéb bizonyága is legyen, letört egy ezüstágot. Rettentő nagyot csendült az ezüsterdő is, a kicsi királykisasszony majd kétségbeesett az ijedségtől, de a többiek csak kacagtak rajta, s továbbrepültek.

Ezüsterdő után az aranyerdőbe értek, ott is leszállottak, ittak az aranykutakból, s a juhászlegény tarisznyába dugta az arany poharakat is. Aztán letört egy aranyágot, de csendült is akkorát az aranyerdő, hogy szinte meghasadt belé. A kicsi királykisasszony most is mondta a testvéreinek, hogy bizonyosan kíséri valaki, forduljanak vissza, de a leányok csak kacagtak az ijedségén, s továbbrepültek. Az aranyerdőn túl egy rengeteg magas hegy elé repültek, ott az ördögös lélek arany vesszővel megsuhintott¹³ egy ajtóforma sziklát, az egyszeriben föl pattant, a leányok be az ajtón, a juhászlegény is utánok.

Hej, édes Jézusom, ne hagyj el! Hát oly szertelen¹⁴ fényes szobába került a szegény juhászlegény, hogy majd megvakult a csillogástól, ragyogástól, de csak ment a leányok után, fényesnél fényesebb szobákon keresztül, ahol minden, de minden színarany volt, még az ablaküveg is, s mikor úgy a hetvenhetedik szobába értek, hát csak jó a leányok elé tizenkét úrfi, csillogó-villogó gúnyában, kedvesen, édesen pisolyogva,¹⁵ mosolyogva, mézesmázos szavakkal fogadják a leányokat, aztán kézre kapják, sétáltatják köröskörül, egyszerre meg csak megszólal a muzsika valahol fent, mintha éppen a mennyországban szólt volna, hipp-hopp!

¹² *jövök*: mai megfelelője a jöttem alak.

¹³ *suhint*: suhogó hangot adva odacsap, legyint.

¹⁴ *szertelen*: túlzott mértékű, ld. még: szertelen öröm.

¹⁵ *pisolyog*: pislog.

Hajnali kakasszóig abba sem hagyták a táncot, mikor aztán minden papucs miszlikbe¹⁶ szakadott, elbúcsúztak az úrfiaktól, s huss!- szárnyra kerekedtek, elrepültek, s hazáig meg

sem állottak. Otthon szépen lefeküdtek, s aludtak, mintha sehol sem jártak volna. Na, elkövetkezik a reggel, s a juhászlegény fölmegy a királyhoz.

– Hát, fiam, tudsz-e valamit?

– Tudok biz én, felséges királyom, csak meg ne szomorodnék erősen.

– Mondjad, fiam, mondjad!

A juhászlegény töviről hegyire elmondott mindent, akkor aztán a király behívatta mind a tizenkét leányát, s vallatóra fogta. Bezzeg hogy tagadtak azok mindent, csak a kicsi királykisasszony nem. De hiába tagadtak, a juhászlegény előhúzta szép sorjában, a réz-, az ezüst- s az arany poharakat, elé a réz-, ezüst- s aranyágakat is, a kicsi királykisasszony is bizonyította, hogy úgy volt, ahogy a juhászlegény mondta: mit volt mit nem tenni, megadták magukat a leányok. Hiszen jöhetett ezután érettük az ördögös lélek, az sem tudta elvinni többet, mert a király a hétágú vastoronyba záratta a leányokat, a legkisebbiket meg feleségül adta a juhászlegénynek, melléje még fele királyságát is. Bezzeg ment a királykisasszony jó szívvel a juhászlegényhez, mert szép szál legény volt az: hét puszta faluban nem akadott párja.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.¹⁷

¹⁶ miszlikbe: apró darabokra.

¹⁷ Forrás: Magyar elektronikus könyvtár:
<https://mek.oszk.hu/04800/04873/04873.htm/1000#115>

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

1. **Keresd meg a szövegben a következő mondatokat, és írd le, hogyan végződnek!**

Hej, megijedtek a lányok, _____

Otthon szépen lefeküdtek, s aludtak, _____

Bezzeg hogy tagadtak azok mindent, _____

Ezüsterdő után az _____ értek, ott is leszállottak, ittak az

_____, s a juhászlegény _____ dugta az arany poharakat is.

Aztán letört egy _____, de csendült is akkorát az _____,

hogy szinte _____. A kicsi királykisasszony most is mondta a

testvéreinek, hogy bizonyosan _____ valaki, forduljanak vissza, de a

leányok csak kacagtak az _____, s továbbrepültek.

2. **Kiderül az igazság**

Te hogyan győzted volna meg a királyt az igazadról, ha te lennél a juhászlegény vagy a legkisebb királykisasszony?

Írj egy beszédet, amelyben elmagyarázod, mit csináltak a királykisasszonyok éjszaka!

3.

Játsszátok el azt a jelenetet, amelyben a juhászlegény elmeséli a királynak, amit látott! Készítsetek egy videót és küldjétek el nekünk az office@amaped.at e-mail-címre! A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén jutalomban részesülnek.

4.

A hosszú böjt előtt a farsangi időszakban az evés-ivás, a mulatozás szinte kötelező volt. Táncmulatságokat, különböző játékokat, vetélkedőket rendeztek, és ekkor volt a legtöbb lakodalom is a falvakban. Eljátszottak állakodalmakat is, hogy kicsúfolják a házasodni nem kívánó fiatalokat.

a) Készíts egy plakátot egy általad szervezett mulatozás népszerűsítésére!

b) A *Házasodik a tücsök* kezdetű népdalunk egy ilyen lakodalom paródiája. Énekeljétek el!

c) Olvasd el az alábbi csúfolódókat. Próbálj meg te is néhányat szerkeszteni mai szóhasználattal!

Elemér – biciklizik az egér!

Böske – szúrjon meg a tüske!

János – szemed igen álmos!

Marcsa – legényeket hajtsa!

Lakatos – keze-lába maszatos!

Ödön – hasa, mint a bödön!

Orsolya – csúszik, mint a korcsolya!

Imre – feje, mint a dinnye!

Kelemen – békát eszik melegen!

Ágnes – szeme, mint a mágnes!

Domokos – azt hiszi, hogy nagyokos!

Micike – a két lába picike!

Katica – karmoljon meg a cica!

Lányok, lányok, földi boszorkányok!

Lackó-packó,

pipadohányzacskó,

rágyújtott a pipára,

leégett a szakállá!

Kéményseprő bácsi,

jöjjön vacsorázni,

egye meg a papucsát,

dobja ki a szalonnát!

Pisti, sütőajtód nyisd ki!

Kinyitottad, bújj bele,

onnan nézzél kifelé!

- ◆ *Nem beszélek veled,
káposzta a fejed!*
- ◆ *Minek az a ráncos szoknya,
ha a leány tipe-topa?!*
- ◆ *Minek az a pörge kalap,
ha a legény csak egy falat?!*
- ◆ *Előbb süssél palacsintát,
aztán szeress gimnazistát!*
- ◆ *Patak partján pipitér,
a te szavad kicsit ér!*
- ◆ *Nézd a legényt, hogy járja,
összeakad a lába!*
- ◆ *Ez a legény olyan szép,
mint egy három lábú szék!*

- ◆ *A rátóti legények,
Libát loptak, szegények.
Nem jól fogták a nyakát, a nyakát,
Sej-haj a nyakát.
Elgágintotta magát!*
- A rátóti legények,
Jaj, de nagyon szegények.
Pénzért nyúl a zsebébe, zsebébe,
Sej a zsebébe.
Tökmag akad a kezébe.
(népdal)*

Az én csúfolódóim:

5. Párosítsd a varázslatos tárgyakat a mesékkel, illetve a szereplőkkel, akik használják őket!

6. Rendezd az eseményeket időrendi sorrendbe!

- a juhászlegény felkelti a legfiatalabb királykisasszonyt
- a juhászlegény jelentkezik a király felhívására
- leszállnak a rézerdőben
- a királylányok kakasszóig táncolnak
- a juhászlegény találkozik Szent Péterrel
- a juhászlegény beszámol a királynak a történekről

7. Gyakoroljuk a tagadást!

a) Hogyan mondanád az országod nyelvén?

Mindenkinek van valamije, csak neki nincsen semmije.

b) Alkoss hasonló mondatokat!

Kati – kutya : *Katinak van egy kutyája.* Kati – kutyák : *Katinak vannak kutyái.*

Tomí – macska: _____

Tomí – macskák: _____

én – egér: _____

én – egerek: _____

ti – ház: _____

ti – házak: _____

c) Hogyan tagadod az előző feladat mondatait?

Katinak van egy kutyája. ↔ Katinak nincs(en) kutyája.

Katinak vannak kutyái. ↔ Katinak nincsenek kutyái.

Tomí – macska: _____

Tomí – macskák: _____

én – egér: _____

én – egerek: _____

ti – ház: _____

ti – házak: _____

8. Beszéljétek meg, mit jelentenek a következő mondatok és hogyan hangzanak más nyelveken!

Nincsen semmije.

Senki nem lát.

Mindenki ismer mindenkit.

Mindent tud.

Mindent lát.

Mindenki vesz valamit.

9. Alkoss hasonló szópárokat, kösd össze a megfelelő szavakat (pl. fia-borja, ország-világ)!

apraja ♦ dombos

dímbes ♦ mozog

csetlő ♦ nagyja

izeg ♦ botló

lót ♦ dörmög

hegyen ♦ pirul

dirmeg ♦ fut

irul ♦ völgyön

10. Hogyan írjuk? J vagy ly?

He ____, sóha __ tozott is eleget, amint terelgette a nyá __ at, hogy neki semmi __ e
sincs ezen a világon, de hiába sóha __ tozott: a nagy semmivel maradt.

Mit volt mit nem tenni, a kirá __ kihirdette ország-világ előtt, hogy annak ad __ a a
leányát, legyen akárki fia-bor __ a, aki neki megmond __ a, hogy hol s merre __ ár
é __ nek é __ szaká __ án a tizenegy királykisasszony.

11. Így hallod, de hogy írod? (Minden szóban egy hiba van.)

[mingyárt] ⇨ _____ [királykisasszony] ⇨ _____

[legkisebbikben] ⇨ _____ [mongyad] ⇨ _____

[sejemruha] ⇨ _____ [menyországban] ⇨ _____

[sétáltatyák] ⇨ _____ [kacaktak] ⇨ _____

[athatok] ⇨ _____ [kakaszszóig] ⇨ _____

12. Ha az itt következő linkre lépsz, egy online játékot találsz.

Az ábécé betűit behelyettesítve ördögös közmondásokat, szólásokat olvashatsz. Mit gondolsz, mit jelentenek?

13. Keresd meg és írd ki, milyen kifejezésekkel írja le a szöveg!

A juhászlegény nagyon szegény volt: _____

Rengeteg kincse volt a királynak: _____

Rábeszítették a legkisebb királykisasszonyt, hogy menjen velük: _____

Reggelig táncoltak: _____

14. Foglalkozzunk a mesei elemekkel!

a) Húzz alá a mesében olyan **szófordulatokat, kifejezéseket**, amelyekkel más mesében is találkoztál már!

A népmesék eredetileg szóban hangzottak el.

Melyik nyelvi elemek bizonyítják ezt a szövegben?

b) Hol találkozol ebben a mesében a következő **mesei számokkal**?

Három: _____

Hét: _____

Tizenkettő: _____

c) **Mesei hősök**: Milyen tulajdonságai vannak a juhászlegénynek?

Hogyan segítették ezek a jellemzők abban, hogy királlyá válhasson? Írd le!

15. „Még ma is élnek, ha meg nem haltak.” Mit gondolsz, hogyan éltek tovább?

Mi minden történt még velük? Folytasd a történetet!

16. Ki vagyok?

a) A játék kezdetén mindenki kap a hátára egy cetlit, de úgy, hogy saját magáról nem tudja, hogy kicsoda, micsoda; vagyis nem láthatja a cédulát, amit a hátára ragasztanak. Mindenki megnézheti, hogy kinek mi van a hátán és arról érdeklődik, hogy ő maga kicsoda. Egy személynek max. 3 kérdés tehető fel.

b) Páros változat: Valaki előre fölírja ismertebb párok, összetartozó dolgok nevét kis cédulákra, pl. Rómeó és Júlia, Jancsi és Juliska, de könyvcímet is lehet, pl. papucsszaggató és királykisasszonyok stb.. A játék kezdetén mindenki kap a hátára egy cetlit úgy, ahogy a fenti játékban, csak itt a játékosoknak a párjukat kell megkeresni.

17. Vakjáték

Megpróbáljuk egymást felismerni, csakis kézzel. A játék előtt beszéljétek meg, hol érinthetitek meg egymást: kezen, arcon... A játékvezető körbemegy és hangosan elmondja a látottakat: kinek van gyűrű az ujján, milyen hosszú a ruha ujjá, szemüveges-e, milyen hosszú a haja, stb.. Mikor mindenkin megláttuk a jellemzőket, akkor egy vállalkozónak bekötjük a szemét, majd halkán odavezetjük az egyik csoporttagot hozzá. Háromszor találgathat, hogy ki az, de ha nem sikerül, akkor másnak adjuk át a találgatás jogát.

18. Papucskergető

Egy gyerekpapucs kell hozzá. A játékosok szorosban körben ülnek a lábukat felhúzva, és a térdük alatt adogatják a papucsot. A papucskergető a körön kívül szaladva igyekszik azt a gyereket megérinteni, akinél a papucsot sejtí. Hogy megtévesszék őt, a gyerekek a kezüket a térdük alatt tartják akkor is, ha nincs náluk a papucs. Ha a papucskergető megtalálta a papucsot, azzal cserél, akinél utolérte.

**Szerintetek milyen a jó tréfa? Volt már benne részetek?
Meséljétek el egymásnak!**

FARSANGI TRÉFA

Mindennap halomszámra jönnek a levelek, mind azt írják az unokáim, hogy mennyire szeretnék Öcsikével megismerkedni. Most meg azt hallom Öcsike anyuskájától, hogy mégiscsak akadt egy fiú a világon, aki sehogy sem akart megismerkedni az ő „drágaságával”.

Ezt a fiút Palinak hívták, második elemibe járt, igen-igen jó tanuló volt, és büszkélkedett az egysével. Mikor a mamája el akarta vinni Öcsikékhez, mindjárt mondta:

– Én komoly fiú vagyok, legkülönb tanuló a második á-ban. Én nem barátkozom ilyen pajkos¹ kölyökkel. Majd, hogy még velem is valami gonosz tréfát csináljon!

Hanem hát egyszer mégsem kerülhette el, hogy Öcsikével megismerkedjék. A szülei jó barátságban voltak Öcsike szüleivel, s amikor valami fontos dolog miatt néhány napra el kellett utazniuk, Öcsikékhez küldték Palikát, hogy egyedül ne maradjon odahaza.

– No, hát te vagy az a híres Öcsi? - ezzel köszöntött be Palika vendéglátó gazdához.

– Sokat hallottam már rólad, tudom, hogy sok embert megtréfáltál életedben. No, de az én eszemen nem jársz túl. Én a legjobb tanuló vagyok a második á-ban, te meg olvasni sem tudsz még, te pocok.

Hát Öcsike igen szelíd, jószívű fiú, de erre a beköszöntőre felforrott még az ő galamb epéje is.

– Hisen² csak ne volnál vendég - mondotta -, majd megmutatnám neked, pocok vagyok-e vagy sem!

Közben pedig már forralta is buksijában a nadselűnél³ nadselűbb gondolatokat: hogyan tréfálja meg ezt a hiú másodistát⁴, de úgy, hogy az egész világ kacagjon rajta.

Első nap nem történt semmi különös: Palika eljátszott a házigazdáival, de minden szava, minden mozdulata azt mutatta, hogy erősen lenézi ezeket a pockokat.

Második nap délelőtt iskolában volt. Ebédnél egy pillanatra sem hallgatott el, folyvást arról beszélt, milyen okosan felelt a tanító bácsi kérdéseire.

Közben gőgösen⁵ nézett Öcsikére: ezt csináld utánam, pupák!⁶ Ebéd után nem akart játszani a gyerekekkel, hanem lefeküdt aludni, mint a felnőttek szoktak. Öcsire és Andrisra ráparancsolt az anyuskájuk, hogy ne zavarják a vendég álmát.

Hát Öcsi meg Andris nem is zavarták meg Palika édes szunnyadását. Öcsi félrehívta Andrist és suttogva szólt hozzá:

– Te, Andris! Van nekem egy...

– Nadselű gondolatod.

– Ej, ne szakíts félbe. Nem nadselű gondolatom van, hanem - ördögfarkam.

– Micsodád?

– Ördögfarkam. Emlékszel a Gyurka ördögruhájára, amit a gyerek-álarcosbálon viselt?

– Emlékszem hát.

– Elkértem tőle az ördögfarkat. Gyurka nem olyan gőgös, mint ez az utálatos Pali. Két gombért meg egy szép üveggolyóért nekem adta.

– De minek neked az ördögfarok?

– Most jön a nadselű gondolat. Ha nem sakítottál volna félbe, már tudnád.

Ezst a farkat odatűzzük Pali nadrágjára. Most, amíg alszik. Azstán, ha sétálni megy...

Andris olyan hangosan elnevette magát, hogy szinte fölébresztette Palit.

No, de szerencsére Pali oly édesen álmodott pompás feleleteiről, hogy még ez a hangos nevetés sem zavarta meg az álmát.

¹ *pajkos*: játékos, csintalan.

² *hiszen*, Megjegyzés: a szövegben megszólaló szereplő beszédhibával rendelkezik, sejpít.

³ *nadselű*: nagyszerű.

⁴ *másodista*: második osztályos.

⁵ *gőgös*: nagyképű, másokat megvető.

⁶ *pupák*: gúnyos megszólítás, jelentése taknyos kölyök, mamlasz, együgyű ember.

– Ez lesz aztán a farsangi tréfa! - mondta Andris, aki sok mindent el szokott lesni a felnőttek beszélgetéséből.

– Hát legyen farsangi tréfa - mondta Öcsike -, nem tudtam, hogy így is hívják a nadselű gondolatot. Azzal úgy tett, amint elébb mondotta: szép csendesen, lábujjhegyen odalopózkodott az alvó Palikához, s egy biztosítótűvel olyan ügyesen nadrágjához erősítette az ördögfarkat, hogy csupa csuda!

Leültek a szoba sarkában és kuncogva várták Pali ébredését. Négy óra tájban végre mozgolódni kezdett. Felkelt a díványról,⁷ nagyot ásított, kinyújtózzkodott, megropogtatta a derekát, s csak akkor vette észre – nem ám az ördögfarkat, hanem Andrist meg Öcsikét.

⁷dívány: kanapé, egyfajta ülő, fekvő bútordarab.

– Most sétálni megyek - mondta büszkén.
– Ne haragudjatok, hogy nem viszlek magammal, de hát végre is nem lehetek együtt egész nap... Azt akarta mondani: ilyen pocokkal - de meggondolta a dolgot. Mégsem gorombáskodhat a vendéglátó gazdáival. Hát csak ennyit mondott:
– Ilyen kis fiúkkal.
Öcsi meg Andris nem bánták, akármit mond is, csak menjen.
Messziről követték az utcán.

Ment, ment nagy büszkén, magasan hordva az orrát. Kezében könyvet tartott: hadd lássa a világ, hogy nem afféle kis pocok ő, aki még olvasni sem tud. Hát a „világ”, azaz, hogy az utcán járókelő gyerekek észre is vették, hogy valami különös teremtség lépked el mellettük. Egyre többen szegődtek a nyomába. Kacagtak, kiáltoztak – hanem Pali kutyába se vette őket, hátra nem fordult volna a világ minden kincséért sem. „Pocok” - gondolta magában. De valami mégiscsak szeget ütött a fejébe. Mit is kiáltanak ezek a pocok?

– Ördög, ördög, hosszú farkú ördög!

– Mi lehet ez? Kinek mondják ezt? Végre mégsem tudta megállani, hogy meg ne forduljon.

Majd elszédült, mikor meglátta, hogy büszke lépkedése közben egy valóságos ördögfarkat hurcolt maga után... Hát ezért nevettek rajta, ezért kiáltoztak utána! A második á legjobb tanulója után, ezek a pocok!

– Takarodjatok! - kiáltott rájuk. És nagy üggyel-bajjal leszedte ruhájáról az ördögfarkat. Az összesereglett „pocoknak” eszük ágában sem volt, hogy eltakarodjanak. Nagy gyönyörűséggel nézték, hogyan indul hazafelé, kezében a leszedett ördögfarokkal. Már nem hordta olyan magasan az orrát.

„Ezt csak Öcsi eszelhette ki – gondolta magában. – Megállj, te pocok! Ezt nem viszed el szárazon! Majd kigondolok valamit én is!”

...Azóta is gondolkozik.⁸

⁸ Forrás: https://www.3szek.ro/load/cikk/88548/benedek_elek:_farsangi_tre-fa_ocsike_nadselu_gondolatai_es_csinytevesei

FELADATOK A MESÉHEZ

1. Keresd meg a szövegben és húzd alá a mese szereplőit!

2. Hogyan mondanád másképpen? Gyűjts rokon értelmű szavakat!

pajkos _____

nagyszerű _____

nagyképű _____

goromba _____

hurcol _____

3. Válaszolj a kérdésekre egy mondatban!

Miről volt híres Öcsike?

Miért jött Pali Öcsiékhez?

Hogyan viselkedett Pali Öcsivel?

Szívesen töltötte Pali Öcsiékkel az idejét? Miért?

Milyen tréfát eszelt ki Öcsi?

Mit csinált Pali, amikor felkelt?

Hogyan vette észre Pali, hogy megviccelték?

Mit mondott Pali, miután rájött a tréfára?

4. Magyarázd meg a következő kifejezéseket!

túljár az eszén _____

felforr az epéje _____

forralja a gondolatot _____

magasan hordja az orrát _____

szeget üt a fejébe _____

5. Pörgessetek ki egy nyelvtörőt és próbáljátok meg minél gyorsabban kimondani!

Válasszatok egyet, illusztráljátok és küldjétek el nekünk az office@amaped.at e-mail-címre! A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén jutalomban részesülnek!

6. Tornáztassuk meg a nyelvünket és a szánkat!

a) Lefetyel a kiscica – mozgasd a nyelvedet ki-be, mint a lefetyelő kiscica!

b) A cica körbenyalja a száját.

c) A cica nagyot ásít.

d) Mit mond a kígyó? (sssszzz)

e) Mit mond a méhecske? (zzzzzz)

f) Csücsöríts a száddal, aztán neved egy nagyot!

Ismételd meg ezt legalább háromszor!

7. **Hallásgyakorlat: koppants az ujjaddal, ha z hangot hallasz!**

a) zsoldos, zokog, zajos, zsákos, zsineg, zizeg, zúg, zsúr

b) varázs, garázs, magáz, darázs, magyaráz, evez, legyez, lemez, Balázs

c) haza, darazsa, laza, parazsa, váza, mázsa

8. **Gyakoroljuk a hangpárokat! (z-zs)**

a) A beszédhibás Öcsike így írja ezeket a szavakat. Írd le őket helyesen.

ezs ⇨ _____

azs ⇨ _____

nadselü ⇨ _____

sakítottál ⇨ _____

odatüzzsük ⇨ _____

azstán ⇨ _____

hisen ⇨ _____

b) Olvasd fel hangosan a párokat!

9. **Olvasd fel a szócsoportokat!**

a) **z – zs**

kéz – méz

őz – ház – gőz

zebra – zsebre

tűz – víz

rizs – rozs – rúzs

zászló – zsák

zsebre – zebra

parázs – darázs – garázs

zene – zsemle

zsák – zászló

zsúri – zűrös

zűrös – zsúri

zsemle – zene

zsineg – zizeg

zizeg – zsineg

b) **sz – s**

sár – szár

szenved – senyved

merész – zselés

seper – szeder

szerez – sereg

mesés – erdész

soroz – szoroz

szór – sóz

szirt – sírt

sokszor – szoros

halász – kapás

vadász – hatás

c) **r – l**

robog – lobog	lakás – rakás	tőle – főre	szérű – szélű,
rebeg – lebeg	lom – rom	szóló – szóró	szerez – szelez,
robban – lobban	lúd – rúd	félne – félre	terel – delez
régi – légi	lámpa – rámpa	bálra – bárra	terít – telít

d) **gy – d**

- ◆ dob, domb, dió, dunna, dél, dinnye
- ◆ nád, vád, vad, ebéd, pad, pléd
- ◆ mandula, óvoda, lepedő, labda, bunda
- ◆ gyöngy, gyík, gyertya, gyufa, gyógyír
- ◆ ágy, vágy, légy, négy
- ◆ ágyú, bogoró, fagyú, kígyó, mogyoró
- ◆ egyszer, négyszer, gyógyszer, nagyszerű

10. **Mondd gyorsan a nyelvtörőket!**

Répa, retek, mogyoró, korán reggel ritkán rikkant a rigó.

Sárga bögre, görbe bögre.

Gyere Gyuri Györbe, gyútsunk gyufát győri gyufagyárban gyártott gyufából.

11. **Énekeljünk együtt!**

- Minek néked az a vessző?...
- Kertecskének.

– Hová mész te kisnyulacska?

- Minek néked az a kiskert?...
- Virágoknak.

– ingyom-bingyom táliber tutáliber máliber

– Az erdőbe.

– Minek mész te az erdőbe?...

– Minek néked az a virág?

– Vesszőcskéért.

– Jóanyámnak.

12. **Pótold a múlt idő -t/-tt jelét!**

Első nap nem történ__ semmi különös: Palika eljátszo__ a házigazdáival, de

minden szava, minden mozdulata azt muta__a, hogy erősen lenézi ezeket a

pockokat. Második nap délelőtt iskolában vol__.

Ebédnél egy pillanatra sem

hallgato__ el, folyvást arról beszél__, milyen okosan felel__ a tanító bácsi

kérdéseire. Közben gőgösen néze__ Öcsikére: ezt csináld utánam, pupák!

13. Keresd meg és húzd alá a szövegben a következő kifejezéseket!

Beszéljétek meg, miért válnak el az igekötők!

el akarta vinni, el kellett utazniuk, kerülhette el, nem jársz túl

14. Írjunk tollbamondást a *Farsangi tréfa* egyik bekezdéséből!

15.

Jellemezz!

a) Pali és Öcsike egy iskolába jártak. Szerinted milyenek látták őket a többiek?
Mutasd be Palit és Öcsit egy iskolatársuk szemével!

b) Jellemezd Pali történetbeli viselkedését! Mit gondolsz róla? Jellemezd Öcsi viselkedését! Te mit tettél volna a helyében?

c) Rajzold le a két fiút, ahogyan te képzeled el őket!

16.

Szerinted jól sikerült a tréfa? Fejezd be másképp a történetet, írd új befejezést hozzá!

17. Mutassátok be 2-3 fős csoportokban állóképekkel a történet egy-egy jelenetét!

A többiek találják ki, melyik jelenetet mutatjátok!

18. Beszélgetek és alkossatok!

• Szerintetek megérdemelte Pali, hogy csúfot űztek belőle Öcsiék? •

Milyen személyes belső tulajdonságokkal rendelkezik Öcsi?

Melyeken kellene változtatnia?

• Készíts karikatúrát a mese hősről!

19. Szagold a fánkot!

Kiválasztjuk az első „szagoló” játékost, s bekötjük a szemét, hogy ne lásson. A bekötött szemű játékost egy másik gyermek vezesse végig a szobán úgy, hogy egy finom illatos fánkot „húz” az orra előtt. A többi gyerek sorfalat áll és drukkol.

Mindenki, aki szeretné kipróbálni a szaglását, kerüljön sorra. Ezután jöhet a fánkevés.

A fánkot akár ti magatok is elkészíthetitek. Itt egy kitűnő recept:

Hozzávalók:

3 dkg élesztő

3 dl tej

1 teáskanál cukor

50 dkg liszt

2 db tojás sárgája

2 evőkanál porcukor

2 dkg margarin vagy vaj

egy csipet só

olaj a sütéshez

Langyos tejben kevés cukorral felfuttatjuk az élesztőt. A lisztet egy tálba szitáljuk, hozzáadjuk a tojások sárgáját, a porcukrot, a margarint (nem kell megolvasztani), a sót, végül a felfuttatott élesztőt. Jól összedolgozzuk, majd kb. 30 percig kelesztjük letakarva, szobahőmérsékleten. A megkelt tésztát lisztezett deszkán ujjnyi vastagra nyújtjuk, kerek formával kiszaggatjuk, és ismét kb. 25 percig pihentetjük letakarva. Közben előmelegítjük az olajat. A fánkok közepébe az ujjunkkal lyukat nyomunk, és az olajba tesszük, majd fedő alatt egy percig sütjük. Ezután megfordítjuk, és ismét kb. egy percig sütjük fedő nélkül. Konyhai papírtörlőre szedjük, porcukorral és lekvárral tálaljuk. Jó étvágyat hozzá!

20. Hol a szája?

Egy nagy papírra rajzolunk egy emberfejet, jó nagy szájjal. Kiragasztjuk az egyik ajtóra. Minden játékos kap a kezébe egy matricát, amin valamilyen étel szerepel.

Kijelöljük az indulópontot. Feladat: az indulópontról indulva, bekötött szemmel próbáljanak a gyerekek eljutni a fejrészhez, s ráragasztani a képet a szájra.

Szembekötés előtt jól figyeljék meg, mérjék be, hogy hol a fej, s hol a szája. A fejet elkészíthetjük a gyerekekkel is. Ha nincs matricánk, újságból kivágott, beragasztózott képek is lehetnek az ételek.

21. Milyen vagy?

Körben ülünk székeken, a tanár a kör közepén áll, akinek kérései alapján cserélgetjük a helyünket. A tanár külső vagy belső tulajdonság alapján utasít. Pl.: Cseréljenek

helyet, akiken van valami piros ruhadarab! Cseréljenek helyet, akik szeretnek

mosolyogni! A középén álló is mozog, ha jellemző rá az elhangzott tulajdonság, próbál ülőhelyet szerezni magának. Mindig az marad középén, akinek nem jut hely. A kisebbeknek a tanár adjon ötleteket a kérdések megfogalmazásához.

22. Bábozzunk!

Eszköz: hurkapálcika, karton, mindenféle anyag, filc, stb. A tanár olvassa fel a mesét, melyet ötletbörze követ: hogyan lehetne színre vinni? Ekkor dőlne el a szereposztás, hogy kinek mi lenne a feladata. Aki nem szeretne szerepelni, éppenséggel lehet kellékes is. Lehet hanghordozót is használni. A meseelőadás után meg lehetne beszélni a közös munka folyamatát, kiértékelni a mesét.

23. Öt szó egy papírra

Mindenki öt, rá jellemző vagy hozzá szorosan kapcsolódó szót írhat egy papírra. A papírokat összekeverjük, egyenként kihúzzuk és megpróbáljuk közösen kideríteni, hogy ki az, aki mögötte rejtőzik, ki a kihúzott papír tulajdonosa. A végén mindenki elmesélheti, hogy miért azokat a szavakat írta fel.

Keresd meg Magyarországon térképén Nagyharsányt! Nagyharsány mellett magasodik a Nagyharsány-hegy (vagy Szársomlyó), amelynek különleges a felszíne. Nézd meg a képet itt, és magyarázd meg, miért hívhatják ezt ördögszántásnak!

AZ ÖRDÖGBARÁZDÁK

Igen, úgy láttam, mint ma: az ördög szántotta fel a harsányi¹ hegyet. Még ma is látszanak a barázdák, miket az ördög szántott a hegynek a hátán. Elmondom nektek, hogy történt ez. Ezelőtt több száz esztendővel, lehet biz annak ezer esztendeje is, ha nem több, élt Harsány vidékén egy földesúr, ki a szegény népet erősen sanyargatta.

Még az ördög is megsokallotta a földesúr sok nagy gonoszságát, s egyszer, úgy alkonyattájban beállított hozzá. Nem sokat teketóriázott,² azt mondta a földesúrnak:

– Eleget sanyargattad³ már a szegény népet, viszem a lelkedet! Különb lelket nem találhatnék a pokolban. Hanem a földesúr nemcsak gonosz lelkű, de furfangos elméjű is volt: szeretett volna kifogni az ördögön.

Azt mondta az ördögnek:

– Igazad van, komám, az én lelkem a pokolba való. De szeretném, ha nem maradna utánam egészen rossz emlék a vidéken. Ne vidd el addig a lelkemet, míg a harsányi hegyet fel nem szántatom.

– Na hiszen, nem vagyok bolond. Sohasem lenne vége annak a szántásnak. Hanem tudod mit? Én ma éjjel felszántatom.

Nagyot kacagott a földesúr.

– De már azt nem hiszem!

– Nem-e?! Fogadjunk, hogy mire az első kakasszót hallod, föl lesz szántva az egész hegy.

Ha nem: itt hagyom a lelkedet, élj boldogul.

Azzal kezet csaptak, az ördög egyet füttyentett, s abban a pillanatban négy macska ugrott elé, az ördög tudja, honnét. Ezt a négy macskát az ördög befogta egy ekébe, s nekifogott a harsányi hegynek.

Hej, uramteremtőm, az volt csak a szántás! Pattogatott az ördög az ostorával, nagyokat kiabált, hogy csak úgy zúgott belé a helység, s hámlott⁴ a hegy gyorsan, mint a gondolat. Még éjfél sem volt, s már csak egy-két forduló volt hátra. De a földesúr sem tátotta el a száját. Hóna alá vett egy kakast, kiment a hegy alá, ott a kakast elkezdette kínozni, s az szegény feje olyan nagyokat kukorékolt, hogy béhallatszott a faluba, s a többi kakas is rágyújtott.

Az ördög nagy bosszúsággal félbehagyta a szántást, s visszament a pokolba a földesúr lelke nélkül. De a földesúr is megemberelte magát, nem sanyargatta többet a szegény népet. Félt, hogy még egyszer eljő az ördög, s akkor aztán se szó, se beszéd, kapja a lelkét, s meg sem áll vele a pokol tornácáig.^{5,6}

¹ A Szársomlyó (más néven: Harsányi- vagy Nagyharsányi-hegy, népies nevén Ördögszántotta hegy) a Villányi-hegység legmagasabb hegytömbje Baranya megye déli részén.

² *teketóriázik*: nem sokat halogatva fog bele egy cselekvésbe.

³ *sanyargat*: gyötör, kínoz valakit.

⁴ *hámlik*: külső réteg, héj fokozatos leválása.

⁵ *tornác*: valaminek a bejáratánál lévő helyiség, előcsarnok.

⁶ Forrás: <https://www.nepmese.hu/mesetar/mesek/trefas-mesek/az-oerdoeg-barazdak>

FELADATOK A MESE FELDOLGOZÁSÁHOZ

1. Olvasd el a mesét, és válaszolj a következő kérdésekre!

Miért ment el az ördög a földesúrhoz?

Mivel akart kifogni a földesúr az ördögön?

Milyen alkut ajánlott az ördög a földesúrnak?

Hogyan fogott ki a földesúr mégis az ördögön?

2. Szerepjáték

Meséld el a történetet a képek segítségével úgy, hogy mindig a szereplő helyébe képzeled magad! Játsszátok el!

a. Meséld el a földesúr szerepében!

b. Meséld el az ördög szerepében!

3. Keresd a kakukktojást! Mi nem illik a többi közé?

4. Párosíts!

árpa

búza

kukorica

zab

rizs

köles

5. Keresd meg a betűrácsban a szavakat! A kimaradt betűkből megtudhatod, hogyan nevezték az egyházi emberek a középkorban a farsangot.

K	O	M	A	A	Z	G	L
A	H	Ö	D	E	Ö	A	O
K	U	A	Ó	D	K	R	K
A	L	D	R	S	Ö	E	O
S	A	Ö	C	S	G	Ü	P
S	F	A	S	Z	Á	N	T
Z	M	N	N	E	P	N	E
Ó	S	Z	E	G	É	N	Y

HARSÁNY
ÖRDÖG
KOMA
ADÓ
SZEGÉNY
FALU
POKOL
SZÁNT
KAKASSZÓ
MACSKA
EKE

Megoldás: _____

6. Milyen helyesírási szabályt ismersz fel? Írd le!

hosszú, savanyú, keserű, gyönyörű, mű, sűrű

7. **A tulajdonságokat kifejező szavakat melléknévnek nevezzük.**

Húzd alá az alábbi felsorolásban a mellékneveket!

szigorú, gyűrű, gömbölyű, tanú, fiú, gyanú, fésű, hegedű, seprű, kesztyű, varjú

szomorú, mű, ágyú, mű, könnyelmű, nagyszerű, betű, koszorú, hattyú

8. **Hogyan írjuk? Egybe vagy külön?**

a) Keresd meg a szövegben a következő kifejezést és húzd alá!

gonosz lelkű, de furfangos elméjű

b) Tagold a sort és írd le helyesen!

Nagyorrúférfikerekarcúlányhosszúlábúgolyakerekfejűgyereknagyszeműfiú

9. **Beszélgessetek és alkossatok!**

- Jótettek – gonosztettek: Miért károsak a gonosztettek?

Milyen érzés neked az, ha valaki gonoszkodik?

Tettél már jót valakivel? Mi volt az? Írd le vagy rajzold le!

- Gyűjts közmondásokat, szólásokat a jótetről!
- Szerinted melyek az ember legpozitívabb tulajdonságai?

Magadban felismered ezeket?

- Találd meg a mesehős pozitív mását!

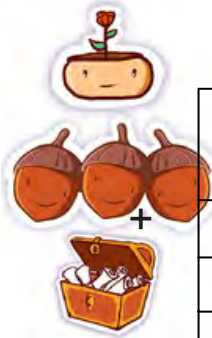
Ki lenne az, és milyen tulajdonságokkal rendelkezne?

Rajzold le, és készíts vele egy képregényt!

Küldd el az office@amaped.at e-mail-címre!

A legjobban sikerült munkák az aktuális tanév végén jutalomban részesülnek!

10. A szöveg első olvasása után dönts el, melyik igaz (I) és melyik hamis (H) a következő állítások közül!

I H

A történet több száz esztendővel ezelőtti, ezért a barázdák már nem látszanak.		
Az ördög éjszaka érkezett a földesúrhoz.		
Az ördög megszánja a földesurat, és fel akarja szántani neki a hegyet.		
A fogadás szerint az első kakasszóig kell a munkával végezni.		
Az ördög négy ökröt fogott az ekébe.		
Az ördög nem végzett reggelig, ezért vesztette el a fogadást.		

11. Az **Ördögbarázdák** című mese a harsányi hegy legendáját mondja el.

A hegy egyik oldalát hatalmas barázdák tagolják, ezt a jelenséget magyarázza a történet. A következő feladatban hívd segítségül az internetet!

a) Ismersz olyan mondákat, legendákat, amelyek valamilyen tájegységhez (hegyhez, tóhoz stb.) kapcsolódnak? Melyeket?

b) Keress egy legendát, amely valamelyik általad kedvelt magyar vonatkozású helyszínhez kötődik, és meséld el a következő órán a többieknek!

12. Régen a falu papja volt csak írástudó. Meséld el a pap nézőpontjából levélben, hogyan változott meg a földesúr és vele az emberek élete!

13. Szélvihar közeleg

Harsány vidékén a barázdák felett szélvihar közeleg – így vezetjük be a játékot. A gyerekek sorban állnak a tanárral szemben, aki mindig mondja, melyik oldalról jön a szél. Pl.: „Jobbról jön a szél!” Ha jobbról jön a szél, akkor balra dőlnek, ha balról jön, akkor jobbra, ha előlről akkor hátra, ha hátulról, akkor előre dőlnek. Ha a tanár azt kiáltja „Szélvihar!” akkor mindenki forog körbe a helyén. A „Szélcsend!” kiáltásra mindenki leguggol. Aki téveszt, kiesik a játékból.

14. Ördögtánc

Álljunk körbe a teremben! Ismertessük a feladatot, majd indítsuk be a zenét valamilyen zenegépről! A feladat: a tanár jelzésére félpercenként másvalaki lesz a táncparkett ördöge, akinek a mozdulatait mindenkinek utánoznia kell. Táncolhatnak pl.: szökdécselve, guggolva, nyelvet kinyújtva, haját borzolva, fél lábon, popót rázva, befogott füllel, grimaszolva, fél szemet befogva, bokát megfogva, ülve, lábujjhegyen stb. Kisebbeknél a tanár súgja a soron következő fülébe a „táncstílust”. Nagyobbaknál vagy előre kiosztjuk a cetliket a megadott „stílusokról”, hogy folyamatosan mehessen a tánc, vagy maguk is kitalálhatnak valamit, amit a többieknek utánozniuk kell.

15. Ki lesz az ördögkirály?

A gyerekek körben ülnek. A tanár három önként jelentkezőt kiküld. A bent maradt játékosoknak elmondja a játékot: amikor a gyerekek bejönnek egymás után (különkülön), akkor kétszer hatalmas hej-hót! kiáltunk, a harmadik kiáltásra csak nagy levegőt veszünk, de nem kiáltunk – a behívott kiált egyedül: ő lesz az ördögkirály. A behívottnak mindig azt mondjuk: háromszor fogunk kiáltani, kiáltson velünk, és figyelje, ki kiált a legnagyobbat, mert ő lesz az ördögkirály. A becsapottat bevonjuk a második és a harmadik játékba.

16. Ördög és Angyal

Húzás alapján kijelölünk három játékost. Egy eljátszik egy jelenetet némán, míg a másik kettő, az Ördög és az Angyal próbálják rossz, ill. jó irányba terelni a harmadik cselekedeteit, kimondva annak gondolatait. Nagyobbaknak való játék.

Te kezdesz!

Kinél van egy fizetési eszköz?

Nálam van a mogoró.

Kinél van egy zöldség?

Nálam van a káposzta.

Kinél van egy gyapjút viselő állat?

Nálam van a lakodalom.

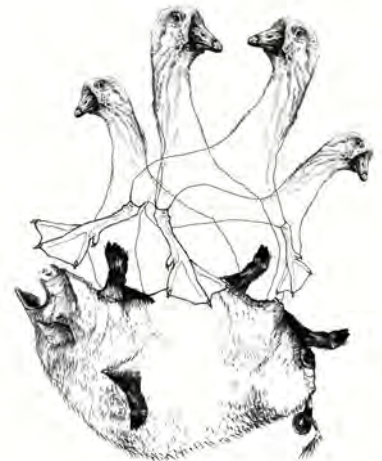
Kinél van egy vízlelő hely?

Nálam van a diófa.

Kinél van egy közmondás?

Nálam van a SOK LÚD
DISZNÓT GYŐZ.

Kinél van a mese szerzője?

Nálam van a tyúk.

Kinél van egy puha szőrű háziállat?

Nálam van a kacsa.

Kinél van egy kotkodáló haszonállat?

Nálam van a kút.

Kinél van egy fafajta?

Nálam van Benedek Elek.

Kinél van egy jellegzetes mesebefejezés?

Nálam van a bárány.

Kinél van egy hápogó madárféle?

Nálam van a cica.

Kinél van egy nagy ünnepi mulatság?

Nálam van a krajcár.

Kinél van egy csonthéjas gyümölcs?

Nálam van az ITT A VÉGE,
FUSS EL
VÉLE!

vége.

VÉGE! Ügyesek voltatok!

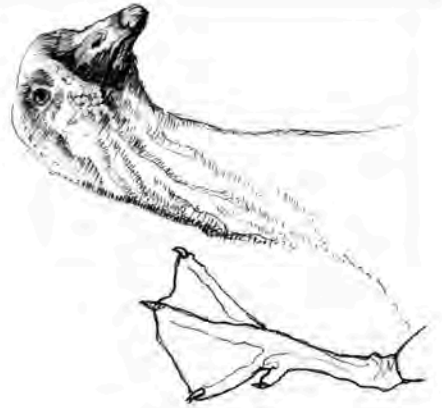
papagáj

kakas

liba

szamár

ökör

egér

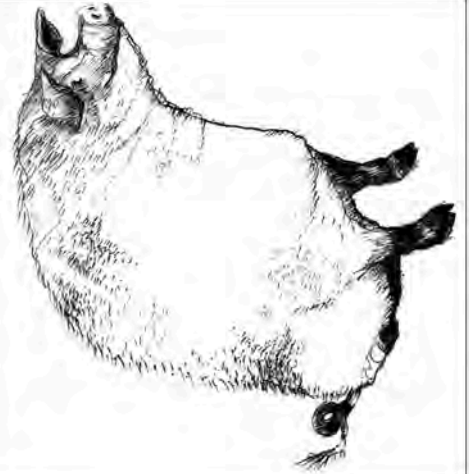
tehén

tyúk

disznó

galamb

pulyka

kecske

kutya

ló

kacsa

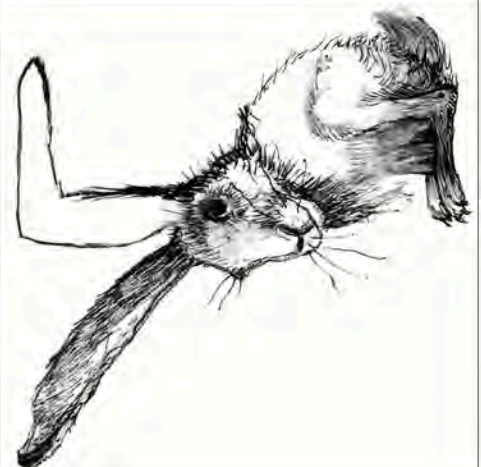
macska

birka

nyúl

**Köszönjük, hogy velünk tartottál, és együtt
ünnepeltünk a tanév első felében!
Tavasszal folytatjuk!**

**Hogy addig se maradjon senki
Benedek Elek meséi és történetei nélkül,
érdemes körülnézni a Magyar Elektronikus Könyvtárban,
ahol számos könyve ingyen elérhető:**

További jó olvasást!

